

x-rite

Premis 31 de desembre
Salvador Cardús / Rudolf Sirera
Festa de l'Estendard

EL MIRA LL

núm. 41

275 ptes.

Molts d'anys a tot el món.

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

Revista mensual - 275 ptes.
Gener - 1991 - núm. 41
ANY V

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Impremta, 1 - 07001 Palma

Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57

Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL

Impremta, 1 - 07001 Palma

Producció, Administració i Publicitat;

Informació i Correspondència

C/ Impremta, 1, Pral. 2a. Tel. 72 59 37

07001 Palma (Mallorca)

Apartat de Correus 179

07080 Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:

C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)

08003 - Barcelona

Delegació a València:

C/ Moratín, 15

46001 - València

Director:

Climent Picornell

Cap de Redacció:

Pere Estelrich i Massutí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blázquez i Salom

Francesca Bosch i Capó

Rosa Mª Calafat i Vila

Joan Company i Siquier

Antoni Ginard i Bujosa

Joana Lladó i Ballester

Antoni Marimon i Riutort

Antoni Nadal i Soler

Joan Perelló i Ginard

Antelm Pujol i Fulgencio

Andreu Ramis i Puigros

Pere Rosselló i Bover

Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Coberta: Original de Pau Fornés, fet expressament per a l'OCB amb motiu dels IV Premis 31 de Desembre.

Fotos:

EL DIA i arxiu EL MIRALL

Maquetació i Fotocomposició:

EL MIRALL i DOCUMENTA BALEAR s. a.

Impressió:

Interior: OMNI S.A. Gremi Ferrers, 42. Polígon de Son Castelló - Palma.

Coberta: Xisco Arts Gràfiques. C/ del Baix

Riera, 1-A - Palma. tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

OBRA CULTURAL BALEAR

4

Els premis 31 de desembre

El desembre és el mes en què l'Obra Cultural Balear es presenta a examen davant els socis: l'assemblea general, l'encontre sobre La Cultura a les Balears i la concessió de les Distincions i els Premis 31 de Desembre són els actes que clouen el curs anual de les seves activitats. En aquest número, EL MIRALL dedica atenció preferent a l'OCB i, a més de publicar la informació del sopar dels Premis, reproduïx la Memòria que es va llegir a l'assemblea i que permet fer conèixer els diversos camps d'actuació de l'entitat.

ART

10

"L'espoli de mitja figura", un Greco que va donar fama a Mallorca

JAUME LLABRÉS MULET

ENTREVISTA

14

Salvador Cardús economista, sociòleg, escriptor...

DAMIA PONS I PONS

FESTA DE L'ESTENDARD

21

Homilia pronunciada a la Seu de Mallorca

JOAN BESTARD I COMAS

CRE-A-CIÓ

23

"Rosa Verdós"

JORDI SOCÍAS I LLULL

Xè CONGRES DEL PSM

24

Nacionalistes de Mallorca

ANTONI MARIMON RIUTORT

PATRIMONI NATURAL

27

S'Albufera, un parc natural menyspreat

MACIÀ BLÀZQUEZ SALOM

POLÍTICA I ECOLOGISME

30

Crisi Turística. Ecologisme i oportunisme

AINA LLAUGER

EXPOSICIÓ

32

Jaume Falconer exposa al Molí d'en Xina

VÍCTOR ANDREU

GUAL PERMANENT

35

Que cadascú encengui la seva espelma

PERE FONT

GRATANT DINS LA LITERATURA

33

El menjar a l'Espill o El llibre de les dones de

Jaume Roig

ANTÒNIA ROTGER / JAUME MARCÉ

DUES NOTES DE CUINA MALLORQUINA

34

La cuina mallorquina de Marisa Cerdó

J. B.

GUAL PERMANENT

36

Homes d'idees massa clares

PERE FONT

VIATGE A SUÈCIA

38

III. De badoc a Estocolm

JOAN BARCELÓ I COLL

LLENGUA I ADMINISTRACIÓ

41

Llengua i administració a les Balears (bibliografia bàsica)

ANTONI NADAL

LLIBRES

43

Una exposició itinerant sobre l'obra de palma

TOMÀS GARCIA

Notes a Del vent i del paper

GABRIEL DE LA S. T. SAMPOL

Poemes inicials, de Marià Aguiló

Cartes a Lady Hamilton

"Daina", núm. 7

GALEUSCA 90

46

Carta als Reis Mags

PERE MOREY I SERVERA

ENTREVISTA

48

Rodolf Sirera

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

HISTÒRIES DELS CÀTARS

50

Les SS i el mite dels càtars (I)

FELIP MUNAR I MUNAR

EXCURSIONISME

52

De Santa Maria del Camí a Orient per l'avenc de son Pou i el freu

GASPAR VALERO I MARTÍ

OBRA CULTURAL BALEAR

57

Memòria 1990

BÚSTIA

65

En desacord amb Antònia Tous

JOSEP CORTÉS I SERVERA

EL FINESTRÓ DE CAN MIR

66

Companyys

JOAN MIR

Els Premis 31 de Desembre

La proclamació dels Premis 31 de Desembre 1990 va tenir lloc a la Sala Gala del Casino de Palma. Catalina Rosselló i Joan Manresa presentaren l'acte i membres de la Junta Directiva de l'OCB varen fer els lliuraments de les plaques i els diplomes a les persones i entitats guardonades.

El **Premi Francesc de B. Moll**, destinat a la persona o grup que s'hagi destacat a les Illes en la normalització de la llengua, la cultura i la personalitat nacional, el Jurat el va atorgar per majoria a l'Institut d'Estudis Eivissencs. Amb una activitat editorial notable, aquesta entitat ha publicat el *Curs d'iniciació a la Llengua* especialment destinat a les pròpies aules d'ensenyament de català; la *Història de les Illes Pitiüses*, imprescindible per al coneixement de la presència d'Eivissa i Formentera en les cultures mediterrànies; monografia i estudis nombrosos i diversos; la revista *Eivissa*; d'altra banda, els Cursos Eivissencs de Cultura, la Festa de la Nit de St. Joan, la presència cons-

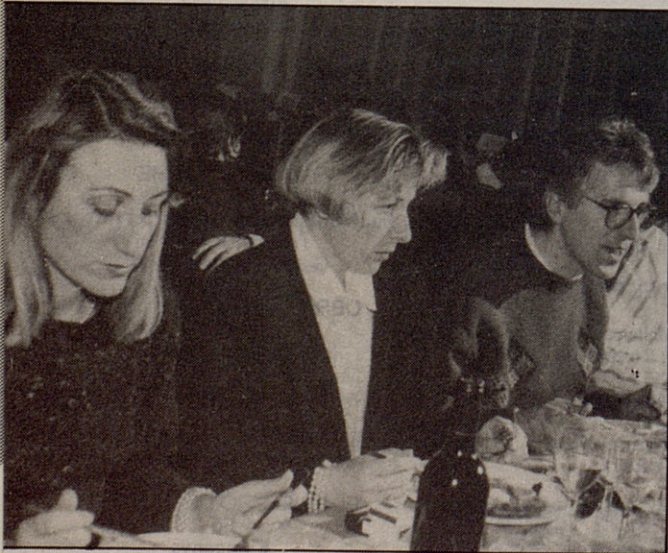
tant de notes i aclariments en la premsa sobre qüestions tendencioses o equivocades referides a la història, llengua i consciència nacional de les Pitiüses, posen de manifest l'acció vigilant i decidida d'una entitat que no ha renunciat a complir els objectius de la seva pròpia existència. Pere Vilàs i Gil, de l'I.d'EE va rebre el premi de mans del president de l'OCB, Bartomeu Fiol.

Maria del Mar Bonet va ser guardonada, per majoria del Jurat, amb el **Premi Gabriel Alomar** que reconeix el treball escrit o audiovisual, publicat o difós en el 1990, que faciliti la comprensió de la realitat actual de les Illes Balears, en qualsevol aspecte. Maria del Mar Bonet ha desenvolupat en

Reportatge gràfic de Magdalena Soler.

l'àmbit de la cançó una feina molt valuosa que amb més de 25 anys de cons-tància ha plasmat en una vintena de discos que condensen l'art de la música popular i els poetes més testimonials d'aquest segle. El Jurat va significar especialment el seu darrer disc d'homenatge a les rondalles mallorquines, *Bon viatge faci la cadenera*, enregistrat amb la col·laboració literària de Gabriel Janer Manila. Joana Nicolau, de la Junta directiva de l'OCB va fer lliurament del premi a Joan Ramon Bonet, germà de na Maria del Mar, que per compromisos professionals actuava a Madrid el mateix vespre.

Premi Emili Darder, que valora els mèrits en el camp de l'educació,

representants de l'Ajuntament i l'Escola de Mallorca de Manacor. En primer terme, Maria Antònia Vadell, regidora de política lingüística.

Jeroni Albertí, president del Parlament Balear (al fons); Aina Moll, coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística; Bartomeu Fiol, president de l'OCB.

Queti Valero, d'Acció Cultural del País Valencià, que va assistir en nom de l'entitat; Joan Francesc López Casasnovas, portaveu del Grup Parlamentari PSM/EN; i, en tercer terme, Catalina Nicolau, secretària del mateix grup.

Nadal Batle, rector de la UIB; Alexandre Forcades, Conseller d'Economia i Hisenda, en representació del President de la Comunitat, Gabriel Cañellas; Joana Gual, regidora de l'Ajuntament de Palma, que representava el Batle; Aina Moll i Bartomeu Fiol.

Pau Llabrés, que va rebre una distinció de l'OCB, envoltat de la gent que fa feina a l'entitat.

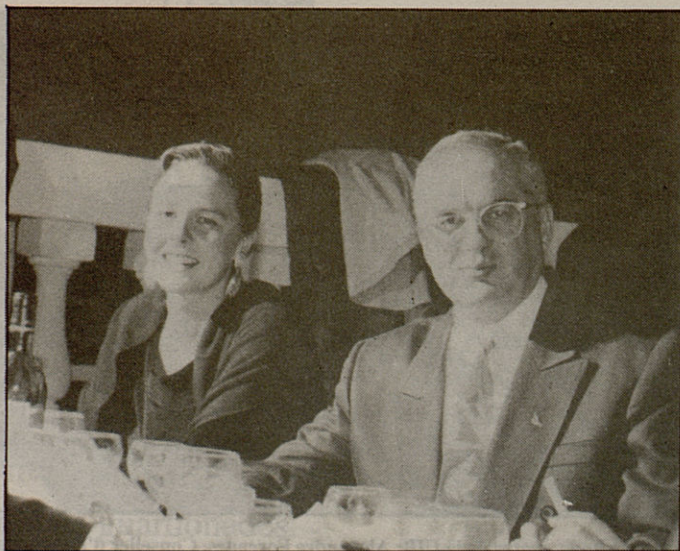
En primer terme, Jean Serra, del jurat dels premis, la seva esposa Rosa M. Jiménez i Antoni Nadal, d'EL MIRALL.

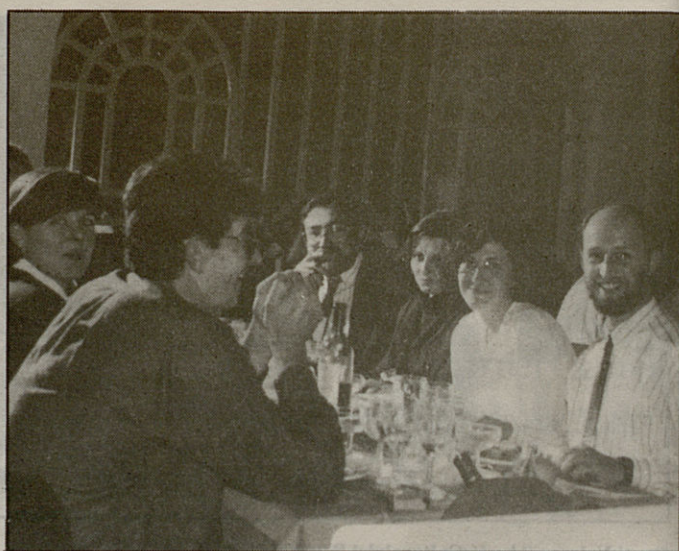
Gori Mir, premi "Miquel dels Sants Oliver", amb la seva esposa Ma. Antònia Suau, el nét Iulen i Marga de España.

Mn. Josep Capó i Joan (al centre), distingit per la Junta de l'OCB, amb Pere Rosselló, rector de la parròquia, i Catalina Bestard, segon jutge de Santa Maria del Camí.

Catalina Rosselló i Joan Manresa, que presentaren l'acte.

El Grup Cucorba. En primer terme, de cara, Francesc Aguiló, que va recollir la menció del "Premi Bartomeu Oliver".

especialment iniciatives o experiències orientades a la normalització del català com a llengua vehicular de l'aprenentatge, la renovació pedagògica o l'educació medioambiental. Per majoria, el Jurat va concedir-lo al Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes, STEI, per la seva feina eficaç en pro del català a les escoles; les gestions constants davant el Ministeri d'Educació i Ciència i l'Administració Autònoma; la denúncia de fets discriminatoris aportant a la vegada propostes de solució; l'assessorament i defensa d'enyants i pares; la preparació de material didàctic, estudis i treballs, lluitant sempre pel dret de la població de les Illes a

rebre l'ensenyament en la nostra llengua, en una actuació que va més enllà de l'àmbit estrictament sindical. Pere Polo, secretari general de l'STEI, va rebre el premi de mans de Pere Carlos, Tresorer de l'OCB.

A més, el Jurat va acordar per unanimitat concedir una menció al Premi Emili Darder, a Josep M. Pons i Pons, mestre i promotor d'activitats culturals i d'iniciatives de normalització lingüística. Membre de la CENC (Comissió per l'Ensenyament i Normalització del Català), Josep M. Pons i Pons ha realitzat una tasca callada, constant, coratjosa, amb esperit de lluita i de servei que el fa mereixedor del reconeixement que

se li atorga ara, jubilat.

I també, una menció atorgada per unanimitat al Seminari Permanent de Català del Centre de Professors d'Eivissa, per la seva tasca, sempre difícil en aquesta illa de tanta immigració, d'empènyer la incorporació de la nostra llengua a l'àmbit escolar, que ha fruitat en el material didàctic *Aprenuem la nostra llengua, coneguem la nostra cultura*. Va recollir el diploma Joan Josep Guasch, coordinador del seminari.

El Jurat va acordar per majoria concedir el **Premi Bartomeu Oliver** a Damià Pons i Pons. Destinat a honorar la realització d'accions de dinamització cultural, de recuperació lingüística o de

El "Premi Emili Darder" va ser concedit a l'STEI. En primer terme, Pere Polo, el seu Secretari General.

Pere Vilàs (a la dreta), de l'Institut d'Estudis Eivissencs, que va rebre el "Premi Francesc de Borja Moll" en representació de l'entitat. Davant seu, Ignasi Ribas i la seva esposa, i Vicenç Palmer i la seva esposa Ma. Lluïsa Sancho.

revalorització de la nostra cultura, es reconeix en Damià Pons i Pons la múltiple tasca realitzada en els camps de la creació poètica, investigació literària, assaigs, articles d'opinió (pròlegs i col·laboracions a revistes i premsa diària) i investigació literària; en la docència, com a professor de la Universitat de les Illes Balears i com a catedràtic de Llengua i Literatura Catalanes a l'Ensenyament Mitjà; en el de l'animació i formació de grups i col·lectius (Blanquerna, El Mirall, Latitud 39, Ràdio Mediterrània, revista Curolles, els grups de joves de Lluçmajor...); en la reflexió sobre el país i en l'activitat política nacionalista, desplegant un

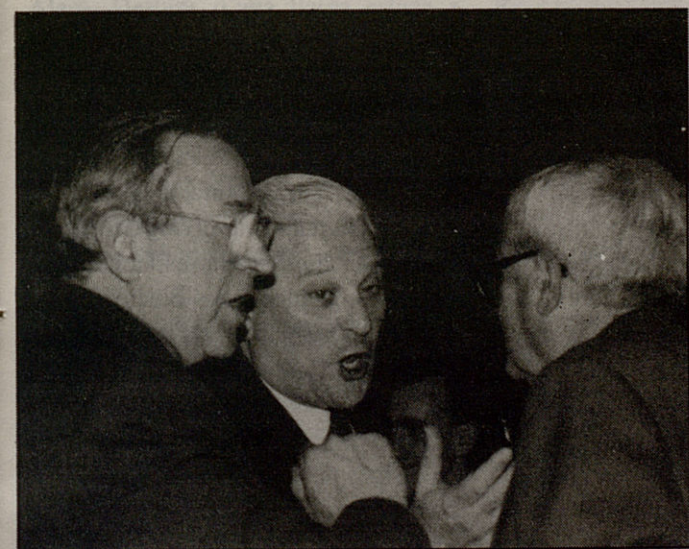
conjunt de comeses que formen part, segons ell mateix manifesta, d'un sol projecte de país conscient de la seva identitat nacional. Martí March, de l'OCB, va fer-li entrega del Premi.

Així mateix, i per unanimitat, el Jurat va donar una menció al Grup Cucorba, per la seva tasca d'animació de teatre infantil començada l'any 1977, les propostes de joc i dansa per a les festes populars, la recopilació i enregistrament de les pròpies cançons en un intent de prolongar la gresca i els seus ritmes més enllà de l'actuació a les places i carrers propiciant que arribin a les escoles i a les nostres llars (*Com un pern de rifa, Demà és festa...*); pel pro-

grama de TV *Trencaclosques* i, en definitiva, per la contribució lúdica que ha aportat a la normalització lingüística. Va recollir el premi, Francesc Aguiló de mans de Martí March.

El mallorquinisme polític (1840-1936), de Gori Mir, va merèixer el **Premi Miquel dels Sants Oliver**, destinat a una obra d'investigació, editada al llarg de l'any, sobre qualsevol aspecte de la realitat passada o present de les Balears.

L'any 1975 Gori Mir va publicar la primera edició a Edicions Catalanes de París. Per raons òbvies, l'autor va haver d'amagar-se en el pseudònim "Anselm Llull" i, malgrat que es va distribuir

Gori Mir, Secretari General d'UB, Josep Ramon i, d'esquena, Josep Capó.

Damià Pons (a la dreta), guardonat amb el "Premi Bartomeu Oliver"; Joana Nicolau, de la junta de l'OCB; i el professor Joan Gelabert.

Josep M. Pons i Pons (al centre), distingit amb una menció al "Premi Emili Darder", la seva esposa Margalida Jaume i Rafel Estaràs, d'Els Valldemossa.

Antoni Mut (al fons), director de l'Arxiu Històric del Regne de Mallorca; Maria Barceló, degana de la Facultat de Lletres; Joan C. Carbonell, cap del Departament de Dret Públic; i el perfil de Bartomeu Colom.

Jordi Reynés, assessor jurídic de la UIB i la seva esposa. En primer terme, Joan Oliver, secretari general d la UIB.

Francesc Quetglas, portaveu del Grup Parlamentari CDS i Miquel Pascual (amb ulleres), d'UM. Al fons, Francesc Triay, del PSOE.

El Seminari Permanent de Català del CEP d'Eivissa, constituït només fa tres anys, va rebre una menció al "Emili Darder". Joan J. Guasch, coordinador, en el moment de recollir-lo.

pels habituals canals clandestins, el llibre va tenir un gran ressò en els Països Catalans com a obra imprescindible per al coneixement de l'evolució d'uns esquemes teòrics que condueixen, en la teoria i en la pràctica, a una política nacionalista a la nostra illa en el període comprés entre 1840 i la guerra civil de 1936. Es recullen diverses aportacions de mallorquins que reflexionen sobre la condició nacional, lingüística i cultural del nostre país.

Avui, el premi té especial rellevància perquè fa 150 anys que va aparèixer la revista *La Palma*, que ha simbolitzat

Baleàrica. Bibliografia de bibliografies de les Balears, de Jaume Bover i Pujol. Es tracta d'un catàleg documental de 2.500 bibliografies que tenen com a tema comú les Balears i que inclouen referències des de l'any 1700 a 1985, posades al servei de la recuperació de la història per mitjà dels propis textos. Jaume Bover, bibliotecari a Tànger, no es va poder desplaçar per rebre personalment la distinció.

Per majoria, es va concedir el **Premi Bartomeu Rosselló-Pòrcel** per a joves que destaquen en el camp de la creació literària, la investigació (huma-

l'inici de la renaixença mallorquina, i perquè en fa gairebé 100 de l'aparició del pensament polític regionalista de Miquel dels Sants Oliver, que dona nom al Premi. Ferran Gomila i Mercadal, vice-president de l'OCB, va lliurar-lo a Gori Mir.

D'altra banda, per unanimitat el jurat va reconèixer els mèrits per a una menció en el llibre

nística, artística, científica) o en el terreny de l'animació cultural, a Miquel Bezares i Portell, de vint-i-dos anys, per l'aportació original i creativa de la seva poesia a la nostra cultura, així com per la seva activitat en la divulgació de la literatura, significada especialment com a coordinador de les Edicions Atàviques, de Lluçmajor. Va rebre el premi de mans de Damià Huguet, de l'OCB.

Distincions

A més dels Premis, que atorga un jurat distint per a cada convocatòria, la Junta Directiva de l'OCB concedeix directament les distincions anuals a persones o col·lectius que, al seu judici, són mereixedores del reconeixement de l'entitat. Enguany han recaigut en Josep Capó i Joan i en Pau Llabrés i Pizà.

Josep Capó i Joan

Neix a Santa Maria del Camí el 1923 i s'ordena prevere el 1950. Va ser alumne dels cursos de català que el 1949 impartia Francesc de B. Moll clandestinament a can Sbert, de Palma. És membre fundador de l'OCB l'any 1962 i forma part de la seva primera Junta Directiva fins al 1969, on destaquen les seves iniciatives per incorporar la llengua catalana a la litúrgia de l'Església a les Balears. Diríem que sempre ha format part de totes les em-

preses que han tengut un sentit de defensa de l'idioma i la cultura del nostre poble. Ha publicat nombrosos textos d'investigació històrica. Destaca l'extensa obra en dos volums *La vila de Santa Maria del Camí*. Ha estat professor de català en diversos llocs i circumstàncies durant la clandestinitat i, després, cada vegada que ha resultat necessari. Li lliurà la distinció, Antoni Mir i Fullana, Secretari de l'OCB.

Pau Llabrés i Pizà

Primer soci fundador amb domicili fora de Mallorca. Mestre, va iniciar-se en la docència a Ciutadella i tres anys més tard va exercir-la a sa Pobla i a Alaró. Després d'una llarga estada a Catalunya (Guimerà, Montblanc i l'Arboç del Penedès), el 1969 retornà a Palma. Tot d'una va oferir-se per fer classes de llengua catalana en els cursos organitzats per l'Obra a l'Estudi General Lul·lià, tasca que ha continuat fins la jubilació. Secretari tècnic a les oficines

Empar Molina i Diego Braguinski de la TV9 valenciana i Jordi Llompart de la TV3 de Catalunya, convidats a l'acte.

Miquel Bezares (primer, a l'esquerra), guardonat amb el premi de poesia jove "Bartomeu Rosselló-Pòrcel". Comparteixen taula, Joana Lladó, Joana Artigues, Mateu Vich i Carme Bennàssar, dels Cursos de Català per a Adults.

Professors del Col·legi Pius XII.

de l'entitat, hi ha fet feina durant el mandat de tots els presidents. L'any 1987 la Conselleria de Cultura del Govern Balear va concedir-li el Premi Francesc de Borja Moll "en reconeixement de l'extraordinària labor en l'impuls i desenvolupament de la llengua catalana i la cultura de les Illes Balears", premi del qual se sent particularment satisfet.

Miquel Fullana, secretari de la primera Junta Directiva de l'Obra, va lliurar-li la distinció que li acabava d'atorgar la Junta actual "en testimoni de reconeixement per tota una vida dedicada a l'ensenyament del català i als vint-i-un anys de feina a l'OCB".

Devers 500 persones assistiren a l'acte. Socis i simpatitzants, personalitats polítiques, acadèmiques i socials

ompliren la sala. Sense columnes, amb les taules escalonadament elevades i un escenari ben il·luminat, la sala va ser un bon marc per a la festa i per al retrobament de coneixences i amistats que d'any en any hi tenen establerta la cita. El grup "Els Capcigranys" va animar la vetllada amb la interpretació d'un sketch sobre la creació d'una TV autonòmica balear. □

“L'espoli de mitja figura”, un Greco que va donar fama a Mallorca

JAUME LLABRÉS MULET

El passat 30 d'octubre va ésser subhastat a Madrid “L'espoli de mitja figura”, obra d'El Greco. La pintura va cotitzar la xifra més alta pagada per una obra d'aquest pintor: ni més ni manco que dos-cents milions de pessetes.

Al marge de la notícia purament crematística, és important comentar la categoria del quadre que durant més d'un segle va pertànyer a la col·lecció Verí. “L'espoli”, en el seu moment, va donar fama i prestigi a Mallorca quan sovint fou reproduït a les guies de l'illa com una de les joies artístiques conservades al nostre país.

L'espoli de la catedral de Toledo

El Greco va pintar entre el 1577 i el 1579 el famós “Espoli de Crist”, de la sagristia de la catedral de Toledo. Del mateix tema n'existeixen nombroses versions i rèpliques, bé de la mà del propi Domeniko, bé amb la col·laboració del seu fill, Jorge Manuel, bé amb la intervenció del taller o a través de la seva escola. A distints museus del món i a no poques col·leccions d'Europa, es conserven quadres de “L'espoli”, tant de complets (format vertical) com de mitja figura (format horitzontal).

El quadre de Toledo ha estat considerat per Harold Wethey com una de les obres cimeres de l'art europeu i certament no li manca raó. Val la pena viatjar a Toledo només per a veure una obra com “L'espoli”, la qual podem acompanyar d'altres tan magistrals com “L'enterro del Comte de Orgaz” a l'església de Santo Tomé, o el sublim “Sant Josep i el Nin” del museu de Santa cruz.

Domenikos Theotokopoulos, El Greco, "L'espoli de Crist", a la sagristia de la catedral de Toledo. La tela va ésser executada entre el 1577 i el 1579 i cal considerar aquesta obra com una de les obres mestres de la pintura europea. La fama i la polèmica enrevoltaren des del principi "L'espoli" de Toledo.

El Greco, "L'espoli", obra de mitja figura. Oli/lleñç 139'5 x 165 cm. La pinytura va pertànyer a la Casa d'Alba a Madrid i posteriorment a la col·lecció Verí (Mallorca 1802/1929). L'excel·lent qualitat de n'obra ha quedat palesa després de la darrera restauració.

"L'espoli" és la primera gran obra d'El Greco a Espanya i s'hi observa perfectament el pas de l'artista per Itàlia. Malgrat tot, la planitud de les figures recorda encara la pintura bizantina amb un notable menyspreu per la perspectiva. Aquest arcaisme artístic comporta, però, la concentració de l'espectador cap a la diversitat de personatges que envolten a Crist. Des del remolí d'homes que omple la part alta de la pintura fins a la discreta presència de les Tres Mariees situades a l'angle inferior de l'esquerra. El sicari, inclinat sobre la creu ajaguda al terra, aporta el contrapunt oportú a la composició dinàmica de l'obra, reforçant alhora el ritme de lectura de la part inferior del quadre.

La figura de Crist, interpretada amb una vitalitat miquelangelesca, destaca per la robustesa del cap i dels peus, quan encara el seu cos figura

cobert per una túnica gran i vermella. L'expressió submissa del rostre és plena de tendresa i la mà delicada actua en un gest idèntic al del famós retrat del "Cavaller de la mà al pit" del museu del Prado.

La túnica vermella de Jesús, esbossada amb uns discrets plecs escultòrics, domina la composició pictòrica tal com si fos una estranya senyera predestinada a impulsar la fe. L'armadura renaixentista del centurió pròxim a Crist reflecteix unes tonalitats roges projectades per la pròpia túnica, la qual és a punt d'ésser espel·lissada quan el botxí, situat al costat contrari, intenta arrencar-la introduint enèrgicament la mà dreta pel coll.

L'espoli de mitja figura

En el catàleg d'Edmund Peel & Asociados hi ha una extensa informació sobre la pintura en qüestió.² Tal

vegada, les dues anotacions més interessants siguin, en primer lloc, la confirmació de "L'espoli" com una obra original i no d'escola i, la segona, la procedència de la pintura que figurà, primerament, a les col·leccions del marquès del Carpio i després a les de la Casa de Alba.

Wethey, estudiós d'El Greco, havia catalogat "L'espoli" com a obra d'escola --per cert, la millor-- datable al començament del segle XVII.³ El fet té una explicació, perquè l'estudi es va fer sobre una fotografia d'arxiu en un moment en què l'obra es trobava en lloc desconegut. Una restauració vuitcentista atribuïda al pintor Vicente López, desfigurava la qualitat de l'original de la pintura. Després d'una oportuna restauració, "L'espoli" brilla amb tota la majestat dels colors d'El Greco a l'etapa final de la seva vida.

El quadre és un oli de 139'5 cm x

165 cm i representa el tema de "L'espoli" de mitja figura, amb una reducció radical dels personatges. Set, tan sols, envoltant la figura de Jesús. En aquesta simplificació El Greco demostra la seva mestria emprant un colorit més clar, pinzellades quasi líquides i un cel gris amb un ennuvolat que sembla un vel airós que s'estén sobre les figures. L'expressió de Crist és aquí encara més dolça que a la pintura de Toledo. Sobre la túnica, de color de rosa, es projecta una lluminositat exquisida sobre la qual ressalta el gest de la mà.

Vull ara apuntar un detall important en l'alteració dels personatges escollits per a figurar a la dreta del quadre. A l'obra de Toledo el vell cavaller que avança la seva mà cap a l'espectador és acompanyat d'un home consirós que figura a la seva dreta (la nostra esquerra quan miram el quadre). Aquest personatge substitueix en la versió de mitja figura a un altre d'aire quixotesch i se situa, només esbossat, a l'esquerra del vell cavaller (la nostra dreta com espectadors). Les sis figures restants es mantenen fidels a la posició observada a "L'espoli" de Toledo.

De la Casa d'Alba a la col·lecció Verí

"L'espoli de mitja figura" ha estat identificat dins les col·leccions del Marquès del Carpio a Madrid al llarg del segle XVII. Durant tot el segle XVIII l'obra va pertànyer a les col·leccions de la Casa de Alba, segurament per causa del matrimoni de Catalina de Haro y de Guzmán, d'uitena marquesa del Carpio, l'any 1588 amb Francisco Alvarez de Toledo, desè duc d'Alba. Posteriorment, la pintura formà part del llegat de Maria del Pilar Teresa Cavetana de Silva y de Alvarez de Toledo, la famosa duquessa retratada per Goya.

Morta la duquessa l'any 1802, la col·lecció de la Casa d'Alba va sofrir grans aventures. Godoy, per exemple, aconseguí usurpar obres tan extraordinàries com "La Venus del mirall" de Valázquez (ara a la National Gallery de Londres), "La Mare de Déu de la Casa d'Alba" de Rafael, i "L'Escola

Maria Teresa Cayetana de Silva, duquessa d'Alba, retratada per Goya. A la seva mort, una bona part de la pinacoteca familiar fou dispersada. Entre les obres hi figurava "L'espoli".

de l'Amor" de Il Correggio. ⁴ A la llista podem afegir "L'espoli" d'El Greco, que fou adquirit, probablement a un dels hereus de la duquessa, per Tomàs de Verí i Tugores, noble il·lustrat, que la remeté cap a Mallorca.

Sobre aquest període, pareix obrir-se un interrogant, perquè de la compra de "L'espoli" per part de don Tomàs no existeix gaire informació. Al contrari, la procedència d'altres obres de la seva col·lecció fou prou detallada. ⁵ És segur que la sortida del quadre de Madrid i, a més a més, d'una col·lecció tan famosa com la d'Alba, fos feta amb discreció. Després, la pintura va ésser retocada i restaurada per Vicente López, pintor que havia fet una magnífic retrat de don Tomàs de Verí. Finalment, no deixa d'ésser curiós que "L'espoli" en lloc d'anar a la casa major de Ciutat, Can Verí, fos enviat a Son Verí de Marratxí, quasi condemnat a un "exili rural".

"L'espoli" va ésser, des del principi, una de les joies pictòriques de la col·lecció Verí i es va fer famós als anys 20 quan era propietat de Bàrbara de Verí, marquesa viuda de La Cènia. En aquells anys, la pintura es trobava a Can Verí de Ciutat. Al mateix temps, es va editar a Madrid el llibre *Cuadros notables de Mallorca*. L'any 1930 el quadre ja no era a Mallorca i va anar a parar a la col·lecció Delclaux, de Bilbao, fins al 1963. El passat 30 d'octubre, "L'espoli" ha estat la peça estel·lar de la subhasta d'Edmund Peel & Asociados, a Madrid. La categoria de la pintura s'ha tassat, per ara, en els 280 milions de pessetes de la subhasta de Madrid. □

Tomàs de Verí, per Vicente López. Don Tomàs va ésser un noble il·lustrat de gust cortesà que va crear una notable pinacoteca al començament del segle XIX, probablement la millor de Mallorca.

NOTES

1. Harold E. Wethey: *El Greco y su Escuela*. Ediciones Guadarrama. Madrid 1967. Volum I, pàg. 53 i 54.
2. Edmund Peel & Asociados: *Pintura antigua y del Siglo XIX*. Madrid, octubre 1990. Núm. 11 Domenikos Theotokopoulos, llamado El Greco (1541-1614). El Expolio. Oleo sobre lienzo 139'5 x 165 cm.
3. Wethey, op. cit. Volum I, làmina 54. Volum II, pàg. 202.
4. *L'Art a les col·leccions de la Casa de Alba*. Catàleg de la Fundació de la Caixa de Pensions. Barcelona 1987. Pàg. 54.
5. Ariany y de la Cènia, marquès de Ayerbe A. *Cuadros notables de Mallorca*, Madrid 1920. Al llibre en qüestió es fa especial ressò sobre "el judío" de Murillo, adquirit a Madrid per la Vda. d'Iriarte. També, s'indica la procedència d'altres pintures com són, per exemple, dos llenços de Lucca Giordano.

Papers pintats

Marcas i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

Salvador Cardús economista, sociòleg, escriptor...

DAMIÀ PONS I PONS

Mig miler d'obres canvien el paisatge barceloní i trastornen el trànsit

PÀGINA 15

AVUI

Dissabte,
29 de desembre
de 1990
Resum de l'any
President i editor: Max Cabrer
Director: Albert Vilanova

El preu del petroli es dispara i la síndrome de crisi irromp a les borses
La invasió de Kuwait precipita l'economia cap a la recessió
Front comú a l'ONU contra l'amenaça iraquiana

Fi de l'era Thatcher

La unificació alemanya obre el procés cap a un nou ordre europeu.

La unificació alemanya ha estat la primera conseqüència de la fi de la guerra freda, definitivament consagrada en la Conferència de Seguretat i Cooperació que va proclamar la Carta de París com a punt del procés cap a un nou ordre europeu. La Comunitat Europea s'ha erigit voluntàriament en el pal de paller de l'antagonista casu comuna, que abasta dels Ural a l'Atlàntic. Previsiblement, la dinàmica europea va ser un dels factors que van influir en el final de l'era Thatcher a la Gran Bretanya. Ocasos anys després del seu ascens al poder, la primera ministra, pionera de la revolució neoliberal, va ser substituïda per John Major.

PÀGINES 213

Prop d'un milió de soldats es concentren a la zona del Golf

L'executiu català coneix el desgast polític amb la polèmica dels advocadors

El príncep Felip i la nacionalitat

El príncep Felip, hereu de la Corona espanyola, va fer el mes d'abril la seva primera visita oficial a Catalunya i va proclamar al Parlament que "Catalunya és el que els catalans volem que sigui".

L'afar Nascido fa que es generalitzen les sospites de tràfic d'influències
El cas Guerra bloqueja les iniciatives del govern central

L'escandol del cas Guerra ha fet perdre la iniciativa política al govern espanyol a conseqüència de les acusacions de corrupció. L'escandol es va desenvolupar fins a involucrar la comunitat d'Alfonso Guerra a l'executiu. El president del govern, Felipe González, va rebre la dimissió que li va presentar el vicepresident, i però molts observadors ja el veuen perdent de veure substituït en una crisi de subjecció que anuncia com apossible. Les últimes previsions assenyalen que en termes de vacances de Nadal hi haurà nou govern.

Ramón Navarro i Juan Guerra (dretal), protagonistes polítics de l'any

una forta conseqüència per al Partit Popular, en plena fase de refundació, però sobretot ha contribuït a assolar la política sobre el tràfic d'influències i a generalitzar les sospites de corrupció en la classe política.

PÀGINA 18

Facultat de Ciències Econòmiques i ara a la de Ciències Polítiques i Sociologia, i des de fa un any i mig combino aquesta activitat amb la de subdirector de l'àrea d'opinió del diari *Avui*. Al diari els articles d'opinió arribaven espontanis. Cada dia n'arribaven 8 o 10, i alguna vegada 18, i jo els havia de mirar bé i triar. Però calia substituir aquest espontaneïsmes que fa que sovint siguin articles poc periodístics, de temes atemporals, històrics, sobre llengua, etc. i anar decantant la secció cap a col·laboradors habituals, amb criteris periodístics d'actualitat i visió política. Aquesta ha estat la feina fonamental que he fet.

--Parlant del diari *Avui*, conté poques coses de les illes Balears...

--El problema del diari no és el de la seva extensió dins els Països Catalans, sinó el de la seva extensió dins el mateix Principat on no és el diari que voldríem que fos. Si se'n venen 40 mil exemplars, un diari en català que tengués pes dins la societat catalana n'hauria de vendre el doble o el triple, i no té aquest pes.

D'altra banda, ha sofert molts canvis: de concepció del diari, de director, fins i tot ideològica, perquè si sempre se l'ha volgut qualificar d'una manera determinada la veritat és que, si bé hi ha hagut èpoques en què ha estat gairebé subsidiari d'una orientació política concreta, en altres ha anat per lliure. I això és no tenir nord. Quan hi va entrar Max Cahner fa tres anys com a editor, el diari va començar a tenir projectes de futur. Calia fer dues feines alhora, totes dues molt difícils: una era modernitzar-lo, que fos llegible, amb un llenguatge periodístic, no excessivament literari... Això són sempre equilibris difícils.

--Podries començar amb una petita biografia de tu mateix que ens serveixi per fer la introducció de l'entrevista. ets sociòleg, no?

--Vaig estudiar econòmiques per llavors no es feia sociologia, em vaig doctorar en Ciències Econòmiques i vaig entrar com a professor de sociologia i als primers anys em vaig dedicar retret a la sociologia de la religió i de la cultura, dit així en termes molt genè-

rics, que es el que ens va dur a fer aquells estudis sobre el suïcidi. De fet, nosaltres fèiem estudis a Menorca sobre rituals de naixements i morts, i cercant expedients sobre aquests esdeveniments trobàrem material important sobre el suïcidi, que després va sortir en el llibre; i de l'altra part, no ha sortit res mai.

He estat professor de la universitat, a l'Autònoma, els primers anys a la

També que fos socialment modern, correcte... Ho començarem a treballar amb en Rementol, un director que va fer una feina molt important.

D'altra banda l'empresa, és a dir el negoci, havia de ser una cosa també moderna, ben plantejada, perquè com que havia nascut com una iniciativa d'aquestes de la resistència, de fet no tenia una estructura empresarial clara. En aquests moments crec que els problemes s'han resolt, que és una empresa ben constituïda, sense deutes importants i amb una perspectiva de creixement fins i tot important. I des del punt de vista periodístic, sobretot en l'última etapa amb en Viladot, s'ha donat una qualitat informativa que l'ha fet un diari correcte.

Dic tot això perquè el problema de la seva presència als Països Catalans no pot tenir el retret que hauria de tenir si fos un diari molt establert, molt sòlid pertot Catalunya i que no tingués consciència d'arribar més enllà. La veritat és que aquestes ganes hi són. Com a projecte de diari, vol i ha mentingut la secció formal de Països Catalans, però és una feina lenta.

Crec que estem en el bon camí i que els elements fonamentals empresarials, principalment Max Cahner i el mateix director, tenen intenció, en un termini de pocs mesos, d'establir corresponsalies al País Valencià i a les Balears, no de tenir un corresponsal, sinó una bona corresponsalia com ara ja tenim a Madrid.

--Els col·laboradors d'articles d'opinió de les illes, expressant-se en el diari Avui, no sols permetrien informar als 200 o 300 lectors que hi pot haver a Mallorca, sinó a l'opinió pública catalana d'allò que és Mallorca en aquests moments...

--Sobre això estem malament, i es podria fer molt més. No és un problema de pressupost, és un problema de col·laboracions. He de reconèixer que no he treballat prou bé, en bona part per desconeixement, aquesta voluntat d'expansió. Si trobéssim els quatre o cinc col·laboradors que poguessin comprometre's a unes col·laboracions d'opinió, seria una cosa de quinze dies... però us asseguro que és difícil.

--Aquí anam molt magres...

--El que voldria sobretot, i ho vaig aconseguir a la Catalunya del Nord, tant amb Joan Becat com amb Pere Verdaguer, que ho han entès i ho fan molt bé, que un col·laborador pel fet de ser de les illes no ha de parlar necessàriament de les illes, que no hem de fer que cadascú expliqui només què passa a casa seva, sinó que jo el que vull saber és què pensem a Mallorca de tot el món, és a dir, que no siguin àrees especialitzades, d'una sola temàtica. Així, tenim en Pere Verdaguer que ens està fent uns

articles d'anàlisi de crítica ideològica o de crítica del comunisme en què l'element territorial no té cap importància. I tu mateix, al marge de l'entrevista... si m'ajudes...

--Hi va haver una època en què en Toni Serra va fer col·laboracions molt interessants, que és la mateixa època en què Amadeu Fabregat enviava les cròniques de València. Però a Mallorca, realment, hi ha bastant manca d'un tipus de personatge capaç de fer articles de reflexió sobre coses locals i a la vegada generals. I com que tenim l'excusa que la premsa d'aquí no les publicaria, perquè els intel·lectuals que podrien fer aquest tipus d'articles no interessen a la premsa de Mallorca, que perquè quedi clar diré que és el sector

enemic, si tenguessin en el diari Avui un camp que, com a mínim, podria ser d'entrenament, per dir-ho d'alguna manera, seria molt útil.

--Us asseguro que no hi hauria cap dificultat. Al País Valencià ha estat una mica més fàcil, però així i tot de col·laboradors permanents, allò de l'article cada mes, no me n'han sortit, excusant el cas de Pere Verdaguer i de Joan Becat. Si entre tots els trobem, perfecte.

--¿Com veus el procés de l'autonomia catalana i fins a quin punt creus que aquest període de l'existència de l'Estatut ha estat un període de nacionalització de Catalunya? Això és un concepte molt interessant que tu has introduït, nacionalitzar el país.

--Seria injust si es digués que ha estat un fracàs, que ha anat molt malament, que no s'ha fet res... però també s'ha de fer memòria que no s'ha aconseguit ni allò que es proposava ara més de deu anys, ni, diríem, s'han mantingut els propòsits. S'haurien pogut tenir uns objectius i veure que al cap de deu anys hem arribat a 3 o a 5. El que em dol més no és que es digui que només hem arribat a 3 si volíem arribar a 10, sinó que s'accepti que hem arribat a 3 i que amb 3,5 ja en tendríem prou. Aquesta és la qüestió on jo seria molt crític dins l'actitud de crítica que fa al govern de la Generalitat i als partits de l'oposició que també han fet de fre que no han sabut estimular prou. En aquest sentit el balanç no és optimista. Estrictament al Principat hi ha alguns aspectes que s'han consolidat en el terreny nacional, però en molts camps s'ha anat endarrere, s'ha desmobilitzat el país, el tema de la llengua no el sabem discutir si va bé, si anam endarrerant endavant i, per tant, no és clar el balanç que es pot fer perquè és desigual. I sobretot en el terreny d'allò que per a mi és més important, que és el de trobar referents nacionals, que no han de ser referents per anar predicant, no és problema de creació de consciència. Alguna vegada he dit que no podem pensar que els ciutadans de Catalunya hagin d'anar donant-se cops al sòc nacionalista, sòc nacionalista, i a cada matí tres pregàries nacionals per recordar-ho i al vespre fer

revisió de vida, perquè això no seria d'un país normal. Un país normal ha de tenir uns referents simbòlics de tipus nacional que han de funcionar molt més del que han funcionat aquí. La televisió no s'ha aprofitat prou, ha renunciat a molts dels papers que tenia; la premsa no és el que hauria de ser: l'Avui no és el diari que hauria de ser ni té la importància que hauria de tenir...

Fins aquest any no començaran a arribar ajuts per a la premsa en català, i això és dramàtic perquè han passat deu anys sense ajuts institucionals (n'hi poden haver hagut de particulars i polítics, però no de tipus institucional).

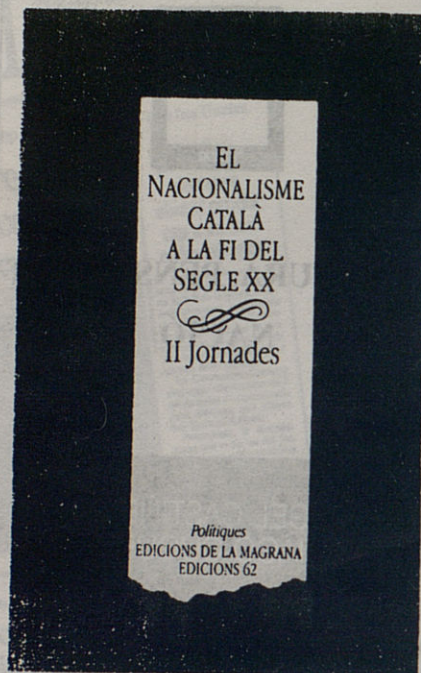
A més, s'ha produït en el terreny sobretot de la cultura, que és el que té més proximitat en tota aquesta qüestió de la percepció simbòlica del país, una crisi important en l'associacionisme i, per tant, una no participació de la societat civil; i poques vegades les polítiques culturals han estat prou contundents o prou definides. Això vol dir que el balanç, amb tot i que s'ha anat endavant, és que s'hi ha anat molt poc i que han faltat objectius clars.

Crec que l'any passat es va tocar fort perquè ja no es podia anar més vall en el terreny de les renúncies. Només per agafar alguns exemples, potser no els més fonamentals però sí els més vistosos: la inauguració de l'estadi olímpic, l'estripada de banderes per part de la policia espanyola i la manca de denúncia que el govern català va fer d'un fet tan clarament atemptatori a la dignitat nacional és una cosa que crec imperdonable. El president Pujol, l'endemà, en lloc de fer una adhesió formal a la monarquia, el que havia d'haver fet és una denúncia, formal també i davant els tribunals, dels responsables de la policia que van permetre aquella actuació, tal com hauria passat a tots els països del món dignes, normals i que no tenen por.

Un altre exemple: la visita del príncep, que em va semblar un acte que havia de veure amb això altre de l'estadi olímpic, però jo crec que va ser una qüestió que mostrava la inseguretat o la debilitat del partit en el govern que se sentia poc legítimat. I l'actitud titubejant davant de l'aprovació del dret a autodeterminació del Parlament de

Catalunya, en què primer es va aprovar però que després va semblar que sí, però que no, i que no però que sí, o potser no tant, que depèn de com ho entenguem... Totes aquestes vacil·lacions crec que van mostrar el moment més baix del nacionalisme en el govern.

El president de Catalunya aquest estiu ha reflexionat i ha assegurat que venia una mica més disposat, com a mínim en aquests aspectes formals, a aparèixer com a més decidit. Probablement no és un problema de convicció personal del president Pujol sinó del

govern que té. Si la seva reflexió l'acompanya de decisions importants en els personatges que té al govern, potser en podré creure alguna cosa més.

--Recentment, en tenc notícia per informacions de l'Avui, s'ha publicat una enquesta, feta a la Fundació Bofill i analitzada per Antoni Estradé i Montserrat Tresserra, sobre el sentiment independentista dels catalans. ¿Creus que els percentatges dels catalans del Principat que en principi proclamen una certa voluntat independentista permetria fer una política nacionalista més enèrgica? ¿O en realitat el tipus de política nacionalista que fa el govern de CIU és la que correspon al nivell d'exigència nacional de la societat de Catalunya?

--Jo crec que aquest estudi, que és un molt bon estudi, no mostra que els catalans estan disposats a proclamar la independència (i en això els mateixos autors deixen clar que no és aquesta la qüestió), sinó que hi ha una proporció important de catalans immigrants que vénen a Catalunya que són conscients, primera: que hi ha problemes polítics que es podrien resoldre amb la independència, una independència que mai no es concreta, amb quin model polític per exemple, que es podria expressar de moltes maneres, no cal que sigui posant fronteres i policies en els límits territorials, que es podria pensar en termes molt oberts... El que demostra sobretot aquest estudi és que hi ha una part molt important de ciutadans de Catalunya que no els fa por la paraula independència, que potser no la votarien ara però que no els produeix cap angúnia sentir-ne parlar.

Això és molt important, perquè la independència s'ha criminalitzat durant molt de temps i se l'ha volgut fer aparèixer fins i tot lligada a informacions de tipus terrorista per veure si així es desacreditava el mateix terme d'independència, i jo crec que l'enquesta mostra que això no és així.

Segona qüestió: el govern fa el nacionalisme que és possible fer? Segurament que sí, però en aquest sentit mostra fins a quin punt és conservador. Si els governs es limitessin a fer allò que ja hi ha, en una situació de crisi econòmica mantindrien la crisi perquè és l'únic que podrien fer; i si per a superar la crisi són capaços d'aplicar polítiques econòmiques agressives i fins i tot dures i injustes per als ciutadans, ¿per què no podrien determinar polítiques nacionalitzadores més agressives també contra una situació que és injusta? Amb una acció decidida per part de polítiques culturals i mitjans de comunicació, el país donaria més de si.

Crec que els polítics no han d'anar a remolc del poble sinó que haurien d'estirar el poble, i si no ho entenem així llavors la política deixa de tenir tot interès perquè podríem fer governs de tecnòcrates que es dediquessin senzillament a gestionar allò que ja hi ha. No sé si Catalunya és tan europeista com el president Pujol, però el president Pujol

Antoni Estradé
Montserrat Treserra

CATALUNYA INDEPENDENT?

Anàlisi d'una enquesta sobre la identitat nacional i la voluntat d'independència dels catalans.

Barcelona 1990

fa política europeista tant si els altres el segueixen com si no, i això em sembla també aplicable en el terreny de la nacionalització.

--Tu vares formular aquesta idea de naciolanitzar el país, que em sembla molt interessant, en aquella entrevista a "Debat Nacionalista", i no sé si era la primera vegada o ja l'havies formulada abans...

--No, era la primera vegada que en parlava.

--Per a tu aquesta idea passa per algun intervencionisme del govern sobre el cos social, no és veritat?

-- Sí, sí.

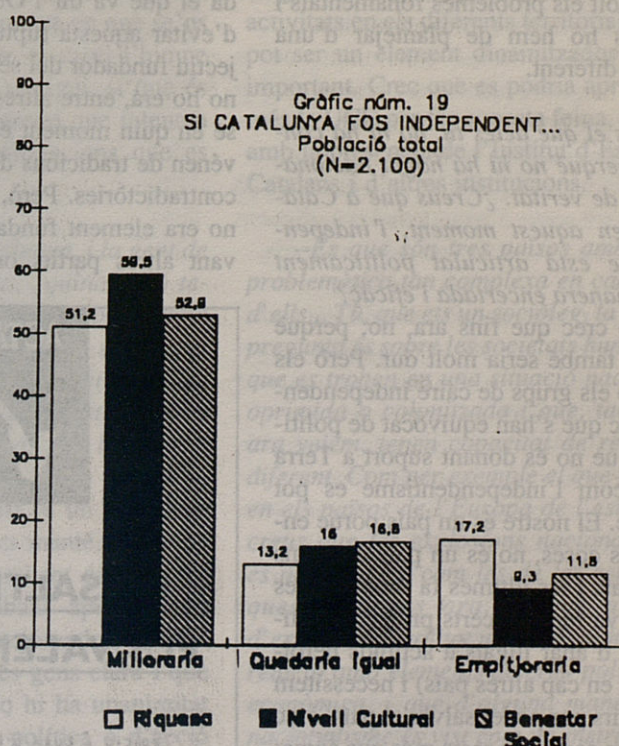
--¿I quins camins o quines pautes creus que hauria de tenir prioritàriament aquesta acció nacionalitzadora en aquests moments en què es parla de la integració europea, amb una massa d'origen immigratori bastant nombrosa a Catalunya, també a les Balears, a dins un context d'un estat espanyol que està experimentant, com tu mateix has escrit en articles, un rearmament ideològic que dóna una nova dignitat al

nacionalisme espanyol? ¿Què es pot fer per nacionalitzar el país?

--Jo no sóc polític, però em sembla que en política es fa una feina que és de fons, de base, silenciosa, que és la suma de moltes petites accions i que és important. Tot el que hauria de ser la política cultural d'un govern ha de tenir sobretot aquesta perspectiva. Tot el que sigui donar suport a institucions pròpies de la societat civil de cara a modernitzar-les, a consolidar-les, a no fer-los la competència, crec que és una feina molt important. No pot ser que els ajuntaments es gastin la meitat o gairebé tot el seu pressupost de festes en un tipus de continguts que no tenen res a veure amb el nostre país, sense cap mena d'encaix en la nostra realitat cultural. Crec que hi ha una feina de partit, per dir-ho així, que no és només del govern estricte de la Generalitat, sinó que ha d'arribar a tots els nivells de l'organització política.

Des d'aquest treball de base fins a polítiques de més abast com catalanitzar els programes escolars, assegurar-se que la història que s'està ensenyant ensenyi el que ha d'ensenyar... És a dir, hi ha d'haver un esforç per racionalitzar

Gràfic núm. 19
SI CATALUNYA FOS INDEPENDENT...
Població total
(N=2.100)

aquests continguts.

A tots els països del món es fa política a través de l'ensenyament, i nosaltres no podem fer-la?. Des del treball que s'ha de fer amb més discreció fins a aquests actes que tenen una dimensió simbòlica important i que a vegades són transcendents per ells mateixos però que tenen una repercussió social àmplia. Insisteixo: el dia que es va estripar banderes, si la TV de Catalunya en lloc de donar imatges només de l'inauguració de l'estadi hagués ensenyat al país com la policia les estripava, és possible que l'endemà el president Puigjol hagués pogut convocar una manifestació d'un milió de persones. Això és així d'elemental. I si l'endemà el president fa la denúncia pública, és un acte polític d'una gran càrrega simbòlica que pot tenir uns efectes molt importants.

Prioritari, no sé què ho és, crec que s'ha d'actuar en tots els fronts alhora. Alhora no vol dir ser insolidaris, ni posar en perill la bona convivència i tot aquests temors que de tant en tant es fan aparèixer per justificar-se. En aquests moments, o és veritat que no hi ha ruptura de les comunitats i llavors e

ot ser més valent, o que es digui que no em resolts els problemes fonamentals i que ens ho hem de plantejar d'una manera diferent.

--És el que deies tu, no hi ha con-
dites perquè no hi ha hagut naciona-
lització de veritat. ¿Creus que a Cata-
unya, en aquest moment, l'independen-
tisme està articulat políticament
d'una manera encertada i eficaç?

--Jo crec que fins ara, no; perquè
n això també seria molt dur. Però els
partits o els grups de caire independen-
tista crec que s'han equivocat de políti-
ca, perquè no és donant suport a Terra
lliure com l'independentisme es pot
entendre. El nostre és un país poruc en-
tre altres coses, no és un país de grans
heroïcitats i les últimes fa molts segles
que les va fer, i si certs projectes polí-
tics han d'anar lligats a actituds heroí-
ques (ni en cap altres països) i necessitem
màrtirs per poder salvar el país, crec
que és un camí que resta més que suma;
canvi, i no voldria que es digués que
faig propaganda, jo diria que si Es-
guerra Republicana sap integrar els ob-
jectius de l'independentisme dins un
projecte d'allò que se n'ha dit amb for-
una l'independentisme tranquil, mode-
rat, que és respectuós amb l'ordre legal
iigent tot i que el vulgui canviar, però
que hi juga el joc, crec que pot represti-
ar-lo. Si van per aquest camí i no es
olen perdre amb actituds excessiva-
ment exhibicionistes i van fent una fei-
a poc a poc, podria ser que l'inde-
pendentisme s'anés estenent. No dic
que pogués arribar a majoritari, però sí
que fos prou important per pressionar el
nacionalisme majoritari i fer-lo canviar
e política.

--Ja que has analitzat aquest pano-
rama polític de Catalunya, el paper del
SOE, en la valoració d'aquests deu
any de feina, ¿ha servit per evitar que
Catalunya hi hagués una espècie
esqueixament entre la població d'ori-
en català de tota la vida i la d'origen
amigratori? ¿Tu comparteixes una
ica que això ha estat una contribució
olítica del PSOE, o més aviat creus
e és una espècie de curriculum per
stificar la inexistència d'altres curri-
lums de tipus nacional?

--Crec que és estrictament menti-
da el que va dir l'Obiols, que l'intent
d'evitar aquesta ruptura va ser un ob-
jectiu fundador del seu partit. Crec que
no ho era, entre altres coses perquè no
sé en quin moment el funden i perquè
vénen de tradicions diverses i fins i tot
contradictòries. Però, certament aquest
no era element fundador, almenys da-
vant altres partits originaris que van

crear llavors el PSC. Que és un bon
planteig a posteriori per enfrontar-se al
que no ha passat, això és molt difícil de
valorar, perquè si no han governat no sé
com es poden atribuir aquest mèrit. En
tot cas el mèrit el té el president Pujol
amb la seva política d'extremadíssima
prudència. Més aviat el PSC ha tingut la
temptació, i algunes vegades se li ha
escapat, d'utilitzar aquesta divisió del
país en contra del govern majoritari de
Convergència. No dic l'Obiols perso-
nalment, però hi ha altres sectors del
PSC que fan clarament aquest tipus de
política que precisament s'empara en la
por de crear la ruptura.

--Al PSUC se li ha reconegut, al-
manco pel que he anat llegint, que va
realitzar una tasca positiva d'integra-
ció de població immigrada i fins i tot li
va fer "entendre", entre cometes, el fet
nacional català. Això, durant la dècada

dels 80, ho ha fet algú? El PSC, que era
el que més probabilitats tenia per la
seva incidència electoral, ho ha deixat
de banda? ¿Durant la darrera dècada,
d'alguna manera la integració de la
població d'origen immigrant s'ha incre-
mentat, s'ha paralitzat?

--Crec que una acció específica no
hi ha estat, i el que s'ha produït és el
resultat d'altres factors: el fet d'haver-
hi una televisió en català ha tingut efec-
tes en aquest paper integrador; o bé el
creixement econòmic i haver sortit de
la crisi que ha fet que molts sectors de la
població immigrada s'incorporessin en
negocis o en iniciatives econòmiques
que els ha posat en contacte amb la rea-
litat més pròpiament catalana, i en
aquest sentit s'han integrat. Crec que ha
estat una evolució de més a més. Però
una política activa i conscient, crec que
no l'ha fet ningú. El PSC no la podia fer
perquè hauria perdut vots, i el PSUC ha
tingut prou feines per sobreviure.

--Tu formes part d'un grup de gent
que ha sorgit aquests darrers anys, que
són els que participau en les "Jornades
de nacionalisme català a fi de segle", i
em sembla que també sou els mateixos
que heu creat la Fundació ACTA i fins i
tot algun dels més destacats de vosal-
tres teniu un pes important en el diari
Avui. Creus que aquí es pot parlar d'un
cert grup generacional que fa una ofer-
ta que podríem dir nova i actualitzada
del nacionalisme català? Des de dins,
com ho veus això?

--Jo mateix no sóc d'ACTA, però
sí que és veritat que hi ha una gent que,
amb variacions, molts ens trobem en les
jornades que fa ACTA i que, per dir-ho
així, tenim un cert pes a l'hora de defi-
nir les línies d'opinió en el diari Avui.
No són coses homogènies, les jornades
tenen un caràcter molt més obert, plural
i de reflexió teòrica; ACTA em sembla
que és una institució que té més per
objectiu pressionar l'opinió, té una fei-
na més de cara al carrer; i l'Avui ha de
ser un diari molt obert i plural i, per
tant, no pot fer una feina de captació
ideològica: pots tenir un cert pes en
algunes columnes i en les que signes,
però més aviat el que ha fet l'Avui és
obrir el ventall ideològic en les col·la-
boracions. No és, doncs, superposar-se

exactament en totes aquestes coses.

Hi ha una colla de gent que generacionalment pertany a la mateixa franja, que ha tornat a parlar de nacionalisme sense complexos, sense la vergonya de dir que eres nacionalista o que defensaves una política nacionalista, i que jo diria que ha trobat un discurs per parlar de política nacionalista que no tingui les hipoteques dels elements més de caràcter historicista o essencialista que havia tingut el discurs nacional i que precisament era el que el feien més vulnerable a les crítiques. Per raons generacionals som gent de l'últim mètode del franquisme --pràcticament el franquisme ens va agafar ja als últims anys i no poguerem ni militar en l'antifranquisme.

Crec que, o perquè ha tengut un efecte "boomerang" i ha escampat el discurs o perquè ha catalitzat alguns discursos que ja es feien, no cal pensar que som gent original. Simplement hem sintonitzat amb coses que deia la gent ja fa anys i hem aparegut com a representants d'un nou discurs, d'un discurs relativament diferent sobre el nacionalisme. Havíem passat uns anys molt durs en què totes les tribunes d'opinió estaven en mans d'intel·lectuals desnacionalitzadors amb una duresa considerable, i podríem passar revista del que s'escribia. Com a mínim ara podem dir que estem en igualtat de condicions, que s'escriu per totes bandes. Així i tot, tinc la impressió que sí que hi ha qui ens ha vist com a perill potencial perquè hi ha una certa persecussió de les persones. Algun diari, molt d'avanguardia segons el seu nom, està fent com una mena de seguiment sistemàtic d'alguna de les coses que puguem dir. Si en algun moment defensem la festa de l'11 de setembre com a festa nacional, aprofita les cues de la gent que va a la platja durant el pont laboral per posar en qüestió la pervivència de la festa de l'11 de setembre. En canvi, al cap de deu dies se celebra la Mercè en què encara hi ha més gent que va a la platja i a ningú se li ocorre plantejar si la Mercè és una festa que s'ha de mantenir. O bé un de nosaltres diu "Els Segadors" s'hauria d'ensenyar a les escoles perquè la gent jove conegui quin és l'himne nacional del seu país, cosa que

sembla bastant elemental, i desseguida s'organitza una campanya en què se'ns fa dir que volem que es canti l'himne cada dia a l'escola. O sigui, sí que és cert que hi ha campanyes que intenten frenar les poques afirmacions que es fan.

--Tu, des de Catalunya, i la gent de caràcter nacionalista, ¿quina visió tens de les Balears, de Mallorca, quin coneixement se'n té i quin seguiment se'n fa, quines possibilitats hi ha de fer aquest seguiment? Les revistes que es publiquen a Mallorca, són llegides a Barcelona?

--Crec que aquest és un drama de fa molts anys i que es manté, i no veig que reuli gens. Fins i tot dins aquest mateix nucli que abans apuntava de gent d'ACTA o de les jornades, aquesta és una idea que no és gens clara i que està per resoldre. No hi ha unanimitat respecte el tipus de política o d'acció que s'hauria de fer en relació als diferents territoris dels Països Catalans, i és veritat que no se supera aquesta separació. Sovint amb el País Valencià, perquè sembla que si es traspassen els límits et diuen des d'allà que no es faci perquè fomenta l'anticatalanisme, i en aquest sentit fa una certa angúnia parlar pels altres i tens tendències a circumscriure't; i de l'altra banda, també és cert que no ens arriba prou informació o no la busquem perquè no hi tenim prou contacte. Personalment, sóc dels qui veuen molt clar aquesta necessitat de col·laboració entre els diferents territoris, perquè si és veritat que són columnes que cada una ha d'anar sostenint el pes amb el seu propi equilibri, l'experiència, fins i tot emotiva, que representa assistir a un concert de música popular mallorquina i adonar-te que vosaltres podeu cantar "La dama de Mallorca" i nosaltres "La dama d'Aragó" que és la mateixa cançó, la mateixa cultura i el mateix país, això ho visc com una cosa important. Però és veritat que objectivament hi ha poques ocasions.

Fa força anys que estic lligat a la Universitat Catalana d'Estiu i em sembla que és una bona ocasió per veure que som el mateix poble, i tinc molta confiança en la seva possible extensió

(fugir estrictament de Prada i poder fer activitats en els diferents territoris), que pot ser un element dinamitzador molt important. Crec que es podria aprofitar més la UCE per fer aquesta feina, i més amb la presència de l'Institut d'Estudis Catalans i d'altres institucions.

--És que són tres països amb una problemàtica tan complexa en cada un d'ells... Tu, que ets un sociòleg, la meua pregunta és sobre les societats humanes que es troben en una situació nacional oprimida o colonitzada i que, tal com ara veiem, tenen capacitat de reacció diferent. Com per exemple el que passa en els països de l'Europa de l'est. ¿Tu creus que les explosions nacionalistes es produeixen, com les de les repúbliques bàltiques ara, perquè a més d'existir una realitat nacional hi ha una relació amb elements de crisi política i econòmica, i que d'alguna manera el nacionalisme és vist com un instrument de superació d'aquestes crisis? En canvi, a les societats nacionalment oprimides però que econòmicament viuen una situació de confort i de benestar, l'element nacional està més esmorteït?

--El fet que hàgim viscut, sobretot aquests últims anys, una situació de sortida de la crisi econòmica i de millores, almenys globalment, crec que ha dificultat la presa de consciència nacional, malgrat que hi ha col·lectius que sempre ho han tingut difícil. És una situació acompanyada d'una sistemàtica lectura molt esbiaixada del que estava passant a la resta d'Europa, perquè si aquí s'hagués explicat bé, aquesta emergència dels moviments nacionals també hauria tingut efectes estimulants a casa nostra. Però la veritat és que s'ha explicat tan malament com han pogut, diríem expressament, per fer aparèixer elements desestabilitzadors. Per exemple, la perestroika de fet neix fomentada pels moviments nacionalistes que qüestionen el règim tal com estava constituït, i si la perestroika no és capaç de resoldre el tema de les nacionalitats serà un fracàs. No serà un problema de model econòmic, serà un problema d'incapacitat de saber resoldre els problemes nacionals de la Unió soviètica. Crec que tenim una feina i responsabilitat gran per explicar això i fer-ho entendre per-

què la gent sàpiga la importància que té aquest fenomen del nacionalisme.

Però és veritat que tenim com a cara negativa que frena aquest relatiu benestar econòmic que fa com a menys imprescindible l'augment de la consciència nacional. No sé què és allò que ens farà sortir d'aquest mal pas, diguem d'aquesta situació una mica apagada.

--*Quins creus que són els paràmetres que fan que una societat tenguin una actitud de major identitat que unes altres? Perquè de vegades la interferència dels poders estatals nacionalitzadors han estat molt poderosos, i en uns llocs veim que tenen una capacitat de resistència de la seva identitat nacional i en altres no. ¿Pot anar lligat a fenòmens de tipus religiós i a entitats ètiques molt accentuades? Estic pensant en els armenis, que han rebut molt més que els catalans i sembla que mantenen d'una manera més visceral, gairebé biològica, el sentiment d'identitat nacional, que en el cas del paísos d'Europa en què ens trobam nosaltres està molt més diluït.*

--El que passa és que aquest tipus de nacionalisme que accentua molt més la diferència, crec que en una anàlisi de futur ho té molt més difícil per sobreviure. És a dir, aquest caràcter més radical de la identitat no li dona més anys de vida sinó menys i el pot deixar en una situació més residual. En canvi, nosaltres estem en una situació menys clara pel que fa a la consciència nacional, però també alhora menys arraconats de cara la paret. No és fàcil establir comparacions amb nacionalismes d'aquests països que tenen tots aquests components polítics i d'opressió religiosa que han contribuït decisivament perquè ara reviscolessin i que no són estrictament comparables amb el nostre cas. Nosaltres tenim un pòsit cultural tan sòlid que veig molt difícil que es pugui desmuntar.

--*Això del tòpic cultural, fins a quin punt una societat que se suposa que és diferent d'una altra i que té les mateixes formes de vida, vesteix igual, menja igual, té els mateixos mites, té els mateixos sistemes de valors de consumisme, etc.; quan ha perdut gairebé*

Salvador Cardús i Maria Cardellach amb Aina Moll, a Lluç, en el VI Seminari del Grup Blanquerna.

totalment la seva cultura etnològica i rural i es dilueix molt l'element d'identitat, quan parlem de cultura diferenciada, ¿parlem de qualche cosa més que de l'idioma?

--Jo crec que sí i, encara, molt. Amb això coincidí amb el que deia en Ballarín* ahir, perquè quan vas a Espanya acabes de veure que és un país realment diferent. Entre nosaltres, i sobretot entre els que tenim una sensibilitat nacional més gran, ens deixem aixafar tant per la presència o l'omnipresència d'elements culturals forans, que sí que ens aclaparen i a vegades ens deixen molt desarmats; però malgrat tot, encara, quan vas a Espanya t'adones que allò és un altre país i que hi ha coses que són culturalment molt diverses.

A vegades aquestes diferències se situen no en els elements culturals més explícits, més fàcils de determinar, sinó en formes de comportament molt poc literari, com el gest, molt poc explicables. I com que en aquest terreny és més difícil que el poder hi pugui actuar, és el que s'ha preservat de manera més clara.

Ja sé que això no és suficient, però

si aconseguíssim a través dels mitjans de comunicació potents (crec que aquí hi ha un dels elements clau), amb un abast territorial complet com voldríem que fos TV3, o el Canal 33, o el Canal 9, o El Temps o l'Avui, que fossin mitjans de comunicació nacionals en el sentit complet de la paraula, que poguessin vehicular els nostres factors, els nostres temes culturals, ¿per què no ha de ser possible refermar la personalitat nacional? Jo no veig la situació tan dramàtica com tots tendim a veure-la. Jo sóc optimista, personalment optimista. Si ens posem a analitzar-ho en detall, ja sé que la llista negativa ens surt més llarga, però vull ser optimista.

--*Jo, si estàs dins la teva pell i fos a Catalunya, probablement també seria optimista perquè crec que Catalunya se'n sortirà, però dubt molt que se'n surti Mallorca perquè, francament,...*

Lluç, 29-9-1990

* **Ponència** El pensament a la societat de finals de segle, en el VI seminari del Grup Blanquerna.

Festa de l'Estendard

Homilia pronunciada a la Seu de Mallorca

JOAN BESTARD I COMAS

Senyor Bisbe, Capítol de la Seu, germans preveres concelebrants, autoritats civils i militars, germanes i germans tots:

La festa de l'Estendard és una celebració entranyable i plena de ressonància històrica per a la nostra Ciutat de Mallorca.

Avui, 31 de desembre de 1990, som encara el que començaren a ésser el 31 de desembre de l'any 1229. Set-cents seixanta-un anys ens separen d'aquella memorable gesta del rei Jaume I. La transfusió de sang, cultura i religió que va fer aquell gran monarca a la Mallorca musulmana avui encara ens agermana amb els pobles del Principat.

Una de les primeres preocupacions del rei conqueridor fou la restauració de l'Església i la repoblació de l'illa. Aquests dos elements constitueixen la base de la societat illenca, configurada segons el model de la Cristiandat medieval. L'Església de Mallorca, per aquest fet, serà coextensiva amb la societat illenca. Vila i parròquia seran gairebé sinònims.

Avui és per a tots nosaltres un dia de retrobament i d'aprofundiment en la nostra identitat de poble que té una llengua, cultura, història i personalitat ben diferenciada que estimam de debò i que volem cultivar cada dia més.

Avui és també un dia ple de records històrics que ens conviden a l'agraïment profund, a la convivència pacífica i democràtica i a la germanor sincera.

Una festa com la d'avui ens estimula a tots a redescobrir les arrels d'un dels més importants i decisius capítols de la nostra història. I quan tornam a les arrels de la nostra història ens sentim més persones, més poble, més comunitat cristiana.

Som fills d'un poble amb memòria, amb memòria històrica. I un poble amb memòria és una plasmació viva d'una manera d'ésser, de fruir, de patir, d'imaginar, de creure, d'esperar i d'estimar. És molt trist formar part d'un poble sense memòria. Un poble sense memòria històrica és una simple agrupació d'individus sense punts de referència comuns, sense cap tipus de passat que els vinculi a uns sofriments i a unes alegries compartides, sense l'apreci per una llengua materna que sigui l'expressió més profunda del bategar del seu cos. Nosaltres volem ésser fills d'un poble que sí té memòria històrica, que avui sap recordar amb gratitud el seu passat, vol viure amb realisme el moment present i desitja projectar el seu futur amb dignitat.

Avui és un dia ben apropiat per a meditar el significat profund d'aquelles emblemàtiques paraules del gran poeta mallorquí i canonge d'aquesta Seu de Mallorca, Mn. Miquel Costa i Llobera: *Siau qui sou!* No es pot dir més amb tan poques paraules. L'any 1905, Costa i Llobera, en la seva poesia lírica titulada *Als joves*, escrivia:

*Siau qui sou; mes no atiant vells odis
de raça, ni amb empàtiques
declamacions lloant tot lo que és
vostre,
fins les mateixes úlceres...*

*Siau qui sou; mes no us tanqueu,
ombrívols,
dins una llar històrica
sens horitzonts. Volau sobre les terres
enfora, amunt, com l'àguila!*

Siguem qui som! No oblidem mai el nostre passat tan ric en història, en

cultura i en fruits de genuïna humanitat i de profunda santedat, però tampoc ens hi tanquem ombrívols. Visquem amb realisme el moment present, reconeixent amb sinceritat els nostres valors i els nostres defectes. Mirem amb confiança el futur, un futur més just, més humà i més cristià que volem construir junts.

Tots ens devem al poble: autoritats centrals, autonòmiques, municipals i Església. Tots junts, però a diferents nivells, i sempre respectant escrupolosament la pròpia autonomia en els nostres respectius camps, hem de ser servidors del *bé comú*. I el *bé comú* és un concepte ètic, eminentment dinàmic, que significa aquell conjunt de condicions que fan possible el desenvolupament integral de tota la persona i de totes les persones d'una comunitat civil. En aquest punt essencial del *bé comú* podem coincidir tots: creients i no creients, membres d'un partit i d'un altre, autoritats civils i religioses. Quan som realment sincers amb nosaltres mateixos i de veritat volem fer quelque cosa valuosa per al nostre poble, coincidim tots amb la noció de *bé comú* i ens esforçam per a crear aquell conjunt de condicions que de veritat poden fer créixer i madurar el nostre poble en benestar material, en humanitat i en valors morals. Tot quant facem pel *bé comú* del nostre poble és el que de veritat aquest ens sabrà agrair. El poble el que no perdona és l'acapament egoístic dels seus dirigents.

El darrer decenni del segle XX serà apassionant i exigirà treball, intel·ligència, imaginació, seny i serenor. Deu anys tan sols ens separen d'un nou mil·lenari. Treballem junts, sumem forces per a fer una Mallorca més hu-

mana, més neta (més ecològica) i més solidària. És una meta que val la pena. És un projecte engrescador que demana unió de forces i suma de voluntats decidides.

Apresiasi Autoritats democràticament constituïdes!, l'Església de Mallorca us fa sincer i humil oferiment de col·laboració per humanitzar la nostra societat, i això no vol dir de cap manera que ella vulgui imposar la seva ètica cristiana a tota la societat mallorquina, però sí la vol oferir amb generositat perquè l'ètica civil, tan necessària per a tots, sigui més profunda i dinàmica. A tots ens interessa que la nostra societat sigui més autèntica, més justa, més solidària, més humana. I en aquesta tasca la fe cristiana hi pot fer una aportació molt valuosa. *La fe cristiana, sincerament viscuda, no té tan sols un valor espiritual sinó també un valor humanitzador.* L'esperit de l'Evangeli de Jesús és un esperit lliure i alliberador que pot aportar molts de graus d'humanitat al nostre poble i per això l'Església el vol oferir sense cap complex, amb tota naturalitat i en gran generositat. L'Església fundada per Jesús vol el bé de l'home en totes les seves dimensions i quan actua en aquesta direcció no vol entrar en concurrència amb el poder civil. Aquest és autònom i té consistència pròpia. La missió de l'Església vol aportar al nostre món modern: obertura a la trascendència, arrels d'humanitat, sentit i, en definitiva, "ànima". L'Església ha de conviure en pau amb el món modern, però sense estar a mans plegades, oferint-li les energies de la fe i de l'amor que el Crist ens ensenya i ens dona.

El Papa Pau VI deia: "*L'Església és una llar religiosa que dialoga amb la societat democràtica, a la qual ofereix la fe*". L'Església ha d'oferir sentit transcendent i humanitzador a la nova Europa democràtica que fa poc acaba de sortir de l'Acta de París i a la vegada ha de treballar perquè aquesta Europa no quedi egoïstament tancada en ella mateixa, sinó perquè s'obri solidàriament vers el Tercer Món on diàriament mils de persones moren de fam. No oblidem que el nou nom de la pau és el desenvolupament solidari dels pobles pobres de la terra. L'Església no vol una pau ficti-

La festa de l'Estendard és una celebració entranyable i plena de ressonància històrica per a la nostra Ciutat de Mallorca.

cia que amagui els problemes i ignori els mecanismes deteriorats que és necessari reconstruir, sinó més aviat una pau recolzada en la veritat, en la justícia, en el reconeixement integral dels drets de la persona humana i en el diàleg.

La festa de l'Estendard que avui, darrer dia de l'any, celebrem és una diada ben apropiada per recordar amb gratitud la saviesa, la bondat, el seny i el dur treball de tants d'avantpassats nostres que forjaren la història, la cultura i la identitat del nostre poble mallorquí. Podríem dir d'ells emprant les mateixes paraules de la primera lectura que hem escoltat en aquesta celebració: "El seu bé persistirà en els descendents i es propagarà en els fills dels seus fills... El seu record durarà per sempre, la seva glòria no serà mai oblidada i el seu nom es mantindrà viu a cada generació".

Construïm un futur digne de tan gloriós passat i perquè sigui un futur ferm i sòlid fe-m'ho damunt la roca com deia l'Evangeli d'avui, és a dir, cercant, com ens aconsellava Sant Pau

a la segona lectura, "tot allò que és veritat, respectable, just, net, amable, de bona reputació, virtuós i digne d'elogi".

L'Església de Mallorca, malgrat els seus mancaments i infidelitats, ha procurat estar sempre prop del poble i ha treballat decididament a favor de la seva llengua, cultura i identitat diferenciada. I ho vol continuar fent mitjançant un diàleg fecund que sempre ha d'existir entre la fe i la cultura, perquè com diu el Papa Joan Pau II, "una fe que no es fa cultura és una fe no plenament acollida, no totalment pensada, no feelment viscuda".

Tots els qui avui participam en aquesta Eucaristia tenim responsabilitats cíviques. Unim les forces, mirem més el que ens uneix que no el que ens separa. Construïm ponts de diàleg. Si ho feim així, el poble mallorquí en sortirà guanyant. Deixem endarrera desconfiances mútues i treballem junts per al "bé comú" del nostre poble. És una noble tasca que val la pena! □

Joan Bestard i Comas, és Vicari General de la Diòcesi de Mallorca.

“Rosa verdós”

Premi Sant Jordi 89 de narració
per a autors joves

JORDI SOCIAS I LLULL

A la paret del despatx la secretària ha penjat el quadre del meu germà. Volia fer-li una fotografia però em vaig adonar de sobte, just abans de produir el clic, que això no seria massa adequat; millor, un quadre.

L'he estat mirant a ell i m'he mirat a mi, per dintre vull dir. I he estat recordant, orgullós d'ell i alhora nostàlgic i contrariat, la seva lluita, les nostres converses cada vegada menys freqüents, fins aquella darrera en el jardí de casa en què vaig començar a sospitar que triomfaria. La secretària no ha entès com podia significar tant per mi el quadre d'un arbust, l'única peculiaritat del qual era que semblava més rosa que verd. O bé ella pensava que l'havien pintat rosa. La secretària es diu Marta i així vull referir-me a ella, que ja són trenta els anys que duu al nostre costat. Bé, com dic, per na Marta això era una raresa més que mai no s'explicaria. Com tampoc no entenia com el meu germà i jo érem, essent com som de diferents, germans. I com jo, “un home tan respectable”, no havia pogut influir en la vida, segons ella, gandula i paràsita del menor de la família. Però això no demostra més que na Marta el coneixia ben poc, i en realitat qui tenia més poder per influenciar a l'altre germà era ell.

Ben poc el coneixia, na Marta, de la mateixa manera que les poques persones que arribaren a tractar-lo, amb la mateixa superficialitat. La majoria pensaven que el seu comportament era l'efecte d'un fort cop emocional, la causant del qual era ma mare, que el mateix dia de la mort del pare va sortir de casa cridant que ara sí que no suportaria viure amb un prehistòric. Es va ficar dedins un cotxe, d'un luxós desconegut, i mai més no n'hem sabut res.

Però aquesta teoria és falsa perquè per l'època de la mort del pare el meu germà ja

estava entrant dins el camí de la seva glòria, i des de temps enrera era insensible a qualsevol tipus de fets i desfets que poguessin ocórrer a la família, al barri, al país o al món sencer.

Si m'he atrevit a anar escrivint els meus pensaments és perquè vull parlar de la forta personalitat arrelada a costums ancestrals del meu germà. Però estic fent voltes al tema i no sé com entrar-hi de ple. No sé per on començar a aclarir un poc qui és aquest personatge que tan buida està deixant la meua vida. Podria retreure els anys dels jocs infantils en els quals sempre s'embruava la cara de fang, i anava gairebé despullat a tota hora, simulant ésser un caçador d'una tribu de l'Àfrica o de l'Amazònia tropical (les víctimes eren les rates del jardí), mentre jo aspirava a conduir un cotxe de curses o a fer ús de l'armament més revolucionari de qualsevol dels exèrcits de moda.

L'entrada a l'institut va ésser el pas cruel i definitiu. Jo havia entrat tres anys abans i el meu cognom deixava l'empremta de bon estudiant i futur home de profit i de progrés. Ell no va deixar mai aquesta empremta a cap professor, millor dit, ell no va deixar quasi cap empremta perquè no trepitjava l'institut. El seu passatempo preferit consistia a recórrer el torrent i el camp que hi havia a prop de l'escola, sortint de la ciutat. A mi m'explicava que anava a la recerca d'algun missatge encara no comprès de la natura. Jo li intentava fer veure que en cas d'enviar algun missatge la natura, no era probable que ho fes en aquell tros de terra encara no urbanitzat. Però aquell era l'únic lloc pròxim que li permetia estar cinc hores damunt d'un arbre o altres tantes enterrat fins al coll. Aquelles llargues estones que passava d'esquena a la civilització constituïa tot el seu aprenentatge, i així ho demostrava traslladant a casa la seva forma de viure. La seva habitació es convertí per complet en una cova, sense llum elèctrica ni altres avantatges moderns. Feia servir un racó del jardí per a les seves necessitats naturals, i l'única manera perquè es rentés fou ajudar-lo a construir un petit safareig allà mateix. No cal ni parlar de l'estat depressiu dels meus pares. Jo mateix vaig allunyar-me com mai de la seva persona.

Així i tot jo he estat l'únic humà pel qual el meu germà ha sentit afecte. Per això després d'aquells canvis de decoració va fer un gran esforç per acostar-se a mi. Al-

guna vegada em va convèncer d'entrar al seu món i tenir una xerrada filosòfica damunt d'un arbre. A canvi, ell va acceptar entrar decentment dins un cafè i continuar parlant. Aleshores morí el pare i escapà la mare. I jo, amb el meu pobre sou, em vaig encarregar que ell pogués mantenir viu el seu món, sense preocupar-se de res més. Van ésser els anys de les converses i el darrer intent per a comprendre els móns respectius. Un dia, dins un bassal, plens de fang, va parlar-me de la seva Bíblia. Era un llibre del segle XIX que rescatava les idees d'una escola grega de pensament, la base del qual era que l'home anava en la direcció equivocada, i la meta era atracar-se a les formes primeres de vida, no tan sols humanes o animals. El llibre explicava unes tècniques importades de l'Orient llunyà que guiaven l'esperit en el camí cap a l'estat vegetal.

Jo vaig comprendre que tot allò no era més que una mena de ioga, envoltat d'unes idees fantàstiques. Però ell s'ho prenia tot al peu de la lletra, perquè coincidia perfectament amb els sentiments de sempre, amb tot allò que d'una manera més o menys inconscient ja posseïa abans de conèixer el llibre. La filosofia la duia innata; en realitat el profit del llibre el va treure de les tècniques.

Fins una vegada en què després de dos dies d'immobilitat vegetal en el jardí (ben a la vista dels veïns) vaig anar a despertar-lo amb l'excusa de l'alimentació. Però el que vaig dir va ésser: “Fa temps que no parlem”. Ell va moure els ulls, va veure el plat de carn, i va pronunciar les seves darreres paraules: “No puc parlar més. Necessito concentració”. I abans de tornar a dedicar-se a la mare Terra: “A més, les plantes s'alimenten per l'arrel”. Des de la finestra de la cuina el vaig mirar tristament. Tenia els peus enterrats.

La seva transformació ha estat molt lenta, però implacable. En els moments de debilitat davant la vida, la lluita del meu germà em transmet una part de la seva força. En uns altres moments, en canvi, quan comparo el seu triomf amb els meus negocis em quedo buit i em sento insignificant.

Tinc la certesa que algun dia podré exposar devora el quadre de l'arbust rosa el nou quadre del meu germà, quan ja sigui ben verd. □

Xè Congrés del PSM Nacionalistes de Mallorca

ANTONI MARIMON RIUTORT

Els dies 1 i 2 de desembre del 1990 s'ha celebrat, a la sala Albéniz de l'Auditori de Palma, el Xè Congrés del PARTIT SOCIALISTA DE MALLORCA -PSM-, la força nacionalista més important que mai no ha tingut Mallorca. El lema d'aquest Congrés fou "L'Alternativa per Mallorca".

la Mallorca dels seus avantpassats. Humiliats i aculturats per tres segles de colonialisme, i enlluernats pel benestar econòmic provocat pel turisme, els mallorquins han tancat els ulls a la seva pròpia desaparició com a poble.

El PSM es va constituir el 1976 i de llavors ençà ha recorregut un llarg camí. Com va escriure fa poc Sebastià Serra, "les dificultats han estat enormes i les facilitats i els doblers, molt pocs". Malgrat tot, el PSM és avui una realitat, que disposa de centenars de militants, d'una trentena d'agrupacions locals, d'altres tants regidors, de dos batlles, de dos diputats autonòmics -un dels quals és el secretari segon del Parlament Balear-, i d'un adjunt al grup Verd del Parlament Europeu. A més, amb els partits germans de Menorca- i d'Eivissa -Entesa Nacionalista i Ecologista-,

constitueix la federació Esquerra Nacionalista de les illes Balears -EN-. També forma part de l'Esquerra dels Pobles, que inclou Euzkadiko Esquerra, la Unitat del Poble Valencià, l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra (Catalunya), el Partit Socialista Gallec-Esquer- ra Gallega, l'Assemblea Canària, la Unió Aragonesista, el Partit Asturianista i els esmentats partits nacionalistes de les Balears.

Però tot això no és suficient per enfrontar-se amb èxit als que volen que Mallorca sigui un encreuament de província andalusa i suburbi britànic. El PSM encara el X Congrés amb el propòsit de millorar els seus mitjans i d'acostar els seus programes a la societat mallorquina.

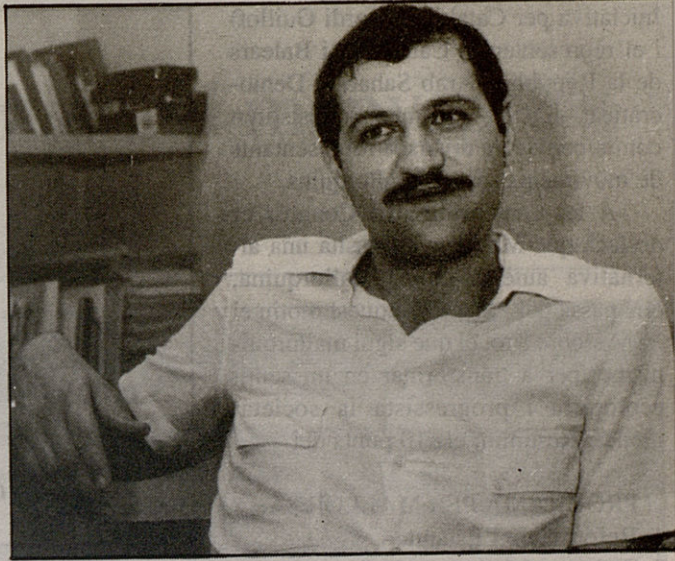
Després que s'aprovàs sense cap vot en contra l'informe de gestió, es va

Aquest Xè congrés del PSM ha servit per consolidar el partit com a l'única opció que pot impedir la destrucció de la personalitat de Mallorca. Una illa, un país, que bàsicament es remunta a la conquesta catalana del 1229 i a la subsegüent destrucció de la Mayurqa islàmica. Aquesta Mallorca, de llengua i cultura catalanes -amb només alguns pocs elements pre-catalans-, va perdre la seva autonomia política, per la força de les armes, el 1715, i a partir del 1960 s'ha vist sorpresa pel boom del turisme de masses, que ha destruït bona part del medi ambient, i per una brutal immigració, que, amb altres factors, amenaça destruir qualsevol vestigi de la cultura autòctona.

La societat mallorquina ha estat, fins ara, incapaç de generar els instruments que impedissin la destrucció de

Sebastià Serra i Busquets (Son Ferriol, Palma, 1950). Va ser un dels fundadors del PSM l'any 1976. Elegit diputat al Parlament balear el 1983 i el 1987. Des d'aquesta data és secretari segon de la mesa del Parlament. A partir del setembre de 1990 és president de l'Esquerra Nacionalista de les Illes Balears. En aquest Xè Congrés ha sortit elegit president del Consell de Direcció Política.

Mateu Morro i Marcé (Santa Maria, 1956), reelegit secretari general del PSM. Ocupa el càrrec des del 1985. Des de l'agost del 1990 és batle de Santa Maria.

constituïr la Mesa del Congrés i s'aprovaren l'ordre del dia i el reglament. Es va debatre la ponència política "Una alternativa per Mallorca", que presentava l'executiva del partit. Fou objecte d'algunes esmenes, per part sobretot de les agrupacions d'Inca, Manacor, Pollença, Campanet i Palma, i es va aprovar per una ampla majoria de vots. Entre les esmenes acceptades, en destaquem la de Sebastià Serra en el sentit que el partit prengué consciència del pes de Palma dins del conjunt de Mallorca i de la seva greu i peculiar problemàtica (immigració, decepció

davant la gestió municipal, reduïda consciència nacional), i atorgàs a l'Agrupació de Palma àmplies potestats per acordar l'establiment d'aliances distintes a les que es puguin prendre a la resta de l'Illa".

Aquest Congrés va tenir com a interessant particularitat la presència, en un ambient d'absoluta cordialitat i completa confiança, d'un apassionant document de reflexió ideològica, de lectura obligada per a qualsevol nacionalista (es pot trobar als locals del PSM), presentat per l'agrupació de Manacor. Aquest document es va substan-

ciar sobre la ponència oficial a través d'esmenes parcials. També fou aprovat per una gran majoria.

L'endemà, diumenge dia 2, es va debatre les ponències sectorials sobre política social, política ecològica i política educativa i cultural.

També presentaren esmenes als estatuts. S'aprovà una nova redacció de l'article segon, que suprimeix la referència que fins llavors hi havia al "marxisme no dogmàtic". Així mateix, s'eliminà l'al·lusió al "socialisme autogestionari", heretada dels temps de la fundació.

Encara més important, i en la mateixa línia d'obertura i de moderació, va ésser que el partit passà a denominar-se PSM-NACIONALISTES DE MALLORCA.

Posteriorment, s'elegiren els òrgans de govern: la Comissió Executiva i la revisora de comptes així com els membres nats del Consell de Direcció Política. Tornà a encapçalar l'executiu com a secretari general, Mateu Morro i Marcé.

A l'acte públic de cloenda hi intervingueren representants del Partit Socialista de Menorca (Mateu Martínez), Entesa Nacionalista i Ecologista (Antonio Marí), Unitat del Poble Valencià (Josep Lluís Blasco), Esquerra Republicana de Catalunya (Joan Puigcercós),

La nova executiva del PSM

Secretari general:	Mateu Morro
Vice-secretari:	Pere Sampol
Secretari d'organització:	Jordi Fiol
Secretari de coordinació sectorial:	Antoni Llabrés
Secretari d'acció sindical:	Joan Antoni Salas
Secretari de política medioambiental:	Jaume Cerdà
Secretari de relacions polítiques:	Bernat Aguiló
Secretari d'administració i finances:	Frederic Melis
Secretari de política institucional:	Macià Garcias
Secretari d'acció territorial:	Antoni Sansó
Secretari de programes:	Damià Pons
Secretari de formació i estudis:	Hilari de Cara
Secretari de premsa, publicacions i propaganda:	Josep Tur
Secretari de joventut:	Roger Gotarrodona

Iniciativa per Catalunya (Jordi Guíllot) i el representant a Catalunya i Balears de la República Arab Saharaui Democràtica --RASD--. També hi assistiren com a convidats diversos representants de moviments socials mallorquins.

A les conclusions del Congrés es destacà que Mallorca necessita una alternativa autènticament mallorquina, que passa pel PSM. Per aquest motiu el PSM s'obre a tot el que sigui mallorquinisme, per a transformar en un sentit ecologista i progressista la societat illenca. Resumim els 10 punts del

PROGRAMA PER MALLORCA:

1. Reforma de l'Estatut.
2. Reforma del sistema de finançament.
3. Pla de reconversió i millora del sector turístic.
4. Suport als sectors més dinàmics de la indústria, la pagesia i l'artesania.
5. Aplicació total de la Llei de Normalització Lingüística; creació d'una TV Balear; suport als mitjans de comunicació en català; protecció i recuperació del patrimoni històric.
6. Millora de les infraestructures. Sobre-

tot hospitals i ambulatoris.

7. Protecció del territori. Prou camps de golf i ports esportius.
8. Suport a la participació ciutadana. Dignificació de la política.
9. Creació d'una oficina de Balears a Brussel·les.
10. Fomentar els valors humans.

El PSM aspira a convertir-se en el

gran partit dels mallorquins, que agrupi des dels regionalistes als independentistes, dels ecologistes radicals als proteccionistes, i des dels marxistes no dogmàtics als liberals progressistes. Tots units, en paraules d'Emili Darder, per l'"Amor a Mallorca". □

Antoni Marimon Riutort és membre de l'agrupació de Ciutat del PSM.

Els Congressos del PSM *

	Lloc	Data
I	Palma (Casa de l'Església)	IV-1976
II	Palma (c/ Verí, seu del partit)	X-1976
III	Palma (Fundació Dragan)	XII-1977
IV	Inca	XII-1978
V	Algaida (Teatre Principal)	XII-1979
VI	Palma (Auditòrium)	X-1981
VII	Palma (Auditòrium)	IV-1984
VIII	Palma (Auditòrium)	XII-1985
IX	Palma (Auditòrium)	V-1988
X	Palma (Auditòrium)	XII-1990

* Fins al III Congrés s'anomenà PSI (Partit Socialista de les Illes).

Granja La Balanguera

**DOLÇ
i
SALAT**

**GELATERIA
i
XOCOLATERIA**

*C/ JOAN MAURA, BISBE
CANTONADA C/ VINYASSA*

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Catòlica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscs de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça _____ Núm. _____ Pis _____
 C/ _____ Població _____
 Codi Postal _____
 Telèfon _____

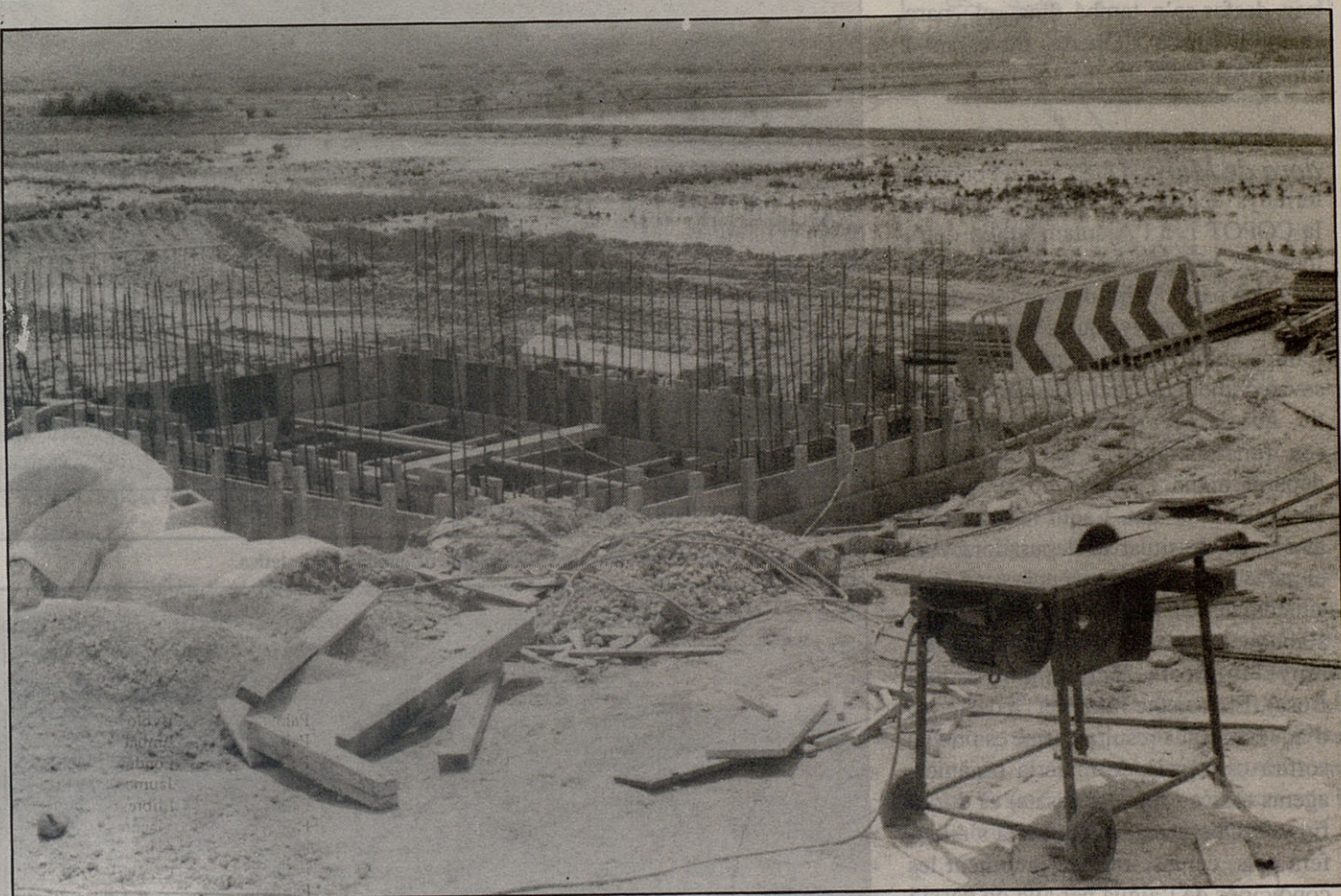
Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
 Agència/Oficina _____
 Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

S'Albufera, un parc natural menyspreat

MACIÀ BLÀZQUEZ SALOM

Construcció dels fonaments d'una subestació de sondeig a ses Salinetes. (Octubre 1990)

Cap espai natural de les nostres illes no ha deixat d'estar amenaçat. Fins i tot els que tenen qualche figura de protecció o són propietat pública continuen sofrint agressions i degradació dels seus ecosistemes (Es Trenc, Sa Dragonera, Sa Punta de n'Amer i Atalis en són bons exemples). S'Albufera és Parc Natural, el nostre únic parc natural, des de fa dos anys i mig. La seva vocació fonamental (segons es diu al decret de creació i a la Llei de Conservació de la flora i la fauna) és conservar i restaurar els seus elements naturals. Malgrat aquesta lloable declaració de principis, cap de les institucions competents del parc l'han assumida, mirant de treure del parc profits sovint

incompatibles amb la conservació. Aquests són els casos de:

1. L'acceptació i promoció de *piscifactories*. Activitat que no sols s'ha permès al parc (actitud ja per si inexplicable, donada la funció de conservació i no la d'afavoriment d'activitats intensives poc rendables que se suposa al parc), sinó que, a més, la primera piscifactoria que ja s'està fent prové d'una iniciativa del Govern Balear-Direcció General de Pesca, a través d'una companyia anomenada SEAMASA. Per més fer i embullar, els terrenys on ja s'ha començat a construir la piscifactoria són propietat de la Fundació Illes Balears. Aquesta iniciativa pú-

blica, ja en fase d'execució, ocuparà 50.000 m², que seran transformats (10.000 reblits i 2.000 edificats, amb dues altures) vora la desembocadura d'Es Canal d'En Pep, a una àrea on actualment hi ha dos pams d'aigua. L'edificació prevista no és només de piscicultura, sinó que també es preveuen espais destinats a altres funcions docents, d'investigació i educació ambiental, les quals sembla evident que no s'haurien de fer en detriment d'un espai natural!

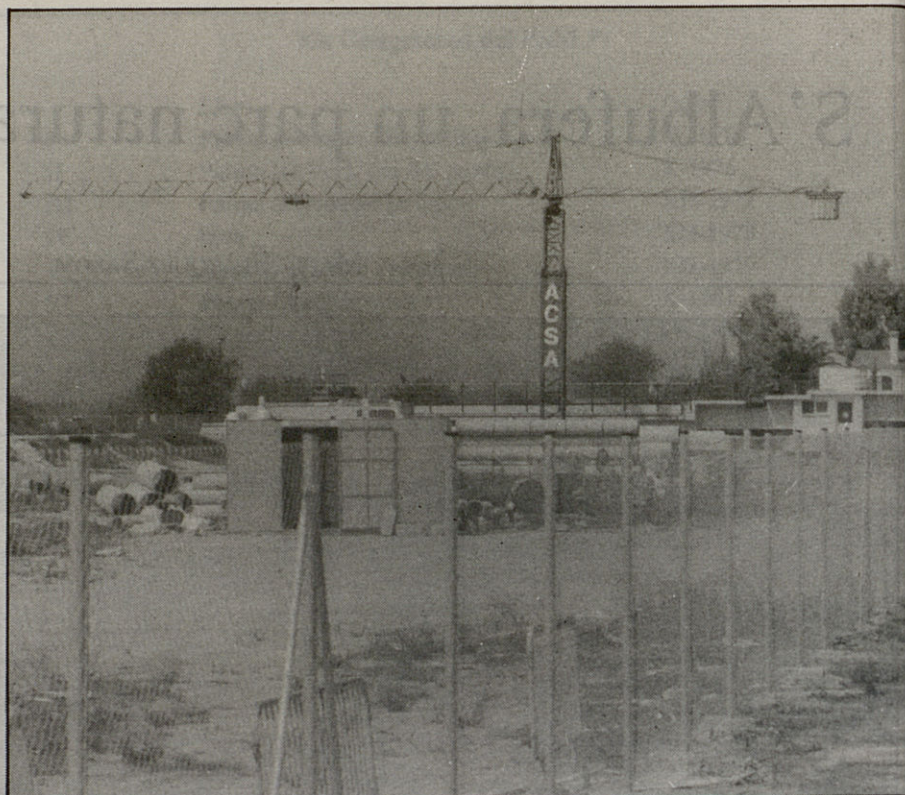
El perquè de situar aquesta indústria, intensiva i contaminant, dins el parc, és una raó de comoditat: per proveir d'aigua les piscines i per amollar-la no s'ha de menester permís de

Jefatura de Costes (MOPU); a més que enlloc podien trobar terrenys tan barats, ben vora la mar. El moviment d'aigua serà de 200 m³/h. (vol dir el doble del resultant de la depuradora de Muro), molt salina i carregada de nitrats. Aquesta descomunal quantitat d'aigua s'extraurà del subsòl, afectant greument els aqüífers veïnats; i pretenen desfer-se'n també dins el parc, duent-la fins a s'Oberta, travessant 2 km. d'Albufera.

2. La construcció de la *Depuradora de Muro*. Que s'ha fet ocupant terrenys del parc per estalviar doblers a la COPOT i a l'Ajuntament, en detriment de la conservació dels ecosistemes del parc. Dita depuradora ocupa 16.250 m², terrenys que s'han hagut de reblir modificant així per sempre la seva condició de prat. Més problemàtic que la seva construcció resulta el seu funcionament. S'ha començat a depurar aigua i encara no se sap on abocar la resultant. I aquí radica l'altre avantatge de situar la depuradora vora el parc: en cas d'emergència (que és la situació actual, per manca de previsió), s'aboquen les aigües al prat o als terrenys limítrofs (actualment a Son Bosc). El projecte futur per a desfer-se d'aquesta aigua resultant (que es preveu sortirà carregada de matèria orgànica, agents tòxics i metalls pesats) és dur-la fins a s'Oberta, travessant tota s'Albufera pels canals, alterant greument les condicions de l'aigua per allà on passi i a la desembocadura d'Es Gran Canal.

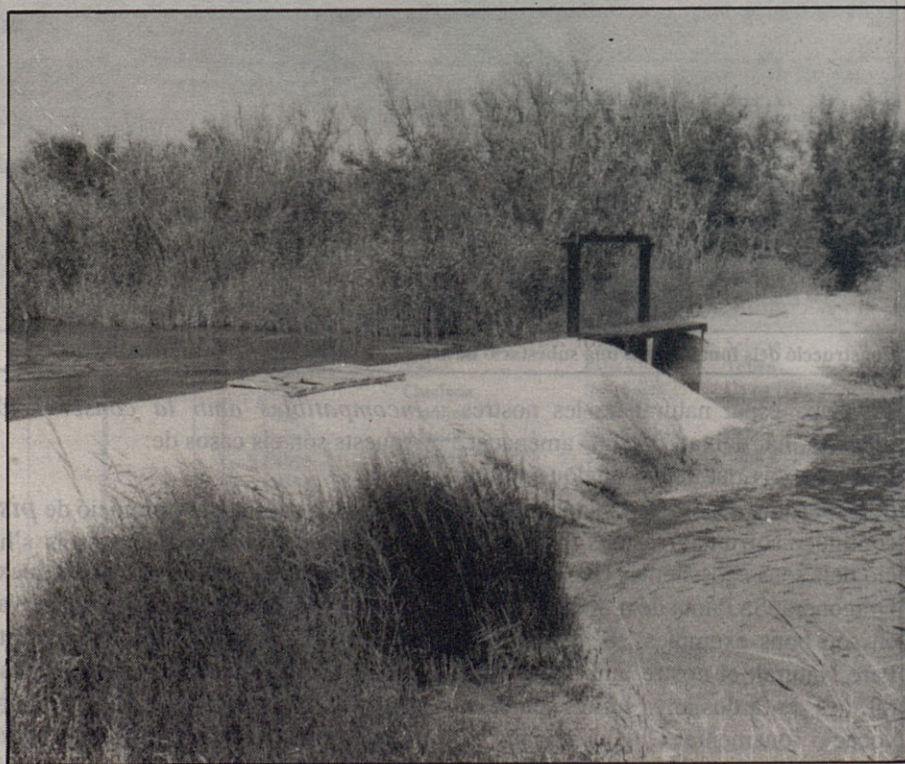
3. La *central termoelectrica d'es Murterar* funciona a tot ritme just devora s'Albufera. Aquesta situació provoca greu contaminació dels ecosistemes propers per mor de les cendres generades i els combustibles emprats. En l'actualitat es preveu un creixement considerable de la seva potència de producció, duplicant-la de 250 a 500 MW. També trobam aquí les raons d'estalvi, menyspreant la natura i el desig del nostre poble de preservar s'Albufera.

4. Actualment, el parc sofreix un *excés de freqüentació*. El que resulta més urgent és prohibir, definitiva-

Obres de la depuradora de Muro, en part dins el Parc Natural de s'Albufera.

Represa en es Gran Canal, clarament sobredimensionada i antiestètica.

ment, el trànsit de vehicles a tot el parc; s'ha d'aconseguir que tots els accessos siguin peatonals (pels Camins de Sa Roca, Es Canal des Polls, Camí d'En Pep, etc.). Aquesta serà la manera d'erradicar la pesca i caça furtives

i evitar la degradació dels ecosistemes per un excés de visites.

5. La declaració de parc natural va evitar la urbanització de s'Albufera, però sembla que no va erradicar total-

ment la seva *ocupació constructo- ra*. De mica en mica i amb projectes independents, s'Albufera ve sofrint els mals de l'edificació de depuradores, piscifactories, subestacions de bombeig, subestacions elèctriques, casetes i torre de vigília, turons de material resultant del dragat per aconseguir aigües lliures, i sembla que la reconstrucció de les cases de Sa Roca per a fer un nou centre de recepció. Aquest espai protegit mereix que no es pugui construir ni un metre més al seu sòl.

6. Continuen els abocaments d'aigües residuals sense depurar per part de l'Ajuntament de Sa Pobla, a través del Torrent de Sant Miquel i per part de la urbanització de "Las Gaviotas". Altres tipus d'abocaments perillosos per a la conservació de l'equilibri dels ecosistemes del parc són els adobs i plagicides procedents dels conreus veïnats, que tampoc s'han erradicat després de la declaració de parc.

7. Els incendis, tant provocats com fortuïts, arrasen indiscriminadament la vegetació i la fauna de s'Albufera. La seva pretesa innocuïtat no s'ha demostrada (sobretot pel que fa referència a les espècies singulars i endèmiques).

8. La barra dunar d'Es Comú de Muro es continua degradant per mor de l'afluència massiva, sobretot a l'estiu, de banyistes, "domingueros", motoristes, cavallistes, etc., malgrat les millores de gestió que ve fent la direcció del parc. Ara, a més, es van reduint les seves dimensions per eixamplar la

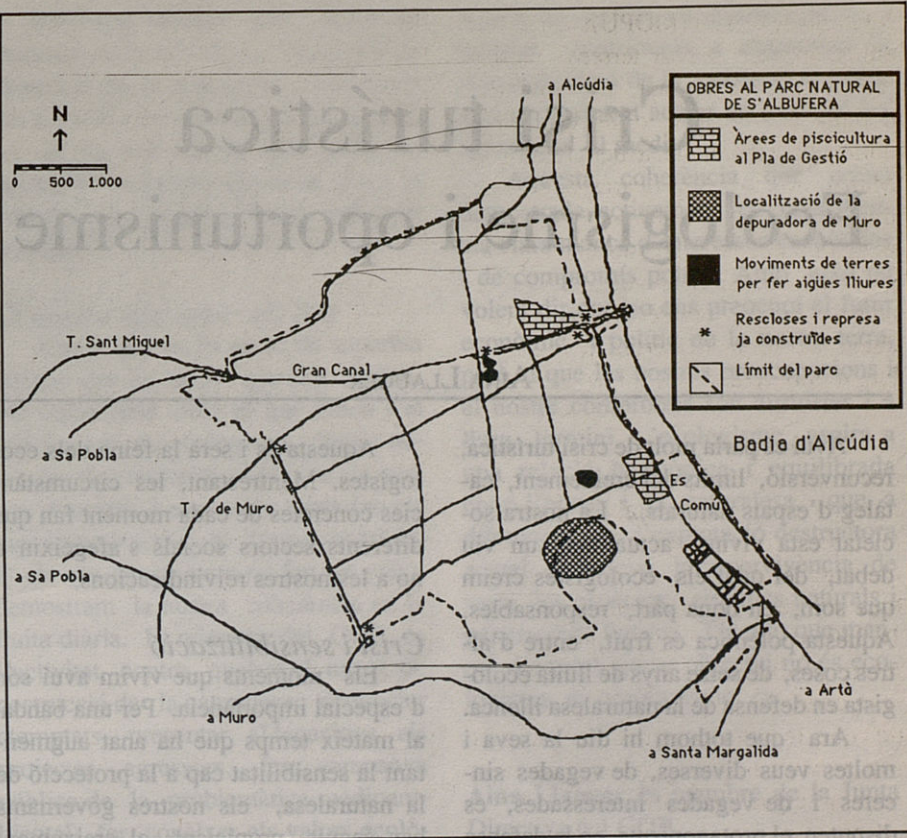
carretera de Can Picafort o per fer créixer la urbanització de Ses Casetes des Capellans (promoguda per l'Ajuntament de Muro en detriment d'Es Comú i del parc natural).

9. Per tal de complir un dels objectius bàsics del parc de "recuperar els elements naturals", la gestió del parc s'ha proposat *dragar grans àrees d'aiguamoll* (aproximadament 50 hectàrees). El resultat d'aquests dragats pot ser que, per manca de pressupost, els llots i arenes resultants es deixin al mateix parc, degradant els seus valors ecològics i estètics (com succeeix, actualment, al turó de Sa Roca, resul-

tat del dragat d'una llacuna).

En resum, haver declarat parc natural s'Albufera no basta si després es pretén fer-la servir per arraconar-hi activitats indesitjables, aprofitant que el preu del seu sòl és inferior i la tramitació dels projectes manco problemàtica i més ràpida, menyspreant la seva funció bàsica de conservació i restauració dels elements naturals. □

Macià Blàzquez Salom és Geògraf i representant del Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB) a la Junta Rectora del Parc Natural de s'Albufera.

Relojería Española

FUNDADA 1885

C. Colon, 12 — Telèf. 72 15 63 - 72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

Ω
OMEGA
AGENCIA OFICIAL

Moments estel·lars

Crisi turística Ecologisme i oportunisme

AINA LLAUGER

Avui es parla molt de crisi turística, reconversió, límits del creixement, catàleg d'espais naturals... La nostra societat està vivint actualment un viu debat, del qual els ecologistes creim que som, en bona part, responsables. Aquesta polèmica és fruit, entre d'altres coses, de setze anys de lluita ecologista en defensa de la naturalesa illenca.

Ara que tothom hi diu la seva i moltes veus diverses, de vegades sinceres i de vegades interessades, es disputen el protagonisme en la defensa del territori, no és de més recordar que el GOB fa molts d'anys que es dedica a aquesta tasca, i no precisament només amb paraules. Basta fer una mica de memòria per recordar que els pocs espais que tenim "més o menys" protegits no ho són com a resultat d'iniciatives espontànies dels governants, sinó d'intenses campanyes ecologistes. S'ha invertit molta feina, doblers, esforços i il·lusions. La protecció d'es Trenc, Punta de n'Amer, Cales de Manacor, Mondragó, sa Dragonera... ha necessitat la pressió i conscienciació mitjançant cartells, tríptics, octavetes, informes, culminant en alguns casos amb manifestacions populars.

Aquesta és i serà la feina dels ecologistes. Mentrestant, les circumstàncies concretes de cada moment fan que diferents sectors socials s'afegeixin o no a les nostres reivindicacions.

Crisi i sensibilització

Els moments que vivim avui són d'especial importància. Per una banda, al mateix temps que ha anat augmentant la sensibilitat cap a la protecció de la naturalesa, els nostres governants han seguit propiciant el creixement desmesurat i desordenat de les urbanitzacions als espais naturals. Per altra banda, i per circumstàncies que no depenen només de nosaltres, el sector turístic, executor d'aquest creixement urbanístic propiciat pels poders públics, està vivint uns moments de crisi. Representants del sector ja reclamen un canvi de política territorial i mesures de control del creixement de l'oferta, la rehabilitació de zones degradades i la protecció dels espais naturals que resten protegits.

La confluència d'aquests factors, sensibilització popular i crisi turística, fan que els moments actuals siguin d'especial importància per al futur de

les nostres illes. Tenim la petita esperança que en uns moments de crisi reflexió la veu dels ecologistes s'escolti més i amb més atenció que abans.

Però és ara precisament, per les circumstàncies esmentades, quan sorgeixen altres veus que, podent ser beneficines per als nostres objectius, també poden distorsionar el missatge ecologista.

Representants del sector turístic han adoptat ja en alguns casos una actitud decidida en les seves manifestacions per la defensa d'alguns espais naturals. Però no hem d'oblidar que aquest sector s'interessa pel medi ambient de forma egoista, perquè és el suport, la base material de la seva activitat. La preocupació ha arribat quan la naturalesa ha començat a ser un bé escàs, a conseqüència precisament del desenvolupament turístic. La seva veritable preocupació és el futur del sector.

Cada vegada més es convoquen reunions, congressos, cimeres, simposis per debatre la relació entre creixement turístic i medi ambient. Mentrestant, el nombre de places hoteleres continua augmentant i es construeixen més segones residències i noves urbanitzacions.

Govern nefast

L'actuació dels nostres governants els poders públics en general, és encara molt més criticable. En molts casos sembla que participen de la inquietud del sector turístic (freqüentment perquè els interessos particulars hi coincideixen), les seves paraules públiques han anat canviant de color i adquirint tonalitats verdes, es convoquen semi-

**FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»**

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c. del Mar, 6, 3r.
07012 PALMA

**Plànols topogràfics
Fotografies aèries**

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telèfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

naris, debats, se subvencionen estudis, etc. Tot això es fa amb finalitat propagandística, intentant absorbir l'ecologisme com si fos una moda o una simple declaració d'intencions, però no es fa allò que en conseqüència s'hauria de fer.

Funció dels poders públics és impedir els excessos de la iniciativa privada, establir límits de creixement, vetllar per la salut ecològica del medi i el benestar de seus habitants i, en definitiva, fer una política d'ordenació del territori des d'una perspectiva racional i conservacionista.

Però a les nostres illes els governats fan gairebé el contrari. ¿De què serveixen les bones intencions, les paraules hipòcrites, si al mateix temps es tramiten plans parcials i normes subsidiàries desenvolupistes, s'aproven projectes d'urbanització a àrees naturals, camps de golf a zones agrícoles, ports esportius a la ja destrossada costa, es projecten autopistes, túnels, etc.? El catàleg d'espais naturals pot néixer mutilat, el decret d'avaluació d'impacte

te ambiental serveix per burlar-lo; mancam de la més bàsica legislació de protecció de la naturalesa i ordenació del territori i, el que és més important, no hi ha voluntat de dur endavant iniciatives realment efectives per a la conservació i gestió racional del medi ambient.

El nostre missatge: els fets

Creim que no és pecar de supèrbia afirmar que els únics que han demostrat coherència entre el que diuen i el que fan són els ecologistes. Sense necessitat de proclamar cada punt els nostres principis i intencions (com fan els que després actuen de forma contrària, o els que simplement no fan res més), demostram la nostra coherència en la lluita diària. El missatge del GOB és l'activitat contra qualsevol intent de destrucció de la naturalesa: denunciar atemptats, presentar al·legacions als projectes agressors, fer campanya pública de la problemàtica medioambiental, fer conèixer els valors ecològics dels espais amenaçats, etc. Tot

això té de vegades un resultat efectiu, i sempre contribueix a augmentar la conscienciació de la població respecte a la necessitat d'actuar en front de les agressions al medi.

Aquesta coherència que creim demostrada activament és conseqüència clara manca d'interessos econòmics i de compromís polític. Amb això no volem dir que no ens preocupi el futur econòmic i polític de la nostra terra, però sí que les nostres preocupacions i el nostre compromís són altruistes i a llarg termini. L'ecologisme aspira a una relació harmònica i equilibrada entre l'home i la naturalesa, que a diferència de l'explotació destructora actual garanteixi la supervivència de totes les espècies, sistemes naturals i generacions futures. Tot allò que manqui d'aquest sincer objectiu no és ecologisme, és oportunisme. □

Aina Llauger és membre de la Junta Directiva del GOB

VINCENT VAN GOGH (L'Arlésienne)
Metropolitan Museum of Art, New York

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL

Pça. Gaspar Rullan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

Jaume Falconer exposa al Molí d'en Xina

Requiem, papers enganxats i construccions --amb epitafis

VÍCTOR ANDREU

L'espectador observa i pensa en veu alta:

(Diàleg interior) El sobre, el segell..., el matasegell. Cal morir per arribar-hi! Entendre? en un primer grau de comprensió la pròpia natura et respon. Sí, és clar, però hi ha diferències! És la raó que s'interposa --en el cicle inevitable de la vida irracional-- la que delimita, ordena, nivella i trasllada els esdeveniments a un plànol espiritual: es trenca en el cicle de la lògica plana, directa. Simplement es mor; millor dit: el mata! La raó assassina la inèrcia de la vida per la vida. El joc és a mort i hom ha de matar per arribar-hi.

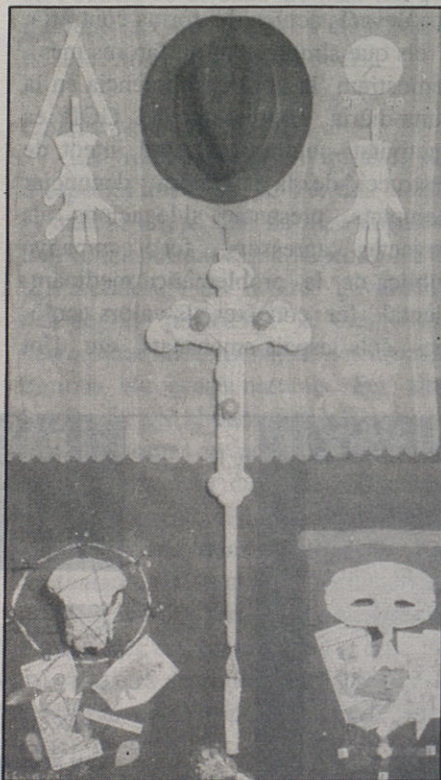
Vols comprendre? Quina és la clau? Serà un parany?... un subtil parany..., el dubte sempre roman. Queda. Ens inciten agressivament a viure; vida en acció, mescla d'excessos que saturen l'existència: mort - vida per voracitat. Mort - vida: binomi inseparable. Insuperable? és l'absurd goig de l'obvietat, ja ho sabem però cal repetir-ho un cop i un altre: mort - vida, ambdues dimensions es viuen, és una situació unitària. Ja descansam, però mai no ho fem en pau.

El "què" i el "com"

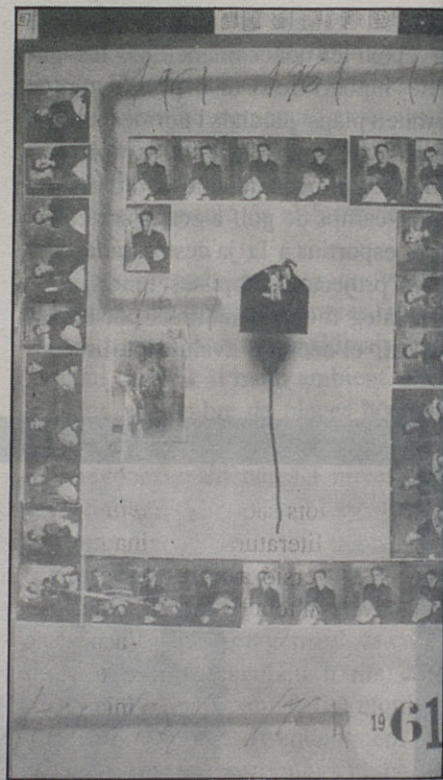
Jaume Falconer s'explica, a les seves obres, tot afinant al màxim aquestes dues forces que, tot i ser en essència oposades, sintonitzen.

La connexió és du a terme mitjançant l'ús d'elements considerats necessaris i que contribueixen a assolir un fi; no són un fi per ells mateixos.

Un desplegament iconogràfic ample i variat. Quantitat d'objectes en joc,

Enervada existència.

Lent laberint.

es tracta de donar cos (vida) visual a la idea motriu (mort), és la unió, circumstancial si voleu, però necessària, entre el QUE i el COM. Acceptar aquesta situació pot ser la clau per accedir al coneixement no ja de la sensibilitat sinó de la intel·ligència que fa aflorar una realitat interior. És la tècnica de la tanscripció suggerida, en escala superior.

En un pla tècnic de composició i tractament de l'espai, se'ns presenten configuracions amb estructures que recorden les renaixentistes: eixos horitzontals i verticals, fixació de secció àuria, perspectiva per plànols sustentats

per un punt de fuga. No podem parlar de barroc, no hi ha eixos en diagonal ni atributs emotius / religiosos com a subjectes, ni tenim la immediatesa de la identificació de la visió amb el sentit final de l'obra/es.

Definitivament, aquest treball és més toscà que romà.

Finalment, el QUE i el COM s'uneixen i se separen tot deixant quelcom rotund, concret, inquietant i dens. Naturalment, en separar-se el QUE torna al món misteriós i inexplicable i el COM al taller.

Algaida, gener de 1991

El menjar a l'*Espill* o *El llibre de les dones* de Jaume Roig

ANTÒNIA ROTGER I VADELL / JAUME MARCÉ I RECASENS

Si bé "gratar" vol dir: "fregar amb les ungles", en un sentit metafòric ha estat precisament això el que hem intentat fer: posar de relleu alguns aspectes que ens han semblat interessants per conèixer no solament una miqueta més aquell món tan enigmàtic de l'Edat Mitjana, sinó també una obra que és, sense cap dubte, un clàssic de la nostra literatura. L'obra en qüestió és *L'Espill o el llibre de les dones*,¹ de Jaume Roig, i l'aspecte que avui volem destacar és el *menjar*, en un sentit global, mitjançant el qual l'autor ens s'ofereix un fresc de la vida real i quotidiana de la segona meitat del segle XV.

Com tots sabem, *L'Espill* és un reflex de la literatura misògina medieval; aquesta aversió a les dones és el pilar que aguanta tota l'estructura literària de l'obra. Deim això perquè l'aspecte que tractam d'analitzar sempre té com a teló de fons aquesta misogínia i cap de les cites recollides se'n pot escapar.

A l'*Espill* ens trobam amb una gran quantitat de referències al camp lèxic de l'alimentació, no volem dir amb això que sigui un tractat de cuina, ni molt menys, però ens serveix per acostar-nos o per fer-nos una idea de com i què menjaven els nostres avantpassats. Així, tenim notícia que a les tavernes i/o pastisseries --hem posat ambdues conjuncions ja que al llibre se'ns diu que "la pastissera era fornera e taverneira"-- medievals hi havia:

*"de tot potatges, de carns salvatges,
volateria, pastesseria molt preciosa"*
(pàg. 45-46)

Precisament Jaume Roig ens fa un gran esment a un pastís de "carn", que li servirà per accentuar el caràcter "vio-

lent i cruel" de les dones ja que el pastís en qüestió és de "carn", sí, però d'una carn molt especial:

*"d'hom cap de dit...
un cap d'orella
carn d'home cert era"* (pàg. 45-46)

Segons les referències que hem pogut trobar a l'obra, podem dir que pels volts del 1460 es feien també "pastells, e dels budells / feien salsisses o llonganisses". Els pastissos de carn, segons les indicacions de l'autor (continuem amb aquest pastís tan "estrany" que acabam d'esmentar suara) se servien coberts de carn i acompanyats de salses:

*"... elles mataven
alguns vedells, ab la carn d'ells
tot ho cobrien, assaborien
de fines salses"* (pàg. 45-46)

La carn i l'aviram, sens dubte, devien esser la base de l'alimentació de la València del segle XV ja que les referències apunten cap a aquestes, en especial a "conills, perdius, hannis (ànec), francolines (au gal·linàcia de la família de les perdícides, espècie *Francolinus*, de plomatge negrós amb taques clares, d'aspecte semblant al del faisà) i carn; aquesta, en concret, podia esser: "de vedella, de capó --anomenada en aquest cas "caponat"--, de tortuga-- "tortugat", ...

El peix també és esmentat com a base de l'alimentació de l'Edat Mitjana. Entre d'altres trobam referències quan és casat amb una novícia de la qual ens diu que "mai dejunava, ni peix menjava" i, al final del llibre, quan el protagonista decideix fer cas a Salomó i després d'un pelegrinatge per diversos monestirs catalans, es retira a València

i duu una vida de pietat, totalment apartat de les dones, menjant "los tres jorns peix" (es refereix a dilluns, dimecres, dissabte o divendres). Les venedores de peix també serviran a Roig per poder constatar, una vegada més, la dolentia de les dones:

*"Les peixcadores, gran robadores
són d'entradós, de caladós
e bruginés, al vendre més;
pex de fer esc fenien per presc..."*
(pàg. 118)

Les verdures, tubercles, hortalisses... també eren presents dins la dieta, com ho demostren els exemples següents: "mengí blets, cols e brots freds, prou ansalada" (si bé cal dir que, en aquest cas concret, l'autor ens vol indicar que aquest menjar i "mai carn cuinada" és propi de gent molt pobra ja que és el moment del relat en què el protagonista ha estat tret de casa i es troba pel món sense doblers). Ara bé, en una altra ocasió l'autor ens assenyalarà que l'ensalada, juntament amb altres aliments, com els alls i el formatge fan la llet de la dona bona, amb adjectius de Jaume Roig: "grassa, blava, cerosa".

Trobam també una extensa referència a fruites i a dolços: "taronges", "pommes", "llimons", "codonys"; "figues" "magranes egipcianes", "torrons", "carabassat", "gingebrons (confits amb ginebres), "canyellons" (confits amb canyella), "confits de monges", "menjar blanc", ...

El vi, amb totes les seves varietats "moscats e grecs e forts fins vins", "v novell del monestrell"... i l'aigua eren els acompanyaments del menjar; com a aliments líquids es fa referència a la "llet" (en general no s'especifica l'a-

nimal de procedència), al brou i al citronat, aquest darrer com a beguda refrescant. Quant a les espècies hi ha constància de la "nou moscada" i de la "canyella".

"Gratat" una mica més podem fer-nos una idea dels utensilis que es devien fer servir a la taula: "...senyalat plat, certa escudella, ...tassa apuntada, ...son drap de boca, a tallar sens broca"; el rodamón, pel que es veu, també havia d'anar un poc proveït ja que la madona de la fonda critica el protagonista que no porti "taça, ni carabassa, barça, ser-ró". (pàg. 57).

En algunes ocasions, podem trobar alguns consells de caràcter mèdic (no oblidem que Jaume Roig era metge) com és la cita on se'ns confirma quins són els menjars que poden o ajuden a fer la llet de la dona bona o dolenta:

"...altà-li'n una,
que era veada sols d'ansalada,
alls i formatge, molt tard potatge,
carn algun dia; sana vivia,
criava sans son fills d'abans..." (pàg. 91)

i la d'una dieta setmanal que ajudarà el protagonista a dur una vida tranquil·la i contemplativa: "Dijous, diumenge e dimarts menge carn sense greix, los tres jorns peix, l'u aigua i pa; si no'm trob sà pa i vi vermell" (pàg. 220).

També podem trobar alguns topònims, dos en concret, relacionats amb el menjar:

"com aquell pa qu'en Lleida's fa"
(pàg. 184).

"...pastisseria
molt preciosa, la pus famosa
de tot París" (pàg. 45)

Pel que hem pogut veure amb aquest petit article, el món medieval, quant al menjar no es troba tan allunyat de nosaltres, almenys d'aquells que encara no hem entrat de ple en el plat de l'hamburguesa o del menjar preparat... Quatre pilars: carn, peix, verdures (s'inclouen aquí hortalisses, tubercles...) i ous, combinats i assaborits amb salses permeten l'elaboració d'una cuina tradicional. □

NOTES

1. Les notes recollides pertanyen al llibre *L'Espill o el llibre de les dones*, Jaume Roig; ed. 62. Les millors obres de la literatura catalana.

DUES NOTES DE CUINA MALLORQUINA

La cuina mallorquina de Marisa Cerdó

J. B.

El petit món editorial de Mallorca participa també dels grans corrents que mouen el mercat del llibre, això sí, amb retard i a escala reduïda. La moda dels llibres de cuina ja fa anys que va arribar amb els precedents de madò Coloma i Lluís Ripoll.¹ Després, a partir de 1980 vengué una multiplicació de les edicions produint la conseqüent inflació de la qualitat: els receptaris s'inflaren desmesuradament i perderen autenticitat, tot agreujat encara més quan els autors no eren cuiners ni entenien de fogons.

Marisa Cerdó aporta un receptari d'una honradesa poc habitual: totes les receptes han estat realitzades acuradament per ella mateixa o altres mestresses, i són una selecció de la cuina mallorquina tradicional més accessible i senzilla, o sia la *crème de la crème*. Com sia que tanta serietat en un llibre de cuina no és freqüent, es mereix, per tant, ser conegut i sobretot emprat.²

Hi figuren entrants, primers i segons plats i postres, amb un total de seixanta receptes molt ben triades. L'obra es tanca amb un discutible glossari gastronòmic mallorquí.

Si presenta algun defecte aquest llibre és el seu reduït contingut: fa gust de poc. És deplorable que l'editor no l'hagi presentat amb adients il·lustracions com és ara corrent en aquest tipus de llibres.

Una lectura detinguda ens mostra dues evidències prou sabudes però no és de sobres recordar-les. La cuina mallorquina tradicional és mediterrània per excel·lència, i per altra part les similituds amb la cuina jueva són moltes.

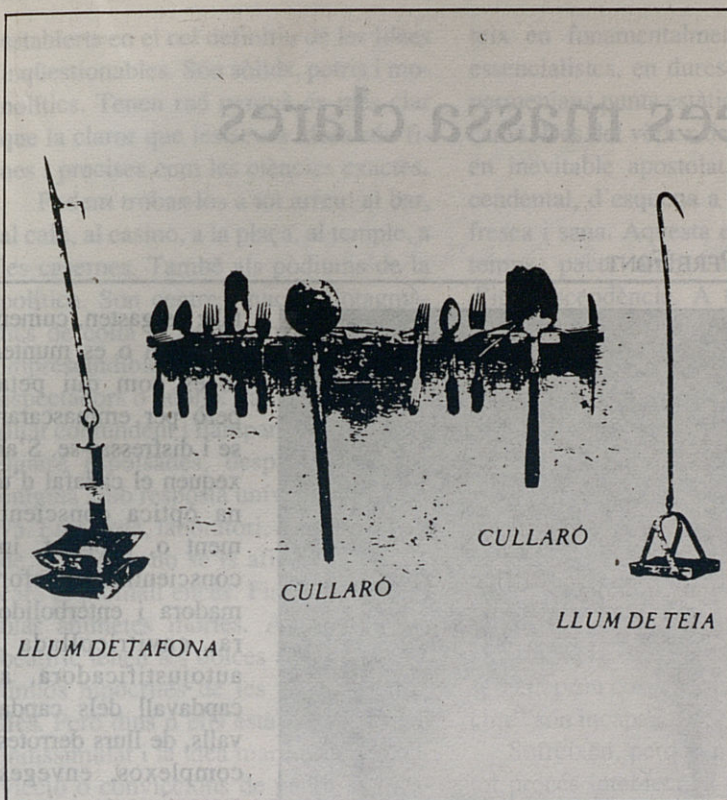
Vegeu-ne un botó de mostra: les alberginies farcides tenen el seu equivalent amb les "berendjenas reyenadas kon domatada" de la cuina sefardí. L'antologia culinària de M. Cerdó ho corrobora plenament.³

Poncims salats

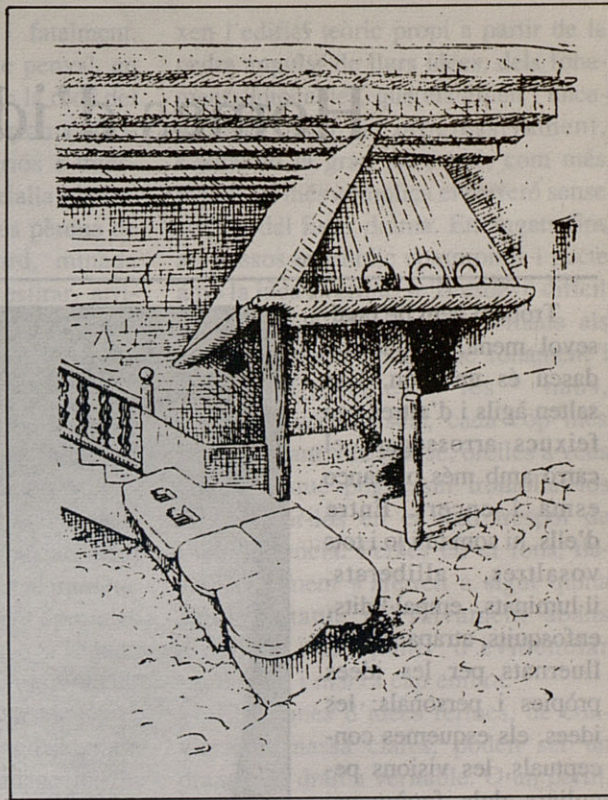
Tomàs Squer fou un llibreter de Niça establert a Mallorca al segle XVI que ha estat estudiat acuradament pel pare Gabriel Llompart a partir de la documentació de primera mà.⁴

A l'interessant aportació de l'erudit teatí al desconegut món de la història de la impremta a Mallorca al segle XVI s'hi troba una relació de trameses en espècie que enviava dit impressor als seus amics i col·legues de Barcelona en intercanvi de paper, llibres i material d'impremta.

La partida enviada el 6 de novembre de 1545 des de Mallorca, constava de "1/2 bóta de ponsims salats, ports i drets, 4 lliures, 4 sous, 11 diners; 2 geres olives negres, a 4 sous la gerra, 8 sous".

Utensilis de cuina mallorquina (dibuix de l'Arxiduc Lluís Salvador, a "Die Balearen").

Cuina de la pagesia de Mallorca (il·lustració en el Diccionari Alcover-Moll).

Entre 1543 i 1549 el nostre impressor hi envià plomes de cigne, oli, murtons, palma blanca, fornatge, olives trencades, tàperes, etc. Llompart comenta aquests productes d'aquesta forma: "Según se echa a ver, dinero aparte, Squer envía productos de la tierra, comestibles de economía mediterránea que aún hoy son objeto de exportación. Aparte de ellos sólo vemos pomelos en sal, que era un producto químico a la sazón que encontramos en los talleres de joyería para trabajar metales. Y unos utensilios usados para escribir: plumas de cisne, que se venden tomando como unidad el millar".

Personalment m'estranya molt el fet que els ponsims salats fossin emprats en joieria com a producte químic pel tractament de metalls (!), però si ho diu el pare Llompart, que ha estudiat com ningú l'antiga orfebreria mallorquina, deu ser així. Malgrat tot crec que cal recordar un fet molt més simple i casolà: els ponsims salats o confitats són un envinagrat corrent a Africa del Nord i que es ven precisament amb les olives negres, verdes o morades, i altres productes semblants com tàperes, cire-

retes, etc. Si Tomàs Squer enviava dues gerres d'olives negres juntament amb mitja bóta de ponsims salats, era perquè actuava d'una forma normal car els dos productes comestibles es preparen i venen conjuntament.

Els ponsims salats, també anomenats confitats, s'adoben com segueix: Es preparen a la primavera quan els fruits són ben madurs. Es renten acuradament dins un ribell. S'hi fan dues o quatre incisions de dalt a baix verticalment. Cada tall s'umpl de sal grossa. Es col·loquen dins un bocal ben net que no hagi contingut mai grassa, es cobreixen d'aigua tèbia i es posa una pedra o pes, molt net, sobre els fruits, i es deixen a un lloc sec. Dos dies després es retira la pedra i es tanquen els bocals. Al cap d'uns dies en sortirà un suc espès dins el qual els fruits s'hi conservaran molt de temps. AL cap d'un mes ja es poden consumir.

Al moment de servir es tira l'interior del fruit, es renta i just s'empra l'escorça tallada en quarts. S'empra en plats com les tajins, i altres que es presenten o cuinen a la manera mora amb olives, com aguiats o ensalades.

A Tuníssia ho preparen de forma semblant. Una vegada nets i fetes les incisions es col·loquen dins els bocals i aquests s'umplen de salmorro.

Aquest procediment és vàlid igualment per a confitar llimones, i es troba a multitud de receptaris de cuina tradicional marroquí i tunissenca.

Servesqui aquest aclariment com un record a la menjua humil i mediterrània desapareguda de les nostres taules. □

NOTES

1. Per a la producció balear anterior a 1979 vg. Jaume Bover, *Receptaris de cuina balear*, "Randa", núm. 9 (1979) pàg. 209-222.
2. Marisa Cerdó, *La Cuina Mallorquina* Columna, Barcelona 1990.
3. Cfr. per exemple amb Esther Benbassa *Cuisine judéo-espagnole: recettes et traditions*, Ed. du Scribe, Paris 1984; Fortunée Hazan-Arama, *Saveurs de mor enfance: la cuisine juive du Maroc*, Rober Laffont, Paris 1987.
4. Gabriel Llompart, *Tomàs Squer, un librero nizado en la Mallorca de Carlo V*, "Gesammelte aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens, Band 32 (1988), pàg. 372-406.

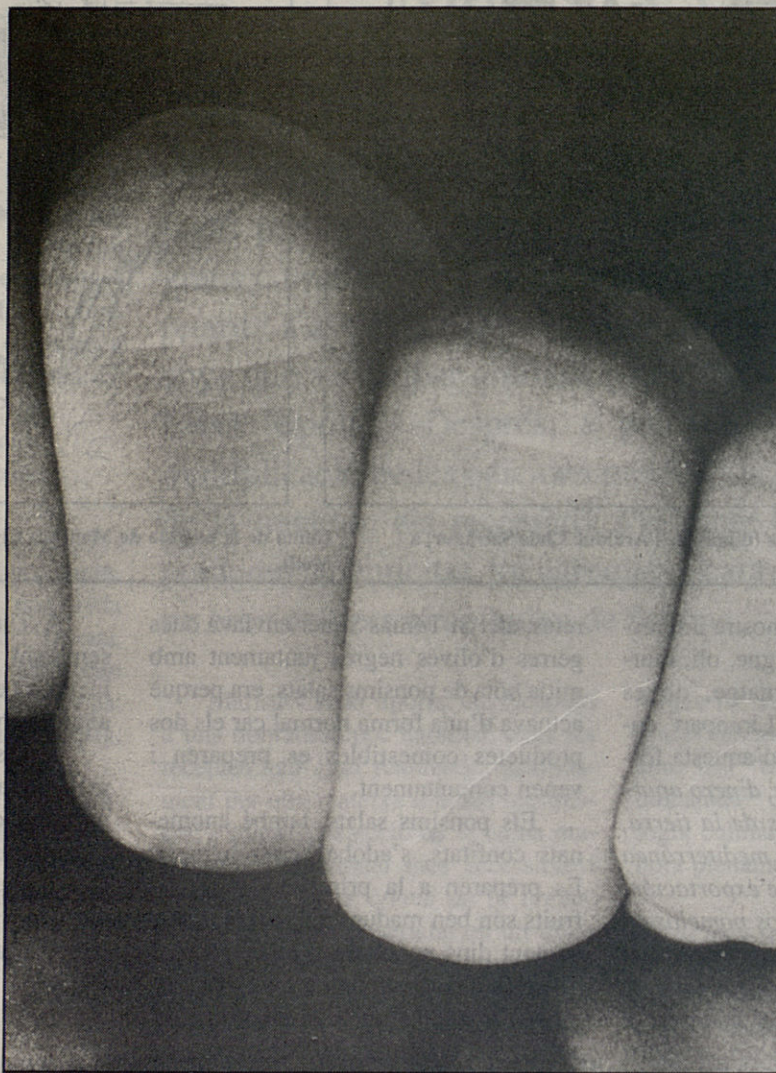
Homes d'idees massa clares

PERE FONT

Trobam gent de qual-sevol mena, perquè cadascú és un món. Uns salten àgils i d'altres van feixucs arrossegant el carro amb més o manco esma i encert. Entre d'ells, hi som tu i jo i tots vosaltres, alliberats, il·luminats, empal·lidits, enfosquits, atrapats o enlluernats per les idees pròpies i personals: les idees, els esquemes conceptuals, les visions peculiars dels fenòmens, dels esdeveniments i dels fets, apropant-se a "això d'aquí fora", poc o molt encaixant-lo, amb precisió, o distanciant-se'n fins a perdre'l de mira i referència.

Cadascú és un món i cadascú té les seves idees. Però no de la mateixa manera. Uns les posseeixen com a mitjans, no més com a eines, instruments de percepció, canviants com el corrent vital i real, lleugeres i dúctils per vinclar-se, saltar i copsar la improvisació de cada nou pas i etapa, de cada nova realitat que es transforma en aquest temps tan vertiginosament (i absurdament?) accelerat. Són les idees punt d'arribada, ames i senyores. Són les idees de sempre quan s'escau revisar-les i caducables, les idees dels hàbils, dels intel·ligents, flexibles com el jonc que no es romp.

D'altres són ja una altra història. No poden ni saben desfer-se de la boira personal. Porten ulleres deformadores, taint-se, enganyant-se i embolicant-se en sopes ideològiques fins, cada cop

La contundència de conviccions massa fermes, llurs perills i paranys.

més endins en el garbuix, perdre els límits de la terra promesa de la realitat "objectiva". A la deriva, són els jeroglífics intransitables, el desgavell de la il·lògica, l'apaga la bombeta i aplega.

Altres, en canvi, no en tenen, de bombeta. Ben a les palpentes i a les fosques, van amb cara bamba o en inquietinat dins de concepcions de préstec o de lloguer i toquen, o no toquen, voreja, sense idees.

Llavors sorgeixen, barrant el pas, els grans pastissers de les coques men-

tals: es gasten, cuinen, enforquen o es munten idees com qui peta, però per emmascarar-se i disfressar-se. S'aixequen el cadafal d'una òptica conscientment o, sobretot, inconscientment deformadora i enterbolidora, envitricollada i autojustificadora, al capdavant dels capdavalls, de llurs derrotes, complexos, enveges, ressentiments i impotències: aquests són embolics terrorífics (o terrorífiques, tant se'n dóna), el pur pànic dels desafortunats que s'arrisquen, al seu devora, en la impossibilitat del tracte.

També tenim, a la vegada, gent pràctica, directa i senzilla que va a peu. Va embastada amb un grapat de coordenades per sortir-se'n cap fora de l'aigua en cada una de les braçades. Amb simples recursos responen hàbilment immediates

accions quotidianes. Aquestes gents no pretenen mirar massa lluny ni perdre's de vista, i rutllen, vivint, xano-xano, protegint-se dels mals llamps, la dissort i les tempestes.

Hi ha gent de moltes classes i, sobretot i més que no res, inclassificables. Però, uep!, també hi són ells: els qui no poden de cap manera desprendre's ni desempallegar-se per sempre més del mal xarampió que, algun cop, qui més qui menys ha patit amb forta o fluixa virulència. Són els homes segurs, els

establerts en el cel definitiu de les Idees inqüestionables. Són sòlids, petris i monolítics. Tenen raó perquè és més clar que la claror que les seves idees són fines i precises com les ciències exactes.

Podem trobar-los a tot arreu: al bar, al cafè, al casino, a la plaça, al temple, a les casernes. També als pòdiums de la política. Son centre i nuclis sintagmàtics de colla i clientela que els esdevé imprescindible. Exigeixen i necessiten espectadors o públic. Parlen amb rotunditat contundent i llampant. Nítids, amb quatre espolsades, despatxen tema i enigma amb resposta unívoca i definitiva. En escola, laboratori, museu o taller de la ciència no se'ls afina tan cara-cara el plomall encès. Fins poden semblar animetes mortes. Amb somriure beatífic tenen les dolces atencions dels tímids hipòcrites de les falses modèsties. Però dins d'ells està la raó, el gall indissimulat i la idea marmòria, la convicció o conviccions de pedra, confeses i convictes.

No dubten gens ni una mica. Sempre es defineixen, es conformen en identitat i presumeixen de ser identificables. Tenen la llengua fàcil i llarga, són hàbils en la dialèctica i les respostes ràpides i concretes. Bé sabem que posseeixen un sac replet de qualificatius: no deixen déu vivent, ni cosa dreta, sense adjectivar ni etiquetatge definidor i definitiu.

Tenen més horror que vergonya a la, per ells, sempre rebutjable formulació d'un "no ho sé" que pogués enfonsar-los en el desprestigi i la ignomínia. Campen ben lluny dels avantatges saludables del sempre higiènic, convenient i recomanable benefici del dubte.

El pànic a les incerteses els conver-

teix en fonamentalment, i fatalment, essencialistes, en duresa de penyal, en parmenians punts estàtics en la roda del canvi. Des del vèrtex de l'axioma oficial en inevitable apostolat seriós i transcendent, d'esquena a la rialla oberta, fresca i sana. Aquesta els és pèrdua de temps, pacte amb l'absurd, minada d'intranscendència. A tot estirar, arriben tan sols al somriure postís de la befa irònica o a la torçada de morro despectiva davant la sempre equivocada, o mal intencionada, dissidència.

Aquesta gent és gent de solucions finals, irrevocables i absolutes. Vida i existència se'ls esdevé tauló d'escacs, ordit matemàtic, sistema tancat, amb conclusió única, clara i vertadera. Que dues o més idees aparentment oposades puguin ser igualment veritat a la vegada se'ls fa prou costa amunt i vers "tan alt cim" són incapaços d'escalar-hi.

Sofreixen, perquè no gaudeixen, de tot procés intel·lectual d'indagació. En el fons, i en la superfície, no són aventurers ni exploradors. Només frueixen de la meta d'arribada, de la conclusió final, sense volta de full, que tanqui reflexions posteriors incòmodes i empipadores.

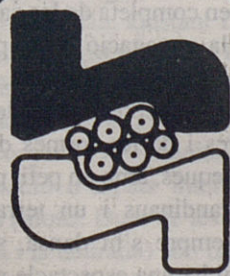
Homes de fe i estaticistes més que no pas esteticistes (com maridar bellesa amb rigidesa?), s'arrelen en conviccions fermes, monoteistes com monoteistes són ells entorn d'un grapat de veritats-fita. Així jutgen, classifiquen, cataloguen i qualifiquen el personal segons i d'acord únicament amb els graus d'aproximació, o allunyament, als seus punts cardinals de referència, a les seves veritats que, poc a poc, però, acaben durament i inexorablement empresonant-los: pas a pas construei-

xen l'edifici teòric propi a partir de la pedra angular de llurs idees, dels fonaments intocables, que els guien i encaminen. Així i progressivament, s'enlairen la gran torre que, com més massissa, més complica el carreró sense sortida del futur drama. Enfangats fins als nassos en públic compromís i pacte amb la idea i veritat, se'ls esdevé difícil o impossible el retorn, la tornada als replantejaments inicials de fonament i base. Cremades les naus, s'ensofronen, tossuts, cada cop més endins tapant, i tapant-se, orelles a veus de perill que poguessin trontollar-los fins aterrar-los en el fred trespòl de l'ambivalència. Febles en el fons, desesperadament s'aferren a sigui quina sigui la taula de salvament abans d'arribar al punt d'evidenciar vacil·lació i marxa cap enrera.

Els homes d'idees fermes, de conviccions massa clares, poden ser un drama, un drama veritable. O un perill, quan l'entusiasme els té enlairats al zenit del seu orgasme de veritat ejaculant. Com que són més homes de "raó" que de "raons" i amb programa ben marcat, limitat i projectat, doncs que sí, que efectivament els resulta irresistible, en el millor dels casos, la temptació de la prèdica alliçonadora, i, en el pitjor dels casos, la treta d'espasa de foc purificadora.

Ens cal estar a l'aguait, doncs. Els homes d'idees massa clares poden encapotar-nos el cel amb una ben fosca nuvolada. Són mala predicció meteorològica. Borrasca. □

Desembre 1990. Esporles.

hilario

- Material Tècnic de dibuix
- Llibreria Tècnica de dibuix
- Papereria

EN CATALÀ:
Blocs impresos de factures,
albarans i rebuts.

C/. Aragó, núm. 10 Tel. 46 45 72
Palma de Mallorca
C/. Quint, núm. 3 Tel. 71 54 33

Viatge a Suècia

III. De badoc a Estocolm

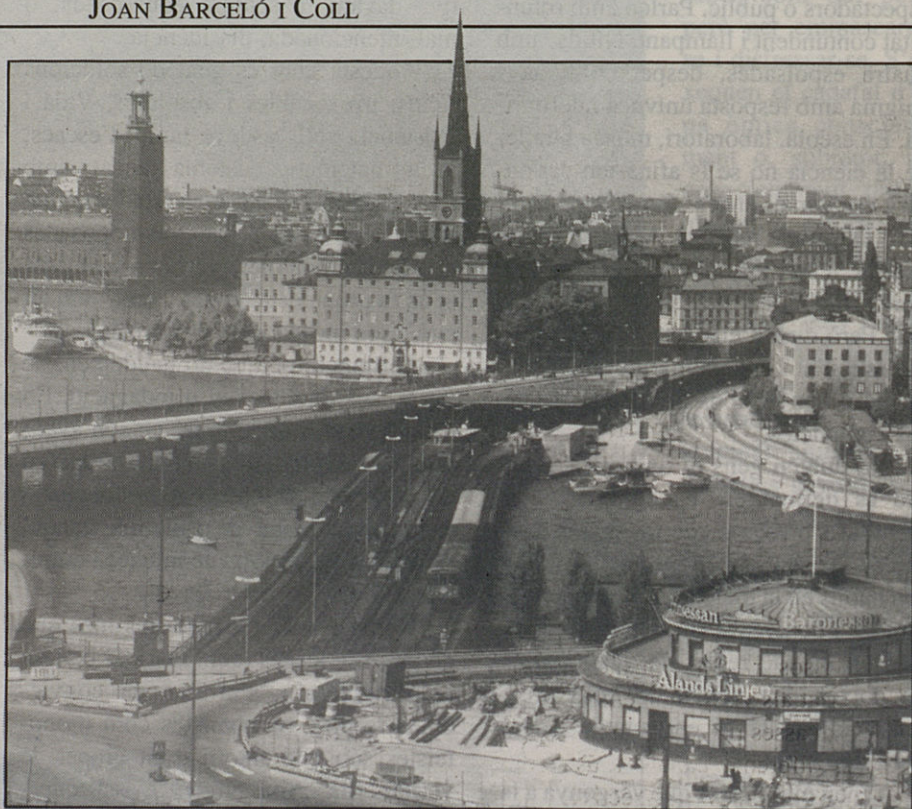
JOAN BARCELÓ I COLL

"De les ciutats, el que m'agrada més són els carrers i les places, la gent que passa davant meu i que probablement no veuré mai més, l'aventura breu i meravellosa com un foc d'encenalls, els restaurants, els cafès i les llibreries. En un mot: tot allò que és dispersió, joc intuïtiu, fantasia i realitat."

Josep Pla, Palafrugell 1987 - Llofriu 1981)

Acabat el Congrés vaig creure adequat "perdre" i "perdre'm" una setmana a Estocolm. L'interès era obvi. És la ciutat més gran de Suècia (1'5 milions en l'àrea metropolitana, dels quals només uns 700.000 viuen a la ciutat). A més, és la capital del país, amb un alt nivell de vida econòmic, tècnic i cultural, i està situada en la zona sud que encara no coneixia. El risc d'aquestes visites, sense finalitat específica, és que es converteixin en un turista més. Per això vaig procurar fugir de qualsevol dels mil engranatges del sistema turístic: autobusos organitzats, informació per guies sol·lícits, visites en grup, etc. *em vaig fer el suec.* L'altre gran risc és, en aquestes circumstàncies, que per deixar d'ésser un turista acabis convertint-te inexorablement en un badoc si-
mplement, erràtic i recalcitrant.

Analitzant ara la meua estada, siagués d'escollir un dia d'Estocolm diària sens dubte el cap de setmana i, sobretot, el diumenge. Per raons que desconec (potser perquè l'aprofiten per "viatjar") aquest dia els turistes es mengen i, en canvi, la gent del país es mostra més receptiva i familiar. Sabent estimació que els habitants d'Estocolm tenen pel parc natural que representa l'illa de Djurgarden, vaig elegir aquest lloc per a passar-hi el diumenge. Recordem que Estocolm en realitat la formen una sèrie d'illes, creuades de

Estocolm la formen una sèrie d'illes encreuades de canals i llacs.

canals i llacs. Aquest fet ha donat un gran caràcter a cada una d'aquestes barriades "illenques".

L'elecció va ésser correcta. A Djurgarden hi conviuen moltes coses. Les voreres del mar (Mälaren), on la gent s'hi passeja, hi xerra un poc i fluijxet, llegeix amb delectació morosa, observa embadalida el paisatge o el fluir de les embarcacions o simplement mira i bada. Si voregeu la muntanya arribareu a una zona de prats verds i tendres, herbes ben cuidades i conreus de fruiters i flors. El diumenge hi van moltes persones amb unes tisores per collir les flors que embelliran els interiors i finestralls de casa seva la resta de la setmana. També hi ha qui hi fa els seus àpats. Hi trobeu famílies senceres que s'hi reune-

ixen i persones solitàries que hi busquen la seva pau. En aquesta mateixa illa, a la dreta, hi ha un vaixell gran i molt antic, que va naufragar el 1628 i va ésser rescatat del mar a partir del seu descobriment, l'any 1956. Es tracta del "Wasavarvet", i visitar-lo permet tenir una idea ben completa de les característiques de la navegació de l'època. La part central de l'illa, Skansen, és molt famosa per la reconstrucció dels habitatges antics i de les formes de vida i costums sueques, amb un petit parc d'animals escandinaus i un terraplè popular on sempre s'hi dansa, s'escolta música o hi ha una espectacle públic.

Els dies feiners l'elecció del que voleu fer ja és més aleatòria. Està més supeditada al caré del temps, a l'hu-

L'ajuntament va ser edificat entre 1911 i 1923. El seu arquitecte, Ragnar Östeberg, hi aportà el gust italianitzant ajustat a la llum de Suècia, i a les sales blava i daurada s'hi celebren el sopar i el ball dels Premis Nobel.

mor personal canviant i al vostre ventall d'interessos i ambicions. Si sou un afeccionat als viatges en embarcacions, unes barques panxudes us faran vorejar els diferents canals i us proporcionaran diverses perspectives de la ciutat fins el Bàltic. En tot cas, si us fa mandra o mareig l'embarcar, ho podeu suplir caminant per totes les voreres dels diferents canals. Hi trobareu calma, pau i hi fareu temps i gana.

El Stadshuset (ajuntament) és també una visita obligada. El seu arquitecte, Ragnar Ostberg, un suec format a Itàlia, hi portà el gust italianitzant però temperat a Suècia, ajustant l'estructura a la llum d'aquest país, tant diferent de la d'Itàlia. És remarcable la seva austeritat bella de línies, la gracilitat del seu perfil i conjunt, i les solucions de colors i de creació d'espais interiors en els diversos salons. Dues de les seves sales (la blava i la daurada) són famoses perquè cada any s'hi celebra el sopar i el ball dels Premis Nobel.

Si hagués d'elegir un sol museu on anar, per tenir una idea global, sens

dubte el millor candidat seria el Museu Nacional. No té l'abundància i qualitat general del Prado, però és molt representatiu de la pintura sueca. Sobretot em va impressionar la visió del paisatge suec al llarg de les diverses solucions estilístiques. A més a més, és molt ric en mostres de medallons, ceràmica i cristall.

Però, allò que potser us robarà més el cor a Estocolm serà el seu traçat urbà i les seves dimensions no excessives, d'abast humà. Estocolm és una ciutat per oblidar els autobusos, metros i cotxe propi. Aneu en bicicleta o a peu. No us hi podeu perdre ni cansar massa perquè tot convergeix en una espècie de bacina central on s' aixequen els edificis més importants, just arran de mar. Entremig sempre hi trobareu un parc i un banc on seure. Si plou, a la volta hi ha un cafè agradable on estar, prendre qualche beuratge i tastar una pasteta. A més a més, en aquests dies no hi he sentit ni una botzina, ni sirenes, ni a penes veus. Només hi ha el fons sord dels motors dels cotxes i la percussió

dels vaixells, i els sons, pausats o ràpids, que acompanyen la variació dels colors indicadors dels semàfors.

Els parcs són un dels components més importants de la ciutat. No són un simple afegitó. Hi formen una unitat harmònica i plaent. En trobareu per tot arreu. El seu traçat és ampli i folgat amb gespa on prendre el sol, un arbre solenne i diversificat (roures, faig, til·lers, bedolls, castanyers d'Índia, aurons, etc.) d'amples branques que cobreixen el sòl i els caminets serpentejants hi donen fines filtracions de llum color, les fonts hi ragen i els bancs nombrosos i de fusta gruixuda i bona, són estratègicament situats cercant espais més variats. A la vora de l'hotel on jo residia hi havia el Humlegården. Té unes mides suficients perquè s'hi afoguin els sorolls però no excessives per no perdre el contacte visual de la ciutat. Allà hi ha l'estàtua vigilant de Linné dirigint la mirada pensativa i serena al món vegetal que l'envolta, que tan bé va saber ordenar, classificar i ajudar a fer conèixer. Enfront, la seva

Visitar el "Wasavarvet" permet tenir una idea ben completa de les característiques de la navegació de l'època.

vista descansà observant les prestatgeries carregades de llibres de la biblioteca de la ciutat. Entremig hi creixen flors de vius colors i un entramat de lianes es contorneja cercant la verticalitat i la llum.

Gamla Stan és un altre barri per explorar. És el barri antic. Hi trobareu carrerons estrets, cases velles ben cuidades, amorosides de color i flors, antiguitats valuoses i atractives, records turístics, boutiques de robes, restaurants, cafeteries, placetes arrecerades d'ombra nua embellides amb flors, gent que hi passa, cerca o bada... Tot té un regust de cosa que va ésser i que ja no és o que difícilment podrà ésser. Us ve el record de la tranquil·litat perduda i de la dificultat per recuperar el temps. En definitiva, aquesta illa marca el pas inexorable del temps. És aquí, en el palau reial (Kungliga Slottet), on abans vivien els reis. Ara viuen als afores, a Drot-

ningholm.

A Estocolm hi ha moltes esglésies. Només entrar-hi, pel seu traçat i ornamentació i per l'absència de severitat, veieu de seguida que no són catòliques, sinó protestants. He entrat a totes les que eren obertes. Produïen un espai harmoniós de pau iserenor, amb la llum dels finestrals filtrada de mil colors. La majoria disposa de bons orgues i, en algunes, hi he sentit música fina i penetrant que feia estremir les seves pedres.

Suècia té fama d'ésser molt cara. No ho negaré, però venint del nostre país, exceptuant la lleugeresa de la nostra pesseta, els preus no són gaire més prohibitius. Cal, en tot cas, saber elegir el plat i on anar. Un menjar en un restaurant famós pot arribar a ésser sagrant, però la cuina normal sueca és bona i no excessivament cara. Destaca molt tot l'adob i cura del peix i crustacis, i algunes formes de carn, amb mol-

tes variacions estacionals. Eviteu els menús turístics (preu i qualitat turística) i tota la fila de McDonald's, Wimpy, Big Burger, etc. que de forma alarmant s'han estès per la ciutat. La gent del país sap on anar i ben menjar per escassament mil pessetes, en un ambient tranquil i casolà. Tot és qüestió de seguir-la per trobar aquests llocs.

Les nits d'Estocolm, ara a l'estiu, tenen un encant especial. La gent surt a fer una volta, a prendre unes copes o a sopar en els restaurants. Se senten musiquetes lleugeres i enganxoses, les parelles passegen amorosides vora mar, els llums de la ciutat (ja no estem al nord de Suècia) es dilueixen dins una calitja fina i difuminada que l'envolta, els parcs dormen el son vegetal, qualche grup ben habillat va o surt d'un concert o d'un teatre, acullà juguen a escacs, un cert desfici a les discoteques, qualche borratxo errant i desfibrat. Tot això sense trencar el son i el silenci d'una ciutat que jau tranquil·la a la vora de la mar Bàltica.

Per acabar aquesta lleu pinzellada d'Estocolm hem de remarcar que els suecs llegeixen molt i generalment bé. Es nota no sols en la seva reflexió sinó també en el tipus de premsa, en la forma de donar les notícies i la informació televisiva, en la selecció de programes i, sobretot, perquè sempre trobareu algú llegint un llibre a la vora de l'aigua sobre la gespa o, si visiteu les biblioteques i llibreries, comprovareu la consideració que té la lletra impresa. Vaig visitar diverses llibreries, totes àmplies de més d'un pis, amb els llibres classificats per seccions temàtiques i autors (història, art, teatre, cinema, esports, ficció, poesia, filosofia, jardineria, ciència, tècnica, etc.), molt completes en suec, però també en literatura anglesa, francesa i espanyola, incloent-hi l'interès artístic i històric. Les seleccions generalment eren bones. Ja per això, potser, separen els *best-sellers* i els col·loquen a part. □

Joan Barceló i Coll és catedràtic de Fisiologia Vegetal a la Universitat de Barcelona.

Llengua i administració a les Balears

(bibliografia bàsica)

ANTONI NADAL

BARCELÓ I BOVER, Gabriel, "La normalització lingüística a l'Ajuntament de Manacor", *Papers de sa Torre* (aplecs de cultura i ciències socials), núm. 15, Patronat de l'Escola Municipal de Mallorca, Manacor 1990.

COLOM I PASTOR, Bartomeu, *L'Estatut d'Autonomia a les Illes Balears*, Curial, Barcelona 1978, pàg. 259-266, 272 i 274.

- "Normalización lingüística y Administración Pública", dins *Las lenguas nacionales en el ámbito de la Administración*, Diputación Provincial de Valencia, València 1981, pàg. 137-151.

- "L'oficialitat del català: conseqüències jurídiques", *El Día*, 31 de gener de 1986.

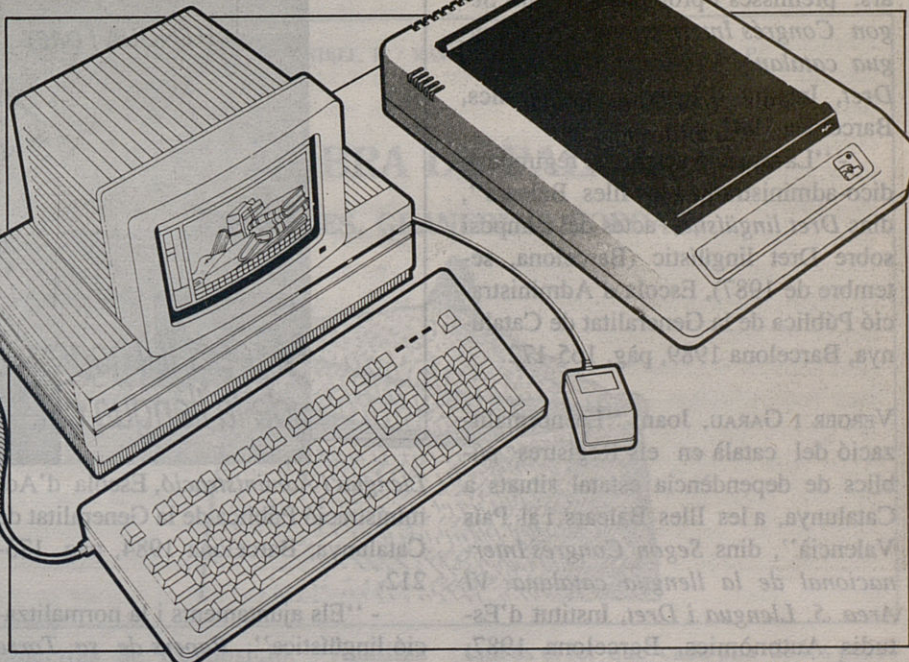
- "La Llei de normalització lingüística a les Balears", *Llengua i Administració*, núm. 24, agost/setembre de 1986.

- "El repartiment de competències per a regular l'ús de les llengües oficials i el principi que els ciutadans no en poden al·legar desconeixement", dins *Segon Congrés Internacional de la llengua catalana. VI Area. 5. Llengua i Dret*, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona 1987.

- *Els principis de la Llei de normalització lingüística a les illes Balears*, Obra Cultural Balear, Palma, 1987, pàg. 17-24.

- "El catalán en las Baleares y el Tribunal Constitucional", *El País*, 11 de juliol de 1988.

JOAN I MARÍ, B., i TORRES I TORRES, M., *La llengua catalana a Eivissa: situació i perspectives*, Institut d'Estudis Eivissencs, Eivissa 1982.

MORRO I MARCÉ, Mateu, "La llengua catalana a l'Administració local i autonòmica", *El Mirall*, núm. 22, novembre de 1988.

NADAL, Antoni, "L'ús del català dins l'Administració autonòmica", *El Mirall*, núm. 22, novembre de 1988.

- i Mesquida, Joan Antoni, "La normalització lingüística i el funcionariat", *El Mirall*, núm. 31, setembre de 1989.

OBRADOR I ADROVER, Joan, "Normalització lingüística: Una oportunitat històrica", dins *Ultima Hora. Anuario 1985*, Ultima Hora S.A., Palma 1985, pàg. 262-266.

- "Normalització lingüística: Teixint i desteixint", dins *Ultima Hora. Anuario 1986*, Ultima Hora S.A., Palma 1986, pàg. 226-227.

- "L'ús oficial de la llengua catalana a les illes Balears. EL marc orga-

nitzatiu actual", dins *El llenguatge administratiu: mètode i organització*, Escola d'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1988, pàg. 17-33.

- i Tous i Aymar, Bartomeu, "Perspectives del Consell Insular de Mallorca en relació a la normalització lingüística", ponència presentada dins l'Ambit de Llengua i Dret del Segon Congrés Internacional de la llengua catalana.

SEGURA I GINARD, Lluís J., "La llengua catalana i l'Estatut d'Autonomia: comença la normalització", *Lluc*, núm. 710, 1983, pàg. 12 i 13.

- "El català a l'Administració: la situació a les Illes Balears", *Llengua i Administració*, núm. 6, maig de 1983.

- "Comentari sobre el règim jurídic lingüístic de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 4, novembre de 1984, pàg.

119 i ss. També dins *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía para las Islas Baleares*, Govern Balear, Palma 1988, pàg. 337-355, i versió en castellà en la *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 8, pàg. 235-250.

- "El projecte de Llei de normalització lingüística a les Illes Balears", *Llengua i Administració*, núm. 21, gener de 1986.

- "Administració pública i doble oficialitat lingüística a les Illes Balears: premisses i problemes", dins *Segon Congrés Internacional de la llengua catalana. VI Area. 5. Llengua i Dret*, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona 1987, pàg. 285 i ss.

- "La situació actual del règim jurídic-administratiu a les Illes Balears", dins *Dret lingüístic*, actes del Simposi sobre Dret lingüístic (Barcelona, setembre de 1987), Escola d'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1989, pàg. 165-172.

VERGER I GARAU, Joan, "La normalització del català en els Registres públics de dependència estatal situats a Catalunya, a les Illes Balears i al País Valencià", dins *Segon Congrés Internacional de la llengua catalana. VI Area. 5. Llengua i Dret*, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona 1987, pàg. 255 i ss.

VINENT, Pilar, "La normalització lingüística a l'Administració Pública", *Revista de Menorca*, primer trimestre de 1987, pàg. 149-162.

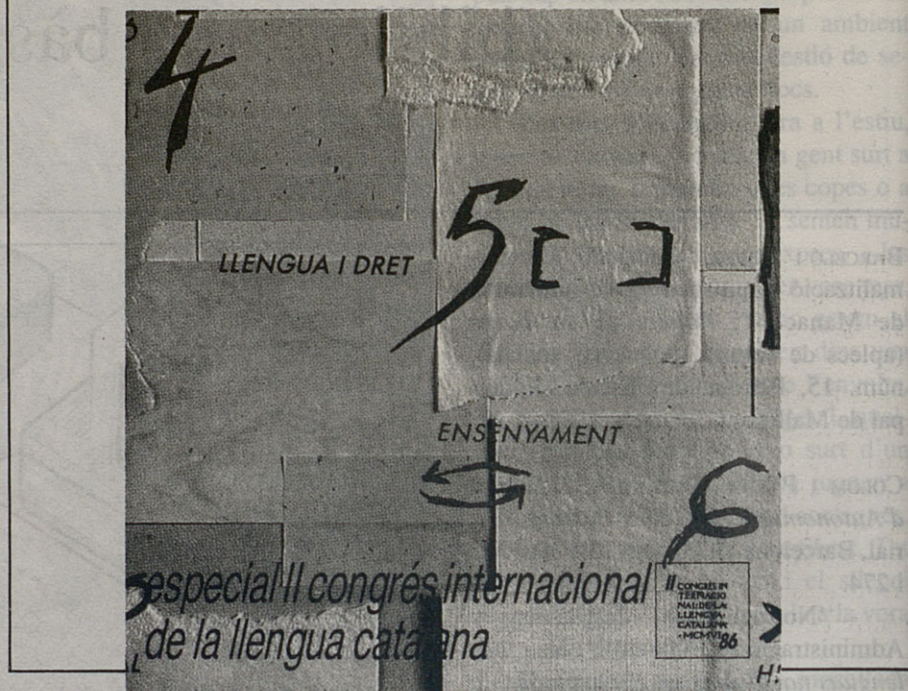
VIVES I MASCARÓ, Miquel, "La situació del català com a llengua de l'Administració a les Illes Balears", dins

EL MIRALL

1.ª QUINZENA ABRIL 1987

NÚM. 5

225 PTS. IVA INCLÒS

Llengua i Administració, Escola d'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya, Barcelona 1984, pàg. 173-212.

- "Els ajuntaments i la normalització lingüística", *Papers de sa Torre* (aplec de cultura i ciències socials), núm. 13, Patronat de l'Escola Municipal de Mallorca, Manacor 1989.

Les accions institucionals per la normalització lingüística a les illes Balears, ponència elaborada per la Comissió d'Assessors Lingüístics de la Comissió Territorial de les illes Balears del II Congrés Internacional de la llengua catalana (1986).

gua catalana (1986).

Número monogràfic de *Palau Reial*, 1, dedicat al II Congrés Internacional de la llengua catalana, maig de 1986.

El Mirall, núm. 5, dedicat al II Congrés Internacional de la llengua catalana, primera quinzena d'abril de 1987.

Informe de l'OBRA CULTURAL BALEAR sobre la sentència del Tribunal Constitucional que anul·la quatre articles de la Llei de normalització lingüística a les Illes Balears, *El Mirall*, núm. 19, juliol/agost de 1988.

ES REFUGI

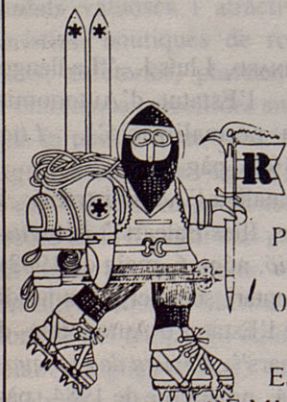
Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

llibres mallorca

Fortuny 5, tel. 713588 - Palma de Mallorca

La vostra llibreria

Una exposició itinerant sobre l'obra de palma

TOMÀS GARCIA

El passat dia 6 d'agost s'inaugurava al Museu Regional d'Artà una exposició sobre l'obra de palma, que era presentada per Jaume Alzina. Aquesta exposició és el resultat d'una col·laboració entre la Caixa de Balears "Sa Nostra" i la Conselleria de Comerç i Indústria del Govern Balear. La seu permanent de l'exposició al Museu d'Artà respon a raons naturals, atès que la comarca de Llevant és la més representativa en aquest tipus de producció artesana.

Això no obstant, la particularitat de l'exposició és el seu caràcter itinerant; els materials s'exposen als llocs adequats per tal de donar-los la màxima difusió. Fins ara, el llistat del seu recorregut és aquest: Bunyola, festes de Sant Mateu (21 de setembre), a l'Ajuntament; Binissalem, 11-21 d'octubre, Sala "Sa Nostra"; Porreres, 27 d'octubre - 4 de novembre, Sala del Quarter Vell, per iniciativa de l'Agrupació Cultural de Porreres; Campos, 10-25 de novembre, Sala "Sa Nostra"; Balear 90, 1-9 de desembre, IFEBAL; Llucmajor, 15-26 de desembre, Sala Parroquial, per iniciativa de la Institució Cultural Prefama i l'Ajuntament.

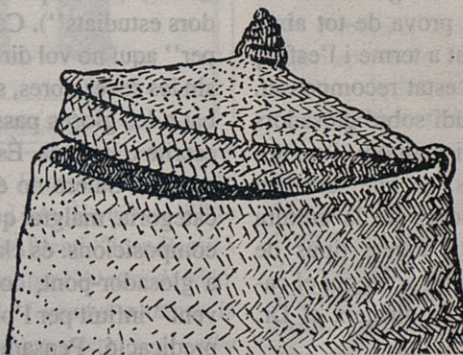
Totes aquelles entitats que tinguin interès en mostrar l'exposició, poden contactar amb el Departament de Cultura de la Caixa de Balears "Sa Nostra" (Tfn. 177250).

A més de les peces d'obra de palma que s'exposen, el muntatge es completa amb un llibre, un petit dossier de la visita i un vídeo de 17 minuts, realitzat pels Serveis Audiovisuals de la Universitat de les Illes Balears.

El llibre editat (*) és un compendi de la metodologia, el contingut i els

GELABERT, M. / NIELL, F. / RAMIS, A. / SUREDA, J. / SUREDA, P.

L'OBRA DE PALMA CISTELLES, GRANERES I CORDATS

objectius de l'exposició. Analitza l'origen i el significat de la cistelleria; conté notes històriques de l'obra de palma a través dels temps; estudia i descriu el garballó i les matèries primeres, l'instrumental i les eines, els tallers i els magatzems; el camí del camp a la botiga se segueix mitjançant la recol·lecció, les transformacions prèvies, les lladres, les cistelles, les graneres i els cordats, la decoració i els canals de comercialització; el mode de vida es coneix a través dels artesans i la seva organització; es realitza una classificació i fitxatge de l'obra de palma; i s'avalua la cistelleria i la seva funció, l'evolució i el canvi. Aporta igualment annexos documentals, fitxes dels informadors, vocabulari i bibliografia.

La concepció del llibre respon a un projecte de treball seriós, que aplica els millors criteris i la metodologia més rigorosa de l'estudi etnogràfic i de la museística.

Una aportació concreta força impor-

tant és el fet que cada una de les peces exposades té la seva corresponent fitxa que, a més de la representació gràfica, conté la denominació, el número de registre, la descripció, el procés d'elaboració i els elements que hi intervenen, la funció, i les referències lingüístiques i bibliogràfiques.

Insistir en la importància i la utilitat d'iniciatives com aquesta, així com en la seva possible i necessària aplicació a d'altres aspectes de la nostra cultura popular, és només una figura retòrica que tendria el mèrit de la perseverància. L'alternativa és actuar. □

(*) GELABERT, M.; NIELL, F.; RAMIS, A.; SUREDA, J.; SUREDA, P.: *L'obra de palma. Cistelles, graneres i cordats*.- Dibujos de Biel Bonnin i Fuster.- "Sa Nostra" Caixa de Balears; Conselleria de Comerç i Indústria del Govern Balear.- Palma de Mallorca, 1990.- 177 pàgs.

“Ses cançons més aprovades són fetes de quatre mots”

Notes a *Del vent i del paper* (Cinc glosadors de Vilafranca)

GABRIEL DE LA S. T. SAMPOL

Tots els qui s'han interessat per la cultura popular saben com n'és de gratificant l'estudi, però també com de desesperant, perquè esdevé una lluita contra el temps, una lluita vertaderament gens igualada. El llibre d'Antònia M. Andreu i de Nicolau A. Dols *Del vent i del paper* (Cinc glosadors de Vilafranca) és bona prova de tot això. El treball que han dut a terme i l'esforç que hi dedicaren ha estat recompensat. Han realitzat un estudi sobre glosadors amb nom, llinatges i malnom, i no sobre gloses anònimes, ço que serà ben rebut pels investigadors de la cultura popular, freturosos d'aquest tipus de monografies, mentre no aparegui el catàleg de glosadors que dirigeix el Dr. Gabriel Janer.

Els autors hauran sofert la desesperança del triomf del temps en el cas dels glosadors Rumbandes. Sobretot en el cas del pare, Sebastià, del qual ja només conservam una glosa i un fregament d'un diàleg en vers. Tanmateix, pot ser antídoto d'aquesta amargor el fet d'haver aconseguit que per a nosaltres aquest glosador no sigui solament un nom. Els glosadors dels quals es conserva més obra són aquells que l'escrigue-

ren, és a dir, aquells que, amb l'ajut del paper, han guanyat la batalla al temps. Els Rumbandes, glosadors “del vent”, han sofert, en canvi, tot el seu rigor.

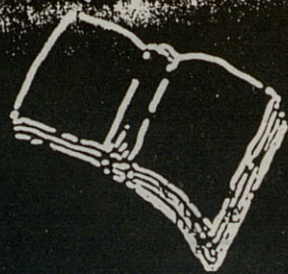
Trobam l'encertada classificació glosadors “del vent”/“del paper” a la segona part del llibre en el treball introductori (“Comparació dels cinc glosadors estudiats”). Cal destacar que “paper” aquí no vol dir només que escrivissin les seves obres, sinó que havien arribat a les gloses passant per una cultura escrita o lletrada. És per això que l'amo en Toni Salero no és inclòs en aquesta categoria, malgrat que escrivís les seves composicions: és classificat a part, com a glosador-pont, com a glosador “del vent” influït per l'oralitat acurada de la predicació. Pensam, si ens és permès d'opinar, que les gloses d'aquest autor són les de més qualitat literària.

Hem de fer obligatòriament referència a la bella definició de glosa que fan els autors de l'estudi (i que és reprisa pel Dr. Janer a la presentació del llibre): “la paraula en acció”.

Finalment, voldríem parlar de la primera part de la introducció. Es tracta de la fe de baptisme d'una nova forma de crítica literària: la crítica “meta-”, és

Del vent i del paper

Cinc glosadors de Vilafranca

Maria A. Andreu
Nicolau Dols

a dir, aquella que estudia les obres a partir de les al·lusions metalingüístiques, metaliteràries i metacomunicatives. És una oferta atraient i el món de les gloses és perfecte per localitzar-hi els elements “meta-”. Aquesta “Introducció metodològica” ens dóna les bases teòriques d'aquesta nova crítica (estudis de literatura popular, d'història oral, de sociolingüística, etc.) i algunes pistes d'aplicació (exemples de gloses amb metallenguatge, l'apartat de cada autor dedicat a les metagloses).

Cal esperar de qui ens ha proporcionat aquestes pistes una projecció més àmplia de totes aquestes teories en estudis posteriors, no sols de literatura popular, sinó de literatura en general. Imaginem quins resultats es poden obtenir de l'anàlisi, segons aquesta tècnica, d'obres com *I si una nit d'hivern un viatger*, d'Italo Calvino, o del *Memoorial do Convento*, de José Saramago. «LAUS DEO» □

Gabriel de la S. T. Sampol és llicenciat en Filologia Catalana i escriptor.

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

Poemes incials, de Marià Aguiló

Marià Aguiló Poemes incials

14

biblioteca
Marian Aguiló

Joan Mas i Vives és un dels millors investigadors de la Renaixença a Mallorca. És ben coneguda la seva tesi doctoral sobre *El teatre a Mallorca a l'època romàntica*, així com un gran nombre d'articles sobre temes i escriptors de la Renaixença. Dins la "Biblioteca Marian Aguiló", editada conjuntament pel Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB i per Publicacions de l'Abadia de Montserrat, han sortit no fa molt els *Poemes incials* de Marià Aguiló, dels quals Joan Mas ha tengut cura.

El llibre recull 30 poemes --encara que a l'índex se n'han oblidat alguns-- publicats entre 1843 i 1857 a diversos indrets. Es tracta de l'obra de joventut del patriarca de les nostres lletres, una producció que més tard ell mateix "mirà sempre amb recel, ple d'inseguretats, i només n'acceptà de publicar una petita part després d'un llarg procés de correcció i depuració" (p. 42). Gairebé són provatures, diferents assaigs del que després serà l'obra del gran escriptor. D'aquí la seva importància. L'edició, adreçada sobretot a un públic d'especialistes, va precedida d'una magnífica introducció de Joan Mas i Vives i en els textos conserva l'ortografia originària.

J. J.

Marià Aguiló, *Poemes incials*. A cura de Joan Mas i Vives. Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB i Publicacions de l'Abadia de Montserrat ("Biblioteca Marian Aguiló", 14). (Barcelona, 1990).

Cartes a Lady Hamilton

ANTONI VIDAL FERRANDO

CARTES A
LADY HAMILTON

COLUMNA

Antoni Vidal Ferrando acaba de publicar *Cartes a Lady Hamilton*, llibre amb què va obtenir el Premi "Joan Ramis i Ramis" 1990, atorgat per l'Ateneu de Maó. L'obra del poeta de Santanyí continua la mateixa línia dels llibres anteriors, *A l'alba lila dels alocs* i *Els colors i el Zodíac*, sobretot pel que fa a la recerca lingüística --preocupació aquesta que enllaça amb la vocació docent d'Antoni Vidal Ferrando-- i a la preocupació formal.

Cartes a Lady Hamilton està format per trenta-un poemes en total. D'aquests, sis prenen la forma de carta i apareixen entre grups de tres poemes de tema divers. El conjunt del llibre ve a esser una espècie de recull d'impressions i vivències, referents sobretot de l'època en què va residir a Menorca.

Com diu Jaume Pomar al pròleg, el sentit darrer de la poesia de Vidal Ferrando és "l'expressió d'una ètica del viure i d'un amor pregon per la bellesa. I aquest material es fa plàstic en les seves mans, s'emmotlla en una matriu irreparable i única: la pròpia llengua, vora la seva gent, solidari amb la lluita per no morir debades, tots plegats".

G. C.

Antoni Vidal Ferrando, *Cartes a Lady Hamilton*. (Barcelona, Columna, 1990).

"Daina", núm. 7

LITERATURA PORTUGUESA
CONTEMPORÀNIA

José Saramago
Eduardo Lourenço
Félix Cucurull
Silvina Rodrigues Lopes
Fernando J. B. Martinho
Agustina Bessa-Luis
Mário Cláudio
Herberto Helder
Nuno Júdice
António Osório

Núm. 7

Publicada abans per Eliseu Climent, varen aparèixer, amb la irregularitat característica de les publicacions literàries del nostre país, sis números de la revista "Daina". En els últims mesos ha sortit el 7, editat ara pel Col·lectiu Jordi de Sant Jordi. D'aquesta manera la revista ha iniciat una nova etapa, que desitjam sigui ben llarga. Tot i el canvi d'editor, "Daina" número 7 segueix la mateixa línia dels volums precedents, tot conservant el mateix format i amb un equip de director i de col·laboradors idèntic.

Aquesta vegada el número és dedicat a la literatura portuguesa contemporània. L'interès per la literatura universal també era ben palès en l'etapa precedent. Hi trobareu tres articles generals sobre la literatura portuguesa de Fernando J. B. Martinho, Silvina Rodrigues Lopes i Eduardo Lourenço; un treball sobre les relacions entre Portugal i Catalunya, de Félix Cucurull; poemes de Nuno Júdice i de Jorge de Sousa Braga; relats d'Agustina Bessa-Luis, de Mário Cláudio i d'Herberto Helder; un assaig de José Saramago; i una entrevista d'António Guerrero a António Osório, juntament amb les dades bibliogràfiques d'aquest últim. El número es clou amb una sèrie de ressenyes d'obres d'autors catalans i de traduccions a la nostra llengua.

Aquesta contribució al coneixement de la literatura portuguesa s'ha d'interpretar com el desig d'un coneixement mutu entre les petites cultures, en un món en què les majoritàries les estan devorant.

J. A.

Daina. Revista de Literatura, núm. 7. València (Juliol 1990).

Carta als Reis Mags (i a les reines maques) de Galeusca 90 que he anat redactant a mesura que escoltava les distintes ponències

PERE MOREY I SERVERA

1. La creació literària davant l'homogeneïtzació cultural

1.1. L'idioma

Abans de bastir el raonament convé arreplegar els materials, les definicions:

País: Del llatí "pagus", camp. Es refereix a una unitat geogràfica de característiques semblants que permetin una relació home-entorn fonamentada en unes activitats semblants i/o complementàries (pescador / conrador de la costa; hortolà / ramader intensiu). Si us hi fixau, aquests trets ens són comuns a les tres nacions aquí representades, contraposats als determinants geogràfics del nostre veïnat comú: agricultor de secà / ramader extensiu.

Pàtria: És allò que fan els pares: sortir a caçar cérvols, mamuts o altres pares; en aquest cas es diu "guerra". És un mot amb connotacions d'agressió i conquesta, molt apreciat pels feixistes de tot tipus i color. Així, doncs, no és d'estranyar que De Gaulle parlàs de l'Europa de les Pàtries.

Estat: La paraula implica una regidesa, una situació estàtica, una organització dedicada sobre tot a administrar --llegiu "pispar"-- els doblers dels súbdits i gastar-los en mantenir-se ell mateix en una relació entre saturnina i draculesca; comprar costoses joguines als militars --en temps de pau, uns paràsites; en temps de guerra, uns destructors-- o reduir l'atur atorçant sucoses prebendes i despatxos als amics i benefactors sense oblidar, ben al contrari, als germaníssims. Tot plegat, no és doncs gaire engrescadora, sinó més tost alarmant, la idea dels Estats Units d'Europa.

Nació: Mot derivat de néixer,

Per assolir la presència de la llengua entre la immigració, podem contar contes i rondalles als joves.

relacionat amb la mare, depositària i transmissora, de tradicions, mites, "Weltanschauung" --l'actitud vital-- i, sobretot, de l'idioma, que és el tret característic de tota nació. L'Europa de les Nacions sí que és un projecte suggestiu, però ens cal un idioma europeu que ens permeti comunicar-nos amb grecs i danesos, alemanys i francesos amb una llengua que no forçosament sia l'anglesa --per què no l'euskera, que és més antiga? La gramàtica de l'esperanto es pot aprendre en un mes: llavors es tracta d'anar agafant vocabulari.

Aleshores totes les energies dedicades a aprendre la llengua dominant de cada estat podrien consagrar-se a l'estudi de la llengua nacional. Així tendríem el fort lligam Idioma-País immediat, que propugnava Alexandre Deulofeu, i el ciment lingüístic que mantindria més o menys unit el bloc continental. Aquesta és la petició per a la qual voldria demanar-vos que aneu dirigint l'opinió pública i, sobretot, la dels nostres representants al Parlament Europeu.

1.2. Els mitjans de comunicació global

Mac Luhan podrà haver dit el que volgués sobre el missatge i el medi, però l'important encara és el missatge, amb independència de si es transmet per ràdio, televisió, llibre o diari; una bajanada continua essent-ho encara que es digui per la TV. Sols que en aquest cas arriba a molta més gent.

Podem i hem d'aprofitar el poder dels mitjans de comunicació per afirmar la nostra existència davant de la comunitat mundial i alhora per afermar l'orgull --entès com a "sentit del propi ser"-- dels nostres pobles respectius, condició indispensable perquè els nostres nacionals en facin un punt d'honor d'emprar sempre la llengua, almenys dins del seu país, encara que el seu interlocutor sia d'una altra nació. D'aquesta manera la immigració deixaria de ser una amenaça de fagocitació per convertir-se en un empelt que donaria una nova saba i varietat als vells troncs de les nostres cultures.

Per assolir aquesta presència podem contar contes i rondalles als joves; des de l'Amor de les Tres Ta-

Us vaig demanar que maldàssiu per revifar els nostres mites, fins i tot de crear-los quan calgui.

ronges fins a Massagran; als majors els podem, si no formar, almenys entretenir-los emprant les armes de l'enemic, fent-los arribar històries (ara, en minúscula) interessants: per què no, amics gallecs, un "Ribeiro Crest", o un "Dallas-on-Bidasoa" pels bascs? A TV3 tenim el pròleg de cada emissió de "La vida en un xip" que, potser una mica amanit amb un raig de mala bava (fins i tot els personatges aparentment són una mica massa bons jans) seria ben exportable.

2. Història i narrativa

Per aconseguir aquesta conscienciació, aquest orgull llegítim de petits i grans us vaig demanar que maldàssiu per revifar els nostres mites, fins i tot crear-los quan calgui, com l'Aitor basc; fer conèixer la nostra Història, la que fou i la que hagués pogut ser, perquè com deia Don Tonet de Bearn, "És impossible no estimar allò que es coneix tant".

3. La crisi de la poesia en la societat tecnològica

Un poema és, almenys al meu nivell, una mena de secreció interna que, com totes, provoca un desassossec progressivament insuportable fins que hom l'extreu de dins en un acte alleugeridor, generalment solitari, quasi obscè. Sols quan hi ha una altra persona que llegeix el poema i comparteix el sentiment del poeta es pot parlar d'un acte d'amor, el resultat del qual és un nou poema un poc diferent de l'inicial que va concebre el seu autor, car el lector és, sempre, un co-autor, un re-creador del text primitiu.

El poeta és un ésser solitari, que recerca els esvorancs de les voreres del camí que tothom segueix; quan descobreix un nou panorama, una flor a la bardissa, un esbatzer masell de mores saboroses, ho fa saber als seus companys de camí, als que també marxen per les voreres de la gran massa, als que estan preparats per rebre el missatge.

"La natura imita l'Art" i així, quan

veim un ametller florit pensam més en Aina Cohen que amb l'esplet d'ametlles que donarà aquell any o en la competència del bessó de Califòrnia (bé, això esper).

L'Art ens ha ensenyat a apreciar allò que és bell. L'entorn de la societat tecnològica és la ciutat, i a la ciutat sols sabem trobar la poesia en les petjades de la natura entre l'asfalt i el ciment: un arbre, un brinet d'herba que ha assolit de brostar en un crui de l'asfalt, uns teuladers que s'estimen en l'ampit d'una finestra, els ulls d'enyorança d'una doneta vella asseguda en un banc...

Pens que la missió dels poetes de la nostra societat cada cop més allunyada del món natural és ensenyar als lectors a descobrir la poesia urbana. El reflex del neon sobre l'asfalt? L'iridació d'una taca d'oli a la voravia? El sever ritme binari de les llambordes? Els jocs d'ombres dels fanals? L'espurna de llibertat als ulls dels urbanistes, presoners de la casera de ciment? El cinema ha fet aportacions valuoses en aquest sentit i a estones l'anti-natura urbana ja imita l'art. Al Setè.

4. La conclusió --Hélas-- passa pel marketing

Alguna de les nostres institucions dona suport a l'edició d'obres d'autors nacionals a altres zones culturals subvencionant l'editorial estrangera (!). A primera vista semblaria més normal que patrocinés la traducció a l'idioma que calgués --així, almenys, els doblers quedarien a casa i en mans d'un company-- i a partir de llavors l'autor, o el seu agent, ja s'espolsarien per fer-ho publicar ací o allà. I quan dic publicar em refereixo a "fer públic" dins el mitjà que sia, inclús per Na Xuclacervells; avui en dia la demanda d'imatge és tal --basta veure les mostruositats que la gent s'empassa a la tele-- que amb no gaire esforç ens podríem guanyar un lloc al sol per a la nostra Història, les nostres històries, la nostra manera de veure el món.

Si no ho feim així, a la *Galeusca 2090* hi assistirà tothom que encara coneixi els nostres idiomes. És a dir, més o menys el mateix nombre dels que som aquí ara. □

Ciutat de Mallorca, octubre 1990.

Rodolf Sirera

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

Com autor teatral ha obtingut diversos premis literaris: tres vegades el "Serra d'Or" de la crítica, el "Ciutat de Barcelona", el "Carlos Arniches", el València de la crítica, el "Ciutat d'Alcoi", el "Ciutat de Granollers", etc. Ha col·laborat a "Gorg", "Cartelera Túrria", "Destino", "Valencia Semanal", "Serra d'Or" i altres publicacions. D'entre les seves obres --algunes escrites juntament amb el seu germà Josep Lluís-- destaquen: *Homenatge a Florentí Montfort* (1971), *Plany en la mort d'Enric Ribera* (1972), *El verí del teatre* (1978), *Arnau* (1978) i *La primera de la classe* (1983).

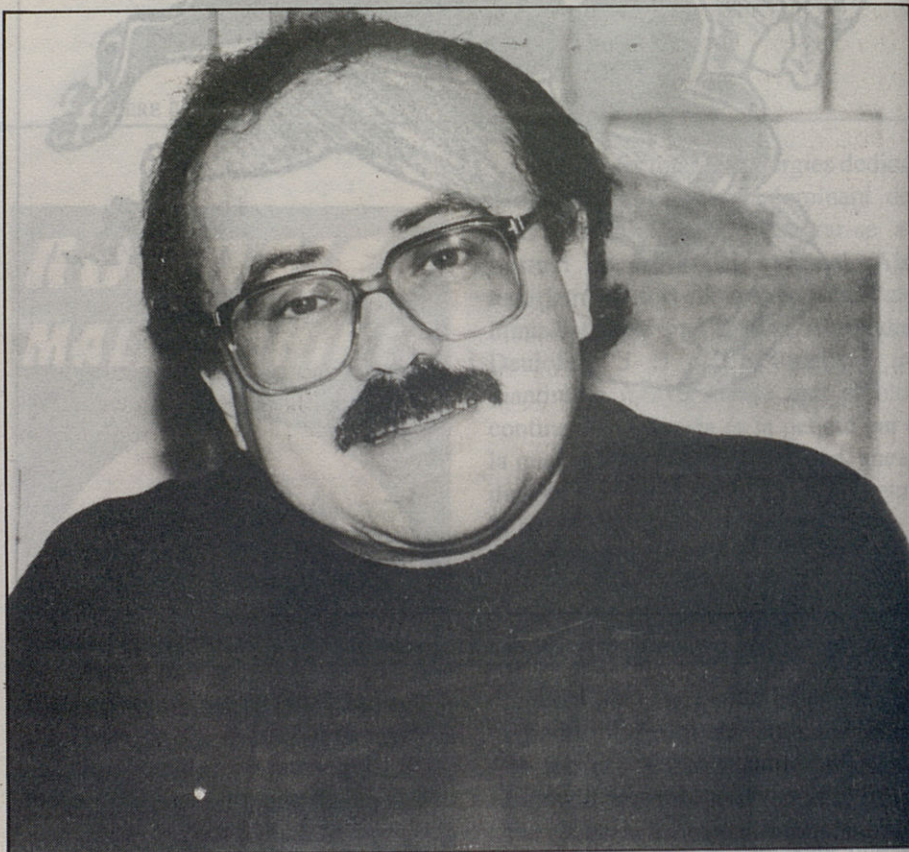
La trilogia constituïda per *El brunzir de les abelles* (1975), *El còlera dels déus* (1976) i *El capvespre del tròpic* (1977), escrita en col·laboració amb Josep Lluís, és un gran fresc de la societat valenciana des de 1968, amb l'esclat de La Gloriosa, a la pèrdua de les colònies espanyoles.

El 1980 Rodolf Sirera és anomenat director dels Teatres de la Diputació de València. El panorama ha canviat radicalment, el franc tirador camuflat i perseguit, en advenir la democràcia, és considerat per les noves autoritats l'home que amb més coneixements pot treballar pel redreçament de la vida teatral al País Valencià.

--Rodolf, ¿escriure teatre és una catarsi?

--És un treball, un treball cansat però apassionant. El mateix puc ser un escriptor metòdic --i em considere escriptor, com el meu bon amic Josep Maria Benet i Jornet, per sobre totes les altres coses: he escollit com a forma el teatre, això és tot--; però també puc ser un boig històric que es tanca al despatx durant dies i dies, i escriu una obra d'una sola bursada. Tanmateix, crec que amb tot això he adquirit una cosa

Rodolf Sirera (València, l'Horta, 1948). Creador dels grups CET de València (1968-1972 i El Rogle (1972-1976). Director dels Teatres de la Diputació Valenciana (1979-1984).

Rodolf Sirera.

prou important com és "l'ofici".

--Algú ha dit que ets un autor "versàtil"...

--Jo em considere enormement coherent des del punt de vista temàtic, però molt permeable, molt obert quant a les formes dramàtiques. La realitat es pot expressar des de diversos punts de vista, i em negue a rebutjar qualsevol possibilitat d'apropar-me a ella. Tinc, això sí, una especial proclivitat envers determinades fòrmules: fantasia, onirisme, miralls, ficció/realitat com a dues vessants d'una concepció plural de les coses, etcètera.

--Però, en definitiva, ¿quina és la teua concepció del treball d'escriure?

--És molt oberta. M'agrada fer dramaturgies, reconstruir temes o idees expressades per altres, al costat d'invençons absolutament originals. He escrit en col·laboració també, bàsicament amb el meu germà Josep Lluís. Tenim una gran capacitat d'imaginar estructures dramàtiques conjuntament. El meu germà m'aporta diguem-ne els esquemes fonamentals; particularment en les obres de tipus històric. Jo sóc, pel contrari, el que li dóna al conjunt unitat, el que aporta el material lingüístic escaient per a la forma dramàtica. Això, tanmateix, són excepcions. Habitualment treballo sol, però crec que el conjunt de la meua obra malgrat la seua aparent dispersió, malgrat les col·laboracions o els arguments o textos man-

llevats als clàssics, té, en general, un segell unitari, una gran coherència interna.

--*Què et sembla la situació de l'autor teatral dins la nostra societat?*

--Una situació negra! Jo mateix m'he passat deu anys --justament aquells que hom diu que són els més bonics de la vida d'una persona, els que corren entre els vint i els trenta-- donant classes a una escola privada; dirigint un grup de teatre, d'aquells que s'anomenaven independents --i fent-hi també d'actor, d'escenògraf i el que calgués--; escrivint obres de teatre (i no sols per al nostre grup; jo vaig començar a publicar relativament prompte); encarregant-me de la crítica de teatre en diferents revistes, estudiant i llegint sobre aquesta matèria, i, damunt de tot, tractant també de tenir una vida personal, més o menys independent, al marge de la feina. El resultat de tot açò, la bogeria. O quasi. Potser ara, en aquest moment precís, la cosa no és tan terrible. Les gents del teatre tenen moltes possibilitats de professionalitzar-se. Les gents de teatre... amb una excepció. O amb algunes excepcions, d'entre les quals la més notable és la de l'escriptor, l'autor dramàtic. Els actors, els directors, els tècnics, treballosament, lentament, com es vulga, però a poc a poc van aconseguint una part important de llurs objectius professionals: el teatre ha acabat per ser per a ells l'ocupació principal de llurs vides.

L'autor teatral no acostuma a tenir tanta sort. El més que pot arribar a assolir és l'estatus laboral --una mica vagarós, és cert-- d'allò que s'anomena treballador del teatre *lato sensu*; o, més,

senzillament, que *otium i necotium* acaben barrejant-se i donen com a síntesi una persona amb clares tendències esquizoïdes. Com explicar, si no, al funcionari que està omplint una fitxa amb les teues dades, que no saps exactament quina és la teua (nostra) professió: tècnic de teatre al servei de l'administració perifèrica de l'estat --o la municipal, o l'autonòmica, tant se val--; director d'un centre dramàtic, o un teatre públic, o un festival, o, més senzillament, animador; crític de teatre, escriptor, autor dramàtic... no se sap. La cosa, ja ho veus, no resulta gens fàcil.

--*Rodolf, quines són les teves influències culturals?*

--Influències? Supose que moltes. Tanmateix, mai no m'he parat a pensar-ho. Potser fóra millor dir els autors que més m'interessen: Pirandello, Ibsen, Txekhov, Shakespeare, Brecht, Brossa, els grecs, el teatre de cabaret i la revista, etc.

--*Quina visió tens sobre la literatura catalana actual?*

--Fins ara hem tingut una literatura formada per mitja dotzena de grans escriptors, i un centenar de militants, i que, afortunadament, el panorama comença a aclarir-se: una part important dels militants han deixat d'escriure. És temps d'obres literàries sòlides i en aqueixa direcció hem de treballar. No hi ha prou amb reivindicar la normalització de la nostra cultura; cal construir, sobretot, una cultura "normal". I jo crec que és possible. Del teatre català --que, al capdevall, és el meu camp--, del contemporani m'interessen molt Josep Maria Benet i Jornet i Joan Brossa. Són

dues maneres d'enfrontar-se a la realitat absolutament divergents, però que totes dues m'apassionen. Les meves preferències teatrals són diverses, perquè, al capdevall, cada obra és un cúmul de possibilitats. Cal tenir en compte també el muntatge. Un text en si mateix no és pas altra cosa que literatura dramàtica al nostre país? Dir que m'agrada, posem per cas, *Revolta de bruixes* d'en Benet, no és gaire orientatiu. A mi m'agrada el text, i potser un determinat muntatge d'aquesta obra. Un altre muntatge, tanmateix, em pot resultar absolutament contradictori. De vegades hom pensa si no valdria més deixar-ho córrer... □

FEINA DE QUALITAT

Xisco
ARTS GRÀFIQUES

C. del Baix Riera, 1-B
Telèfon 24 03 86
07006 Palma

«EL MIRALL» amb el suport:

Fundació per a la cultura catalana

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums
Cendrers (de peu i sobretaula)
Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

Les SS i el mite dels càtars (I)

FELIP MUNAR I MUNAR

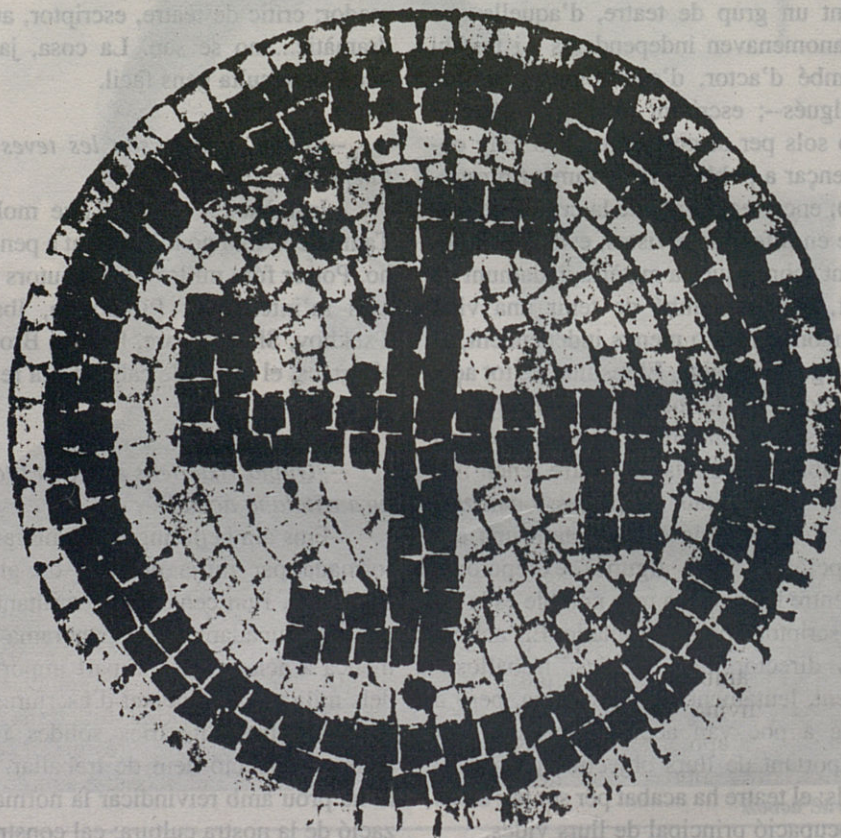
En totes les llegendes es fa menció d'un objecte de virtuts extraordinàries que, a partir de certa època, desapareix misteriosament. La interpretació simbòlica més admesa del Graal¹ és assimilar-lo a la copa que servia Jesús al darrer Sopar i en la qual Josep d'Arimatea recollí la sang provinent de la ferida del costat, produïda per la llançada de Longinos. La copa ha estat sovint associada a la llança, però l'estudi de la complementarietat dels símbols ens porta força més lluny.

La pèrdua del Graal, la copa sagrada, és una cosa que pot ser assimilada a la pèrdua de la Gran Tradició, amb tot el que això comporta d'empobriment espiritual.

Pels tradicionalistes, el mite del Graal és el reflex d'un ensenyament perdut. Aquesta fou la interpretació dels nacionalsocialistes que desenrotllaren el seu pensament entorn del Graal-pedra, una llei de vida només valorable per certes races.

El Graal representava, al mateix temps, dues coses que romanen ben lligades: els qui posseïen la *tradició*

primordial, que arriba a l'esglaó del coneixement efectiu que implica essencialment aquesta possessió, són reintegrats dins la plenitud de l'estat *primordial*. En aquests dos aspectes, *estat primordial* i *tradició primordial*, hi ha el doble sentit inherent al mot *Graal*, ja que per una dissimilació verbal, el doble sentit juga sovint en el simbolisme un paper important. El Graal és a la vegada un *vas* (de l'occità *grasale*) i un llibre (*gradale* o *graduale*); aquest darrer aspecte designa la tradició, mentre que l'altre deriva directament del mateix estat.

Creu gammada provençal del segleXI. Escollint aquesta insígnia per al seu partit, Hitler es convertia en continuador dels corrents ocultistes antics.

El nacionalsocialisme és un fenomen que comporta un fet força simple i, a la vegada, complex. El Graal és el Llibre sagrat dels Aris, perdut i retrobat, amagat a Montsegur pels càtars que foren incapaços de desxifrar-lo correctament.

Otto Rahn, el gran especialista del càtarisme, fou enviat pels pontífexs del nazisme als països albigesos per a descobrir el famós Graal-pedra, evocat als poemes de Wolfran von Eschenbach, que parla d'una pedra preciosa. Els perses associaven el mot *Goor* ("pedra preciosa") al mot *Al*

OBRA CULTURAL BALEAR

Memòria 1990 *

L- INTERN

L'activitat de l'OCB dins el 1990 ha estat determinada per l'elecció d'una nova Junta Directiva a l'Assemblea General de Socis reunida amb caràcter extraordinari el darrer mes de maig. L'estabilitat, una relació més fluïda entre persones i òrgans que assumeixen funcions executives, representatives i de direcció política, i una dedicació superior a la planificació de les tasques de l'entitat, marquen aquesta nova etapa.

1) Moviment de socis:

(a 10/12/90) Total: 2.125 socis
Palma: 1.299
Delegacions: 826

Al 10/12/90 el total de socis 'es de 2.125, dels quals 1.299 corresponen a Palma i 826 a les delegacions locals. L'any 1989 el total era de 2.097, 1.346 a Palma i 751 a les delegacions.

2) Circulars trameses als socis

Circular informativa/5 de 09/02/90
Circular informativa/6 de 31/03/90
Circular informativa/7 de 20/09/90

3) Delegacions

- Hi ha delegacions a 16 pobles de Mallorca (i una més a Andratx, en fase de constitució, que compta ja amb una vintena de socis). Editen 12 revistes de premsa forana.

- *Encontre anual* (20/10/90, Campos)
Hi assistiren representants de sis delegacions i de sis revistes: Algaida, Campos, Llucmajor, S'Arenal, Sant Joan i Valldemossa. Temes tractats: informació i debat entorn a les activitats generals de l'OCB, informe de cada delegació sobre la seva activitat, possibilitats d'intercanvi d'informació entre les revistes i al conjunt de socis, sessió de treball sobre la Campanya de Normalització Lingüística a càrrec d'Aina Moll.

4) Estructura general de l'entitat.

Els darrers anys, l'OCB ha consolidat la seva capacitat de dissenyar, crear i gestionar projectes culturals de diversa índole (entre els quals destaca la xarxa de serveis lingüístics, dedicats a formació, assessorament i, darrerament, dinamització), així com dur a terme actuacions i campanyes reivindicatives principalment en matèria de mitjans de comunicació. Avui, l'OCB és una entitat complexa amb un gran potencial d'actuació i amb un prestigi reconegut a nivell institucional i popular. L'assumpció de noves responsabilitats ha fet que l'OCB es dotés d'una infraestructura operativa que convé ressenyar:

4.1 Junta Directiva. La direcció de la política de l'entitat i el control i la supervisió última de la gestió corresponen a la Junta Directiva.

4.2 Nivell executiu. La màxima responsabilitat executiva correspon al President i al Secretari, en tant que executius responsables davant la Junta Directiva.

Del President, a més de les funcions que com a tal li corresponen, depenen directament els projectes del Casal Alcover i de la Federació LLULL.

Del Secretari, en tant que responsable de la coordinació general de les diverses parts de l'entitat, depèn l'estructura organitzativa (Departaments). També la Xarxa de Cursos de Català i el Secretariat de la Campanya de Normalització Lingüística.

4.3 Departaments. Els serveis generals de l'OCB s'organitzen en dos departaments: el de Comptabilitat/Administració i el de Secretaria/Activitats. Tenen tres persones adscrites cada un. Les Caps de Departament són Catalina Vic i Joana M. Adillon.

Mitjançant el Departament de

Comptabilitat/Administració es duu la gestió administrativa d'El Mirall, Voltor, Llull, CENC, CNL i, dins el 1990, de La Veu.

Mitjançant el Departament de Secretaria/Activitats es dona suport logístic a tots els projectes de la pròpia entitat, els de les entitats germanes i als de molts altres col·lectius que ens el sol·liciten.

4.4 Xarxa de Cursos de Català. Més endavant resumirem la seva activitat, que engloba entre coordinadors i professors unes vuitanta persones. Carme Sánchez duu la coordinació d'aquesta xarxa.

4.5 Associacions vinculades o germanes. Determinats projectes s'han duit a terme mitjançant la creació d'associacions autònomes vinculades a l'OCB. D'aquesta manera s'ha guanyat en eficàcia, s'ha incorporat nova gent a les seves JD o a les campanyes de suport, i s'ha diversificat l'actuació de l'entitat.

El Mirall. Té la seva oficina al mateix local de l'OCB. Té dues persones adscrites. L'Associació El Mirall, que ens agradaria potenciar, n'assumeix l'edició. Director: Climent Picornell.

Voltor. Es va crear per gestionar la recepció de TV3 i altres canals en llengua catalana, a més del manteniment del centre de comunicacions d'Alfàbia. Té tres persones adscrites (un executiu, un administratiu i un tècnic de manteniment). El seu "motor", com sabeu, és Maties Oliver. Dos vocals de la Junta Directiva són nomenats per la Consellera de Cultura.

La Veu. Es va crear per editar un setmanari en llengua catalana. És un projecte actualment congelat. Hem de reconèixer que no vàrem enfocar el tema de manera realista. Això no significa abandonar el

Representants de les delegacions a l'encontre de Campos: Gracià Sánchez (Sant Joan), Antònia Serrano (Valldemossa), Consol Aznar (s'Arenal) i Sebastià Covas (Campos).

III Encontre La Cultura a les Illes Balears: Eduardo Alonso (Director general de la RTV Murciana), Maties Oliver (Secretari / gerent de Voltor) i Joaquim Amat (Secretari general de la Federació d'Organitzacions de Ràdio i Televisió, FORTA), ponents en la conferència "Viabilitat a curt termini d'una TV autònoma a les Illes Balears).

projecte, però sí renunciar a assumir la gestió directa. En canvi, qualsevol iniciativa que pugui sorgir tindrà el suport de la nostra entitat.

4.6 CENC. La CENC és un col·lectiu d'ensenyants organitzats autònomament dins l'OCB. Duu a terme una important tasca en educació. A proposta seva es va crear el Servei de Suport a l'Ensenyament en Català, SSEC, (Ajuntament de Palma).

4.7 CNL. La Campanya de Normalització Lingüística és un pacte inter-institucional. L'OCB assumeix la gestió de determinades tasques generals, i en concret, el disseny i execució d'una campanya de sensibilització popular. Té local propi, on s'instal·larà l'oficina de Normalització Lingüística, que acollirà serveis lingüístics en educació (SSEC-Mallorca), Suport a la Normalització Lingüística d'Ajuntaments, Assessorament, Dinamització Lingüística i, sobretot, la coordinació general i el Secretariat del Pacte. De moment, té adscrites dues comissions de serveis del Ministeri d'Educació i Ciència (una de les quals és Aina Moll, la

Coordinadora General), dos tècnics contractats, dos administratius i un executiu amb funcions de Secretari General. Aquesta és la dimensió organitzativa de l'OCB, que valia la pena esmentar en una Memòria anual.

II.- ACTIVITATS

UCE-Prada

Del 16 al 25 d'agost es va celebrar una nova edició de la Universitat Catalana d'Estiu. Hi anaren una vuitantena de mallorquins, menorquins i eivissencs. L'Ajuntament de Palma va concedir 400.000 ptes. en beques distribuïdes per l'OCB per fomentar l'assistència particularment de joves.

"El País a l'Escola"

A l'acte final, celebrat a Barcelona, de la Campanya "El País a l'escola" organitzada per la Fundació del Congrés de Cultura Catalana, hi assistiren un total de 94 alumnes de centres escolars de les Illes Balears, ["Guillem Colom" (Sóller), "Can Peu Blanc" (Sa Pobla), "Berenguer d'Anoia" (Inca), I.B. número 7

(Palma), "Guillem Sagrera" (Palma), "Antoni Maura" (Palma), "Mossèn Alcover" (Manacor), "Liceu Balear" (Palma), Col·legi Pius XII (Palma)], els treballs dels quals havien estat seleccionats. L'OCB difon la Campanya a les Illes Balears i coordina la inscripció, el trasllat i la participació dels diversos grups illencs.

CIRIT

L'OCB va distribuir entre alumnes dels instituts de BUP, COU i FP, 5 beques per assistir als cursos científics preparats per aquest organisme i va ocupar-se de la matriculació dels assistents no becats.

Concurs Pop-Rock

L'OCB va col·laborar amb l'organització del Concert de Rock (18/05/90, Lluçmajor) que comptà amb uns 1.500 assistents. El concert era la cloenda del concurs "Banc de dades" realitzat a través de Ràdio 4 i dirigit als alumnes de BUP/FP. Joan Melià i Joan Gelabert n'eren els organitzadors materials. A més, l'OCB patrocinà 15 viatges a Barcelona, que constituïen un dels premis del concurs.

Sèrie de conferències

En col·laboració amb la Institució

de les Lletres Catalanes, s'han duit a terme un conjunt de conferències conegudes amb el nom de "L'escriptor del mes":

M. Aulèlia Capmany, "Diàleg amb el lector" (16/03/90);

Josep M. Llompart, "Escriure en català" (29/06/90);

Olga Xirinacs, "L'habitació d'escriure" (29/10/90);

Joan F. Mira, "La necessitat de la ficció" (30/11/90).

L'objectiu d'aquesta activitat és difondre el coneixement directe dels escriptors arreu de l'àrea lingüística. A Mallorca, es distribueix un cartell amb la imatge de l'escriptor del mes, s'organitza un acte públic d'impartició de la conferència i altres dos actes, un a la UIB i un a un institut, a més d'una roda de premsa i de la signatura d'originals a una llibreria.

Presentacions de llibres.

S'han realitzat quatre presentacions de llibres, seguides de col·loqui:

- Francesc Ferrer Gironès, "Els drets lingüístics dels catalanoparlants" (06/04/90);

- Aina Moll, "La nostra llengua" (18/04/90), acte presentat per J.A. Grimalt i clos per Bartomeu Rotger.

- "Confessions de Sant Agustí d'Hipona", versió de Miquel Dolç (14/05/90)

- Gori Mir, reedició de "El Mallorquinisme polític" (19/06/90), taula rodona amb ell mateix, Climent Picornell i Jeroni Albertí.

Publicacions:

- Edició ponències I Encontre.- S'ha editat una selecció de les ponències del I Encontre "La Cultura a les Illes Balears"

- Continuació de les monografies que edita l'OCB.- La Junta Directiva ha decidit reemprendre la seva publicació, almenys una a l'any. Per a 1991 es té a punt un treball de Miquel Fullana sobre la història dels 10 primers anys de l'OCB.

- L'Aventura de Llegir.- Com cada any, es va publicar en les seves edicions infantil i juvenil amb un total de 10.000 exemplars per a

cada edició, que varen ser distribuïts gratuïtament als centres escolars. Aquesta activitat la patrocina l'Ajuntament de Palma.

- Calendari anual.- Dedicat a Maria Antònia Oliver i amb il·lustracions de Miquel Mestre. Com sempre, es a disposició de tots els socis que el poden passar a recollir a l'entitat.

- Delegacions.-També les Delegacions duen a terme una tasca editorial; a destacar:

La revista "Llucmajor de Pinte en ample" ha editat el número 100.

A Vilafranca ha tengut lloc la presentació del llibre "Del vent i del paper", de M.A. Andreu i N. Dols (01/12/90).

III Encontre "La cultura a les Balears".

Ja teniu el programa. Esperam la vostra assistència, així com a l'acte de lliurament dels **Premis 31 de desembre**, enguany al Casino de Mallorca.

Homenatge a Mn. Bartomeu Oliver.

La JD va retre un homenatge entranyable a Mn. Bartomeu Oliver, a Sencelles dia 21/09/90. Se li va fer lliurament d'una placa com a mostra de reconeixement de tota una vida de patriota i en agraïment a l'ajuda prestada a l'OCB.

2) Actuacions puntuals

a) Normalització Lingüística:

Pressupost Comunitat Autònoma.

Un any més hem canalitzat propostes als diversos grups parlamentaris per aconseguir l'increment de diverses partides econòmiques destinades a projectes de normalització lingüística. Segurament quedaran incorporades en un vuitanta o noranta per cent.

Decret del Govern Balear. El Decret d'ús de la llengua catalana a l'administració de la CAIB, un reglament intern que aplica la Llei de N.L. al si de la Comunitat Autònoma, s'ha aprovat després de superar multitud d'entrebancs. La Conselleria de Cultura ens va fer arribar el projecte, al qual l'OCB va presentar diverses aportacions i

millores que han quedat incorporades gairebé en la seva totalitat.

Conflicte amb la Guàrdia Civil. Un jove santamarier va presentar denúncia contra la Guàrdia Civil per no haver respectat pressumptament els seus drets lingüístics. L'OCB es va adreçar al Delegat del Govern per evitar repeticions de fets com aquest.

Macià Manera. La Junta Directiva va fer una petició al jutge de l'audiència perquè es donàs la llibertat condicional a Macià Manera o bé se'l traslladàs a una presó en terres de parla catalana.

Protesta ANAYA. A petició d'Acció Cultural del País Valencià, l'OC va adreçar una carta de protesta a l'Editorial ANAYA per l'edició d'un llibre de text d'EGB on consta el valencià com a llengua diferent del català i en què no es deixa clar el fet que a les Illes Balears es parli també el català. La Federació LLULL va fer arribar la seva protesta en el mateix sentit. L'Editorial ha reconegut el fet i ha manifestat el propòsit d'esmena en les reedicions.

Denúncia pública. L'OCB va denunciar amb contundència la campanya de seguretat vial empresa per la Conselleria d'Obres Públiques i Ordenació del Territori, i la Direcció Provincial de Trànsit, feta íntegrament en castellà "per arribar a tothom". Els responsables eren els Srs. Jeroni Sàiz i Javier Coromines, respectivament.

b) Defensa de l'autonomia Serrells lingüístics:

La Junta Directiva s'adreçà als Consellers d'Hisenda i de Cultura indicant les possibilitats que comporta el precedent creat per l'acord entre l'Administració Central i la Generalitat de Catalunya.

c) Divulgació de l'entitat

Hem de ressenyar la nova entrada, ampliada, de l'OCB a la Gran Enciclopèdia Catalana (volum 17 suplement); l'article de Bartomeu Colom sobre LLULL a El País, 12/07/90, (edició en català de cultura); i l'article

Presidència de l'Assemblea General de Socis de dia 11 de desembre. Pere Carlos, tesorero de l'OCB, fa l'informe econòmic de l'entitat. AL seu costat, Bartomeu Fiol, president, i Antoni Mir, secretari.

Reunió del jurat dels "IV Premis 31 de desembre". Hi són presents Damià Huguet, Tomàs Martínez, Ponç Pons, Margalida Munar, Bartomeu Fiol, Miquel A. Riera i Rafel Crespi. No apareixen a la fotografia Jean Serra, Antoni Mir i Miquel Cardell.

de Pere Rosselló a Serra d'Or (juny 1990).

3) Altres actuacions

Premis d'Acció Cívica. Un dels Premis d'Acció Cívica d'enguany, concedits per la Fundació Jaume I, ha estat atorgat a Mn. Pere Xamena, conegut sobretot pel seu llibre de divulgació "Resum de la Història de Mallorca". El Pare Xamena havia estat proposat per la JD de l'OCB.

Grup Blanquerna. Del 27 al 30 de setembre va tenir lloc a LLuc el VI Seminari, amb un notable èxit d'assistència (130 persones) i ambient. Climent Garau, el seu president, ens ha adreçat una carta, amb detalls estadístics i econòmics, assenyalant la importància del patrocini i el suport d'infraestructura que li presta l'OCB.

Escola Municipal de Mallorquí (Manacor) El "reconeixement de mèrits" d'enguany ha estat concedit a Miquel Fullana, el primer secretari que va tenir la nostra entitat.

Adhesions. Ens hem adherit, entre d'altres iniciatives de defensa del medi:

- a la manifestació del GOB (Palma, 05/06/90) demanant una

moratòria urbanística a les Balears i al manifest "Per un catàleg digne, ara!";

- al document de conclusions de les III Jornades de Mediambient, celebrades a Palma;
- al manifest d'ARCA per la preservació de la part antiga de Palma.

4) Visites institucionals

La Junta Directiva ha realitzat nombroses visites institucionals a representants polítics, directius dels mitjans de comunicació, directius d'empresa i altres. Cal destacar la visita recent a Gabriel Cañellas, President del Govern Balear.

III.- PRESENCIA DE L'OCB A:

L'OCB forma part dels patronats de les següents fundacions:

Fundació del Congrés de Cultura Catalana; Fundació Pilar i Joan Miró, de l'Ajuntament de Palma; Fundació Son Dureta; Fundació Llorenç Villalonga, constituïda enguany i radicada a Binissalem.

I també, del Patronat de la Universitat Catalana d'Estiu i del Patronat de l'Escola Municipal de Mallorquí de Manacor. És membre de la Comissió Organitzadora de les Festes Pompeu

Fabra. Així mateix participa en el Consell Municipal d'Educació de Palma.

IV.- CASAL ALCOVER

- 1) D'acord amb la decisió de l'Assemblea General Ordinària de 1989, s'ha arribat a un compromís de compra amb l'actual propietària per adquirir la part de l'edifici que havia quedat fora de la deixa.
- 2) A partir d'una reunió amb el Batle de Palma i amb el Tinent Batle de Cultura, Srs. Ramon Aguiló i Nicolau Llaneras (15/06/90), va quedar pactat el patrocini de l'Ajuntament de Palma per a la rehabilitació de l'edifici, la qual es faria efectiva en dos exercicis. La partida prevista per a 1991 pot arribar als 15 milions de ptes.

V.- LLULL

- 1) **Acte de Constitució 23/06/90.** Tal com estava previst, l'acte de constitució de LLULL, Federació d'Entitats Culturals dels Països Catalans, va tenir lloc al Castell de Bellver el 23 de juny. Com sabeu, la constitueixen ini-

Parlament de Josep Millàs d'Òmnium Cultural, en l'acte de constitució de LLULL.

Nicolau Llaneras, regidor de Cu lтура de l'Ajuntament de Palma, en el sopar de clausura dels Cursos de Català per a Adults. L'acompanyaren Aina Moll i Ferran Gomila, vice-president de l'OCB.

cialment Omnim Cultural, Acció Cultural del País Valencià i Obra Cultural Balear, entitats que sumam un potencial d'aproximadament 30.000 socis, un cas ben particular a Europa i importantíssim a l'Estat espanyol.

2) La primera actuació rellevant de LLULL va ser la preparació i difusió del manifest "El catalán, derecho democrático", que va merèixer l'adhesió dels següents intel·lectuals, escriptors i artistes d'expressió castellana: Rafael Alberti, José Luis Aranguren, Ana Belén, Carlos Bousoño, J.M. Caballero Bonald, Rosa Chacel, Antonio Gala, Angel González, Luis Gordillo, José Hierro, José A. Labordeta, Rosa Montero, Francisco Rabal, Claudio Rodríguez, José Luis Sanpedro i Luís A. de Villena. L'11 de juliol, aquest manifest va ser presentat al Ministre Sr. Semprún -en una segona visita per recordar-li els plantejaments ja efectuats en la primera (el 31/01/90)- i als mitjans de comunicació en una roda de premsa celebrada a Madrid. Va ocasionar una editorial favorable en "EL PAÍS".

3) Actualment LLULL treballa en el finançament de les seves activitats. Hi destaquen les iniciatives dutes a terme amb els grups parlamenta-

ris del Parlament Espanyol perquè s'inclogui una partida específica als pressupostos generals de l'Estat/1991.

4) Cal recordar que la seu social i el Secretariat de LLULL són a Mallorca, i l'OCB assumeix, a la pràctica, la gestió de la Federació. El primer President és Josep M. Llompart i els representants de la JD de l'OCB a la Junta Directiva de LLULL són Bartomeu Fiol i Bartomeu Colom.

VI.- CURSOS

1. ESTRUCTURA.

La secció de cursos comptà, al llarg del curs escolar 89-90, amb el següent personal:

- 1 Director/Coordinador General
- 1 Cap de l'Equip de Coordinació
- 6 Coordinadors de nivell
- 1 Auxiliar Administratiu
- 63 Professors

Aquest curs el personal s'amplia amb la incorporació de dos coordinadors adjunts.

2. CONVENIS (CURS 1984/90).

CONVENIS SIGNATS: 21

14 amb AJUNTAMENTS:

Alaró, Alcúdia, Artà, Binisalem, Calvià, Campanet, Inca,

Llucmajor, Palma, Pollença, Porreres, Sant Llorenç, Sa Pobla, Sóller.

6 amb INSTITUCIONS:

CEP, CIM, EMISA, Govern Balear, Palau d'Esports, Policia Municipal.

1 amb el MINISTERI D'EDUCACIÓ I CIÈNCIA.

NOMBRE DE CURSOS: 126

NOMBRE D'ALUMNES: 2.597

COMENTARIS:

- Es feren 8 nivells educatius: 3 per a No Catalanoparlants, 3 per a Castellano parlants i 2 nivells específics: Llençatge Administratiu i Curs de Cultura.

- Percentatges d'inscrits:

Cursos NCP: 26% / Cursos CP: 74%

1r nivell (A1/B): 44%

2n nivell (A2/C): 38%

3r nivell (GC/D): 16%

- Percentatges de cursos:

Cursos generals: 57'9%

Cursos funcionaris: 38'1%

Cursos professorat: 4'0%

3. ACTIVITATS CULTURALS (CURS 1989-90).

Activitats realitzades: 15

Participació: 873 persones en les sortides i excursions.

414 persones assisteixen al sopar clausura.

Alumnes de tots els cursos de Palma prenen part en les converses amb escriptors.

S'han duit a terme 15 excursions a diversos indrets de l'illa i recorreguts històrico-culturals de Palma (el juliol es va fer un viatge a l'illa de Còrsega); i s'han organitzat converses amb la participació d'autors d'obres literàries.

4. JUNTA AVALUADORA DE CATALÀ. Dia 20 de novembre de 1990 quedà constituïda la Junta Avaluadora de Català (JAC), organisme adscrit a la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, encarregada d'expedir la titulació o certificació oficial de català als adults. L'OCB està representada a la JAC per un membre que, a més de vocal del ple de la JAC, ha estat nomenat vocal-secretari de la Comissió de Certificats i Planificació, i vocal de la Comissió Delegada.

VII.- CAMPANYA DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA

Què és l'Acord Institucional? Què és la Campanya de Normalització Lingüística?

ACORD INSTITUCIONAL PER:

El subscriguen inicialment	Govern Balear Consell Ins. de Mallorca Consell Ins. de Menorca Consell Insular d'Eivissa i Formentera Ajuntament de Palma	a) INTENSIFICAR la normalització lingüística dins cada institució signant. b) COORDINAR la política lingüística del conjunt de la CAIB.
oberta	UIB Adhesions	c) CONVOCAR els ajuntaments, sindicats, entitats cíviques i culturals, i el conjunt dels ciutadans, a donar un impuls a la normalització lingüística. d) SENSIBILITZAR la societat per aconseguir la normalització ling. en un clima de concòrdia i de respecte dels drets de tots. (BOCAIB 20/11/89)

A la tasca que s'ha de realitzar per aconseguir aquests quatre objectius, se l'anomena: "COORDINAR UNA CAMPANYA DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA CONJUNTA"

A l'annex de l'Acord, hi figura una referència a la fita final del procés de normalització lingüística:

La Campanya és "un programa per aconseguir el consens i la col.laboració de la nostra comunitat en el procés de normalització lingüística i el recobriment de la llengua pròpia com a instrument normal de comunicació."

Les tasques explícitament atribuïdes a l'OCB en el text de l'acord són les accions de caràcter general. Inclouen: la captació d'adhesions, actes públics d'informació, elaboració de material publicitari i de divulgació, la coordinació dels grups de treball, i altres accions que li siguin assignades, a més de les actuacions que actualment du a terme l'OCB amb les institucions signants i la gestió de Secretariat de la Campanya.

Durant l'any 1990 s'ha començat a treballar en l'àmbit administratiu perquè calia iniciar el compliment de l'acord en el marc de cada institució signant o adherida. Quan una entitat

s'adhereix a la Campanya se li demana una anàlisi de la situació de partida, un pla d'actuació anual, i que informi el seu personal dels objectius del pla així com als usuaris d'aquesta entitat o empresa.

En aquest exercici s'ha enquestat els ajuntaments de les Balears, els Consells Insulars i la Comunitat Autònoma. Ha representat un esforç considerable que permet ara elaborar plans per a 1991. També s'ha començat a treballar en l'àmbit educatiu.

En el nou any es posarà en ple funcionament l'oficina de la Campanya i es llançarà un conjunt d'iniciatives de sensibilització i dinamització de l'ús del català.

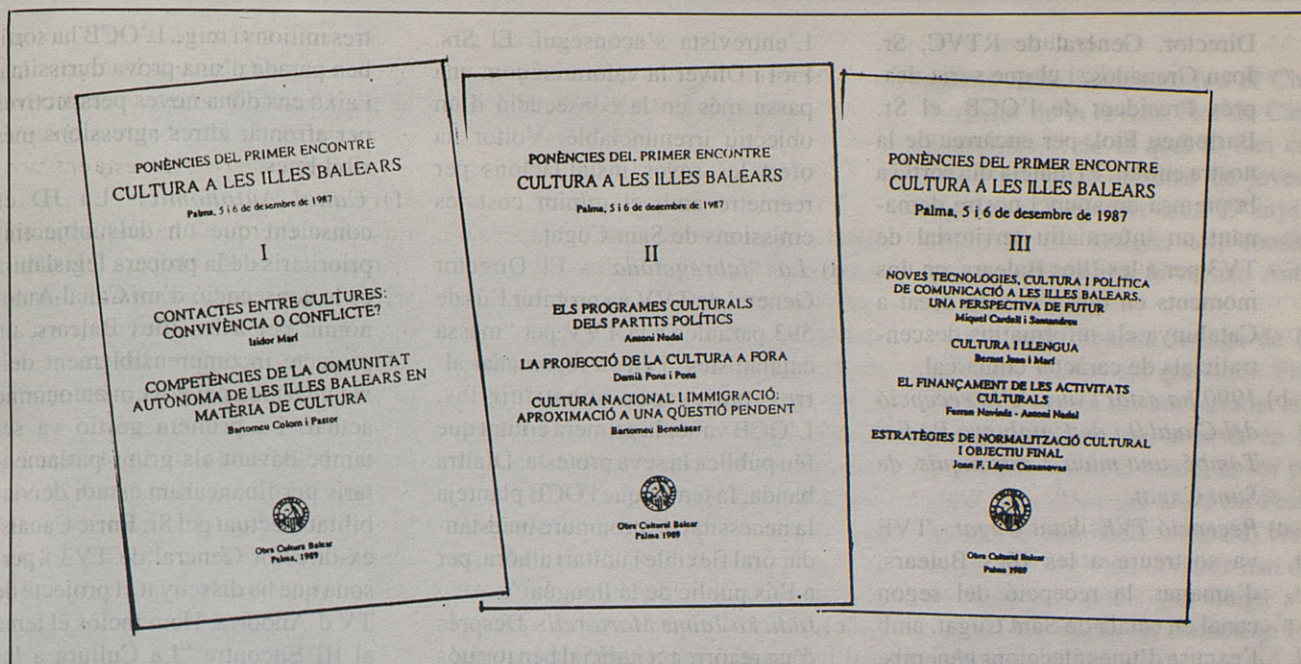
VIII.- EDUCACIÓ/CENC

Dividirem aquesta activitat en tres parts: el SSEC, la CENC i la Trobada d'Escoles Mallorquines.

SSEC.- El Servei de Suport a l'Ensenyament en Català va ser creat el setembre de l'any 1985 per l'Ajuntament de Palma a proposta de la CENC/OCB, amb l'objectiu central de promoure l'increment qualitatiu i quantitatiu de l'ensenyament en català al pre-escolar, EGB, BUP i FP en el municipi de Palma.

Les funcions més importants són:

- informar els centres de la situació legal i la tramitació administrativa per sol.licitar l'autorització per fer l'ensenyament en català, prevenció dels problemes i difondre els avantatges que comporta, a més dels recursos educatius que hi ha a l'abast;
- assessorar els membres de la comunitat escolar que ho sol.licitin: per exemple, assistint a la reunió d'un claustre o d'una assemblea de pares i facilitar-hi informació;
- proposar la realització de programes de normalització lingüística, ajudar a la seva elaboració i dur-ne el seguiment;
- col.laborar en l'organització d'activitats conjuntes de les escoles en temes relacionats amb

L'OCB ha editat una selecció de les ponències del Primer Encontre Cultura a les Illes Balears.

l'ensenyament en català (per ex., les Trobades d'Escoles Mallorquines);

Enguany, el SSEC ha reeditat una "Guia de Material per a l'Ensenyament en Català" i un tríptic informatiu per a pares titulat "L'ensenyament en català des de l'educació infantil"; ha coordinat l'edició d'un monogràfic al *Diario de Mallorca* sobre normalització lingüística a l'escola (05/12/90). La persona responsable d'aquest Servei és na Margalida Munar.

CENC.- La Comissió per l'Ensenyament i la Normalització del Català és un col·lectiu d'ensenyants organitzat autònomament dins l'OCB, principal motor cívic en la creació i l'extensió de les Escoles Mallorquines, el SSEC i un caramull d'iniciatives de dinamització escolar. L'OCB, que té una trajectòria històrica d'acolliment de múltiples iniciatives culturals i de defensa del país, sempre ha sentit i tengut com a part pròpia l'activitat d'aquest col·lectiu. L'assemblea de la CENC d'octubre de 1988 havia aprovat la creació d'una comissió per elaborar un programa en ensenyament que fos assumible per l'OCB, a petició de la mateixa Junta Directiva de l'OCB. El material que en va sortir, però, titulat "L'ensenyament, eina bàsica de la cata-

lanització", no va poder ser subscrit, en conjunt, per la Junta Directiva de l'OCB. Després de passar pel sedit de determinats mitjans de comunicació, el tema es va debatre en una assemblea de la CENC (22/març/90) en què va resultar majoritària la proposta de continuar dins l'OCB, mantenir com a prioritari el nom d'Escoles Mallorquines i el de PPCC, enfront de la proposta de separar-se de l'OCB, fomentar el nom d'Escoles Catalanes i el de Catalunya per referir-se al conjunt dels PPCC.

VI TROBADA D'ESCOLES MALLORQUINES.-

Es va celebrar els dies 4 i 5 de maig al campus de la Universitat de les Illes Balears, amb uns 200 participants. Gairebé la totalitat dels universitaris visitaren l'exposició que s'hi havia muntat. Noves propostes.- A la darrera assemblea (07/11/90), la CENC es va plantejar la possible constitució d'un Moviment d'Escoles Mallorquines, amb l'objectiu d'implicar professionals, pares i alumnes.

IX.- EL MIRALL

La revista *El Mirall* haurà publicat 7 números dins el 1990, quatre dels quals han estat dobles comprnent dos

mesos i amb moltes més pàgines que les habituals. La Junta Directiva considera que *El Mirall* ha de consolidar el caràcter de revista de reflexió teòrica i que, amb la perspectiva que proporcionen els 4 anys d'edició, cal valorar sobretot que el fet de mantenir una publicació periòdica en català és una oferta que estimula les col·laboracions, les quals són part de la realitat cultural en la nostra llengua. Però la situació financera d'*El Mirall* és limitada i la Junta Directiva es proposa assegurar l'edició de 10 núms. de 68 pàgines durant el 1991. *El Mirall* té 950 subscriptors, 100 intercanvis, edita 1.800 exemplars i un Consell de redacció del qual participen 16 persones.

X.- MITJANS DE COMUNICACIÓ

Com no podria ser d'altra manera, les actuacions en temes de mitjans de comunicació han exigit una dedicació intensa de la JD i de l'entitat. Vegeu les més significatives:

a) *Inauguració delegació TV3 a Mallorca (26/01/90).*- TV3 va obrir, a la fi, una delegació permanent a Mallorca. A la inauguració, varen parlar el President del Govern Balear Sr. Gabriel Cañellas, el

Director. General de RTVC, Sr. Joan Granados, i el que seria després President de l'OCB, el Sr. Bartomeu Fiol, per encàrrec de la nostra entitat. El mateix dia sortia a la premsa un anunci nostre demanant un informatiu territorial de TV3 per a les Illes Balears, en uns moments en què s'havien creat a Catalunya els informatius descentralitzats de caràcter comarcal.

b) *1990 ha estat l'any de la recepció del Canal 9 i de Catalunya Ràdio. També, una mica d'estranguis, de Sant Cugat.*

c) *Recepció TVE- Sant Cugat.*- TVE va sostreure a les Illes Balears, d'amagat, la recepció del segon canal en català de Sant Cugat, amb l'excusa d'unes eleccions generals. Aprofitant la vinguda a Palma del director general de RTVE (l'única persona que pot decidir sobre aquesta qüestió) es van organitzar dues concentracions, d'unes cinquanta persones cada una, a les instal·lacions de TVE/General Riera per aconseguir una entrevista amb el Sr. Garcia Candau. Allí mateix, intel·lectuals, personalitats representatives i vinculades al món de la cultura a les Illes Balears, signaren un document que duia per títol "TVE se'n riu dels habitants de les Illes Balears", lliurat personalment a Garcia Candau.

L'entrevista s'aconseguí. El Srs. Fiol i Oliver la valoraren com una passa més en la consecució d'un objectiu irrenunciable. Vltor ha ofert les seves instal·lacions per reemetre amb el mínim cost les emissions de Sant Cugat.

d) *La "fabregatada".*- El Director General de TVV va prohibir l'ús de 593 paraules a la TVV per "massa catalanistes" i en va recomanar altres tantes per substituir-les. L'OCB va ser la primera entitat que féu pública la seva protesta. D'altra banda, fa temps que l'OCB planteja la necessitat de promoure un estàndard oral flexible i unitari alhora, per a l'ús públic de la llengua.

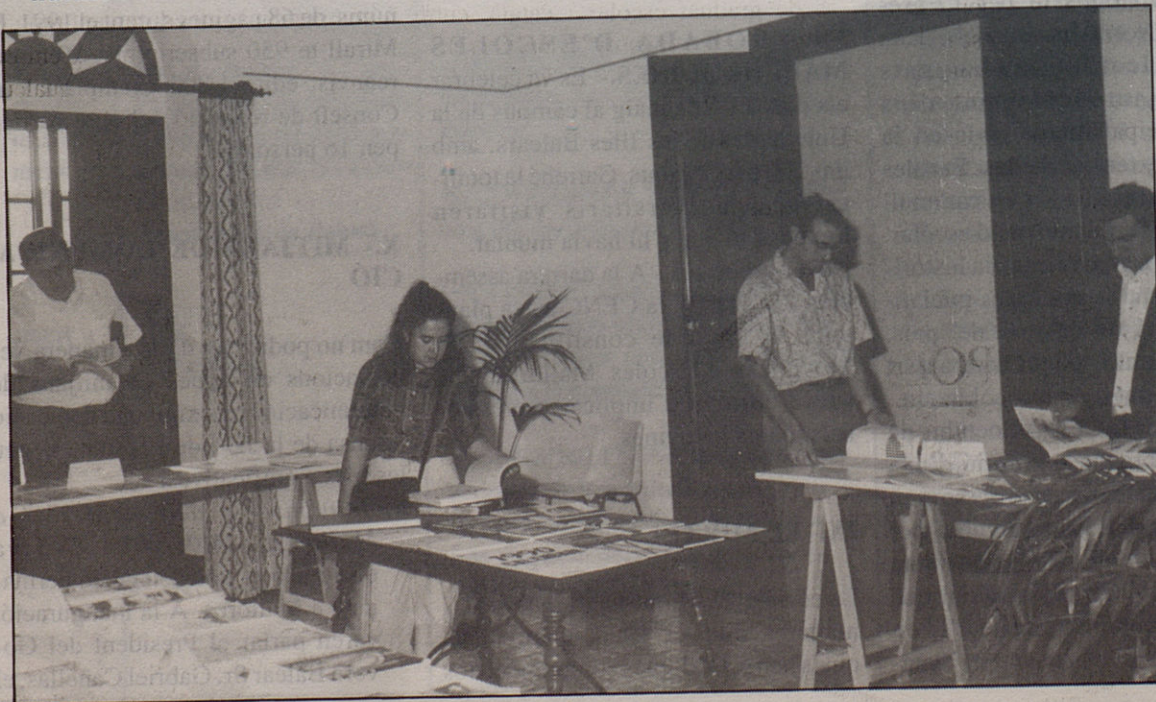
e) *Judici a Jaime Martorell.*- Després d'un recorregut judicial ben tortuós i accidentat (el sumari es va "perdre" dins el 1990 per segona vegada) es va celebrar el judici a Jaime Martorell, saldat amb una condemna exemplar producte, junt amb la contundència de les proves materials, del rebuig social i públic de la societat mallorquina a actuacions violentes d'aquest tipus. Una condemna tèbia hauria donat noves ales a Jaime Martorell i altres com ell. Se'l va condemnar per danys materials i morals a sis anys de presó, i pel primer concepte a una indemnització de més de catorze milions de pessetes i pel segon a

tres milions i mig.. L'OCB ha sortit ben parada d'una prova duríssima, i això ens dona noves perspectives per afrontar altres agressions més sibil·lines.

f) *Canal Autonòmic.*- La JD és conscient que un dels objectius prioritaris de la propera legislatura és la consecució d'un Canal Autonòmic per a les Illes Balears, un projecte incomprensiblement deixat de banda pel govern autonòmic actual. La primera gestió va ser també davant els grups parlamentaris per finançar un estudi de viabilitat efectuat pel Sr. Enric Canals, ex-director General de TV3 i persona que ha dissenyat el projecte de TV d'Andorra. Hem inclòs el tema al III Encontre "La Cultura a les Illes Balears" i a l'acte de lliurament dels Premis 31 de desembre.

Finalment, aquesta Memòria no podia acabar d'altra manera que celebrant la decisió de la Comissió Europea d'ahir en què el català s'ha obert una primera falca a Europa. El català ja és reconegut com a patrimoni de tots els europeus.

*** La va presentar Antoni Mir, secretari de la Junta Directiva de l'OCB, a l'Assemblea General de Socis de dia 11/12/1990.**

Exposició de premsa forana organitzada per la delegació de Campos amb motiu de l'encontre de delegacions de l'OCB.

Reportatge fotogràfic de Magdalena Soler.

En desacord amb Antònia Tous

Sr. Director,

En el número 39 de la revista EL MIRALL, corresponent als mesos de setembre i octubre d'enguany, he llegit una entrevista que Miquel V. Sebastià fa a n'Antònia Tous, en la qual, a més de respondre sobre aspectes relacionats amb la seva pintura, emet unes opinions sobre el Club Card i la revista Flor de Card amb les que de cap manera hi puc estar d'acord perquè no es corresponen amb la realitat. Són aquestes:

"A finals dels anys seixanta s'hi va fundar (a Sant Llorenç) un club cultural del qual sortiren una revista i un partit polític independent. Les persones que les hi donaren suport són inquietes, tremendament bones, però si he d'esser crítica amb elles diré que no han promociionat els joves de desset, devuit, vint anys: al contrari, els han aturat. Constitueixen una cultura "controlada" pels de sempre i això em rebel·la. La joventut té capacitat i ganes de fer coses; són creatius i se'ls ha d'ajudar".

Jo, la veritat, no ho entenc. Si ja de fet sembla increïble que als promotors del Club Card ens puguin retreure que no hàgim fet res per als joves, encara ho sembla molt més que l'acusació sigui d'haver-los volgut aturar i controlar. No queda més remei que refrescar una mica la memòria de n'Antònia i puntualitzar tot allò que consider incorrecte.

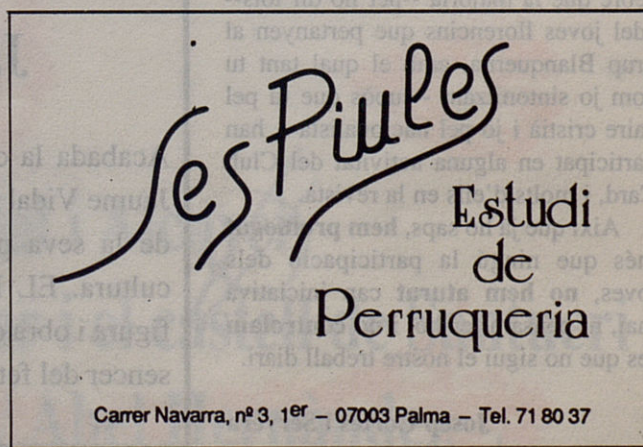
El Club Card, Antònia, va mantenir durant tretze anys uns campaments d'estiu on s'hi trobaven tant els nins en

edat escolar com els joves que hi feien de monitors; del Club Card varen sortir els grups de balls mallorquins que integren, a més dels cantadors i balladors tradicionals que al començament feien de mestres, tots els joves que n'han après; el Club Card, amb obres com *El Rei Herodes o Mon pare és un bon partit*, per exemple, fou el qui agafà la torxa del teatre a Sant Llorenç, i també hi col·laboraren --i encara hi col·laboren en el Grup de Comèdies que ho ha continuat-- una bona partida de joves llorencins; al si del Club Card s'iniciaren les conferències, presentacions de llibres, concursos, exposicions de tota casta, excursions, etc. que arreplegaven uns joves descontents amb les alternatives que els presentaven "els de sempre"; el Club Card, et toca recordar-ho, va ésser l'iniciador del cor parroquial, amb aquelles Nits de Nadal i misses del pare Martorell o espirituals negres... de començaments dels anys 70, a les quals, naturalment, els joves tenien tot el protagonisme; nosaltres muntàrem la primera biblioteca pública del poble en els locals del Club --que estava íntegrament constituït per joves--; i també iniciàrem els cursos d'adults amb classes de graduat escolar i català, entre d'altres, el que constituï la primera passa cap a la normalització lingüística de Sant Llorenç; la ja "tradicional" cavalcada dels Reis, dirigida als infants però organitzada pels joves, fou també iniciativa del Club Card; i, en fi, a més de

moltes altres activitats, fou el Club el fundador de la revista Flor de Card, al manteniment de la qual hi han col·laborat més d'un centenar de joves llorencins al llarg dels seus 19 anys d'existència. Si, malgrat tot, consideres que no hem fet res, la veritat, Antònia, no sé què dir-te.

I de tota aquesta teringa de coses que hem iniciat, els que duim Flor de Card únicament ens hem quedat amb la revista, deixant tota la resta en mans d'una altra gent: el teatre, el cor parroquial, la música del Card en Festa, la cavalcada dels Reis... encara, sortosament, són ben vius; d'altres han deixat de funcionar sense que ningú s'arremangàs per agafar-ne el maneig. I això, Antònia, no pareix que sigui voler "controlar" la cultura. Si és ver que el nostre comportament "et rebel·la", ¿per què no renunciïes a una part del temps --i dels beneficis-- que et comporta "l'acadèmia de pintura" o els cursos d'adults que té muntats l'Ajuntament i et poses a fer-hi feina de franc, com nosaltres? Com bé saps, no en tenim l'exclusiva i les portes són ben obertes per qui les vulgui travessar.

Referent al "control" que segons tu tenim damunt la revista, caldria especificar el significat que dones a la paraula, perquè el que nosaltres fem és dedicar-hi moltes hores passant a màquina, redactant, fent i revelant fotografies, component pàgines, cercant reportatges i informacions, transcrivint entrevistes o tertúlies... Si coneixes qualcú que vulgui compartir aquest "control" t'agraïrem que ens ho fessis sebre, perquè t'assegur que ja començam a estar cansats de tant de "controlar". I en de-

nou anys i 200 números trets a rotlo no hem censurat, retocat o acurçat mai un sol article ni ens hem negat a publicar res del que ens han duit.

I quant a l'acusació que "hem aturat" els joves, m'agradaria que em diguessis quan i com ha estat això. No basta llançar acusacions a l'aire davant un periodista extern que no coneix la realitat llorencina, sinó que s'han de poder demostrar. Digués-me una sola cosa que hàgim aturat, **una sola**, i et donaré la raó, però no xerris per xerrar damunt un medi de comunicació seriós sense sebre el què dius, que corres el perill que t'acusin de mentidera o res-sentida.

I a més, ja que també afirmes que "sintonitzes amb els que lluiten contra la degradació ambiental de Mallorca", és una llàstima que no col·laborassis amb la campanya que Flor de Card i el GOB del Llevant dugueren a terme per salvar Sa Punta de n'Amer, i això que també hi havia molts de joves implicats. Perquè et deus recordar que fou Flor de Card la primera que va llançar el crit d'atenció, a la revista del juliol de 1984, precisament la que, exceptuant aquesta pàgina i l'editorial, havien confeccionat íntegrament una bona partida de joves llorencins; i també la que organitzà la famosa taula rodona amb els polítics illencs; i la que llançà una revista monogràfica sobre Sa Punta; i la que entrevistà Jeroni Albertí i aconseguí que es manifestà a favor de la conservació de l'espai natural; i la que preparà la festa de Greenpeace. Aquesta gent, Antònia, no ho dubtis, no són "els de sempre". "Els de sempre" són els altres.

I per acabar aquesta rèplica et faig sebre que la majoria --per no dir tots-- del joves llorencins que pertanyen al grup Blanquerna, amb el qual tant tu com jo sintonitzam --supòs que tu pel caire cristià i jo pel nacionalista--, han participat en alguna activitat del Club Card, i molts d'ells en la revista.

Així que ja ho saps, **hem promogut** més que ningú la participació dels joves, **no hem aturat** cap iniciativa mai, ni pensam fer-ho, i **no controlam** res que no sigui el nostre treball diari.

Josep Cortès i Servera

EL FINESTRÓ DE CAN MIR

Companys

JOAN MIR

Quan Lluís Companys va accedir, el primer de gener de 1934, per primera vegada, a la presidència de la Generalitat, va dir que estava disposat, si fos necessari, a donar la vida per Catalunya i la República.

Set anys més tard, ara en fa cinquanta, el quinze d'octubre de 1940 a trenc d'alba, va morir afusellat cridant: "Per Catalunya".

La biografia política del president màrtir pot seguir ben bé el fil de la pèrdua d'aquesta paraula, la república (espanyola, òbviament), i la concentració de tota una vocació de servei sobre una altra: Catalunya.

L'error de la seva solidaritat amb les esquerres espanyoles, que el dugué a proclamar la República Federal (i l'Estat Català) el 6 d'octubre del 1934, el consegüent empresonament (trenta anys li caigueren) per part del govern madrileny de dretes, l'actuació parcial amb Catalunya de l'exèrcit republicà espanyol (que aquí va fer fracassar l'expedició del capità Ba-

yo), l'expropiació de competències i les contínues mostres de desconsideració envers Catalunya i la Generalitat per part del govern Negrín a Barcelona, són els esglaons que feren oblidar el republicanisme de Companys a l'hora de morir.

Abans havia explicat més llargament la seva conclusió: "Per lluitar per altres idees, hi ha molta gent que treballa i lluita a tot el món. Catalunya només ens té a nosaltres. Per això, més que mai, cal supeditar-ho tot a la seva defensa". El republicanisme i el federalisme espanyol eren dues d'aquestes causes nobles que havien trobat en Companys un lluitador constant. L'experiència li va demostrar que l'amistat, la col·laboració i la lleialtat a Espanya (a qualsevol de les Espanyes) són aventures que sempre acaben en el desengany, l'amargura i la vexació. Però ningú no vol recordar la història i per això es repeteix: Espanya viu d'aquesta amnèsia nostra. □

Ha mort

Jaume Vidal i Alcover

Acabada la confecció d'aquest número, la notícia de la mort de Jaume Vidal i Alcover només ens permet significar la importància de la seva pèrdua com amic i com a persona d'extraordinària cultura. EL MIRALL dedicarà pròximament unes pàgines a la figura i obra d'aquest manacorí que ha omplert ell tot sol un capítol sencer del fet cultural a les nostres illes.